GERÇEKTEN ÇOĞULCU BİR DEMOKRASİ İÇİN

KOMÜNİST PARTİYE EVET

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 25 17-30 Aralık 1989 1500 LİRA

adımlar

TBKP illegal faaliyete son verdi. Şimdi TBKP'liler açık politik kimlikleriyle kamuoyunun önündeler... Parti yönetimi, başka marksist parti, çevre ve kişilerle birlikte yasal bir komünist partinin kuruluş hazırlıklarına başlama kararını İstanbul'da 8 Aralık'da yapılan basın toplantısında açıkladı. TBKP, yasal partinin onu oluşturacak bütün güçlerin ortak ürünü olmasını savunuyor ve kendisine hiçbir ayrıcalık talep etmediğini belirtiyor... TBKP'nin yasal bir komünist partinin kurulması hakkının elde edilmesi için yaptığı çağrı, toplumun her kesiminde geniş biçimde yankılandı. Haklı bir demokratik talep dile getirilmişti, onay gördü... TBKP, asıl sınav şimdi başlıyor, diyor... (Sayfa 4-6)

DİK KÜRT KOMİSYONU TOPLANDI

Demokrasi İzleme Kurulu'nun çalışmaları kapsamında oluşturulan Kürt Sorunu Komisyonu ilk toplantısını yaptı, çalışmalarına başladı. Bir Kürt Sorunu Kurultayı toplanması tartışılıyor. Tarık Ziya Ekinci, Suphi Karaman, Sadun Aren, İsmail Beşikçi, Canip Yıldırım, Ömer Ağın komisyon çalışmalarını değerlendirdiler. **(Sayfa12-13)**

▶EKONOMİDE, ALTERNATİF POLİTİKALAR

Özal'dan bu yana, ekonomide alternatif politikalar olmadığı savunulur. Korkut Boratav tartışıyor. Emekten, sanayileşmeden ve bağımsızlıktan yana bir alternatif olanaklıdır. **(Sayfa 8)**

▶SİLAHLANMA DEĞİL, KALKINMA

Değişen dünya savunma stratejilerini değiştiriyor. Yoksul ülkelere askeri harcamalarını azaltma çağrısı... SHP, RP ve TBKP silahlanma yerine, sanayileşme ve refah düzeyinin yükseltilmesini savunuyor. **(Sayfa 9)**

▶DAC'DE ÜÇÜNCÜ YOL

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin son kongresinin sonucu: Stalinist ve kapitalist yapılara karşı, üçüncü yol... Partide yenilenme, sosyalizmde demokratikleşme arayışı. **(Sayfa 16)**

▶İKTİDARDA KADIN YOK

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından düzenlenen, "Kadınların Siyasal Yaşama ve Karar Mekanizmalarına Katılması" sempozyumunda önemli tartışmalar...

Orda bir köy var uzakta

İKİYAKA'NIN SIRRI...

PKK İkiyaka katliamını üstlenmiyor... İkiyaka'yı silah haracına bağlayan üsteğmen katliamdan sonra ortada yok... Kuşkular tersine döndü...

Adımlar (İstanbul) - Yüksekova ilçesinin İkiyaka köyünde 28 köylünün PKK tarafından katledilmediğinin anlaşılması kime şaşırtıcı gelir?

İkiyaka katliamı hâlâ aydınlanmadı. Gazeteciler İkiyaka köyünü uzaktan bile göremiyorlar. Ana muhalefet partisi lideri İnönü'nün helikopteri müthiş sır perdesini aşıp da İkiyaka'ya ulaşamadı, **"hava muhalefeti"** gerekçesine de kimse inanmadı. Katliam üstündeki perdeyi aralamaya çalışan **2000'e Doğru** dergisinin üzerine ise, geceyarısı operasyonlarıyla gidiliyordu. Bu arada verilen haberlere göre, geçtiğimiz haftalar içinde cumhurbaşkanı Özal ANAP'lı Kürt milletvekilleriyle ortak bir toplantı yapıyordu. Milletvekillerinin toplantısının konusu belli, ayrıntıları ise, sonraki günlerde öğrenilmedi.

Katliamdan hemen sonraki günlerde PKK tarafından yapılan açıklama, işleri iyice yokuşa sürmüş oldu! 2000'e Doğru'nun sert uygulamalarla toplatılan sayısında yeralan, **"PKK kamp komutanı anlatıyor- çocuklar hedefimiz değil"** ve **PKK'dan yalanlama-İkiyaka katliamını biz yapmadık"** başlıklı haberler, resmi açıklamalarla büsbütün çelişiyordu. Bağımsız milletvekili **Cüneyt Canver**, bu durumu şöyle yorumluyordu:

"Burada valinin, kaymakamın, komutanın, bölük komutanının garip bir tutumları var. Bazı aşiretler, yöredeki devlet görevlilerinden daha yetkili, daha itibarlı. Devlet oradaki vatandaşları birbirine kırdırıyor ve politika yaptığını sanıyorsa, oradaki insanları vatandaşı saymıyor demektir. Birçok kişiden bilgi aldım. Katliamdan önce köyde birtakım olaylar olmuş. O yörede etkin, neredeyse korucuların tamamı kendisinden olan bir aşiretin reisi o bölgede sürekli provokatif haberler yaymakla ünlü."

Cüneyt Canver'in adını vermeksizin açığa çıkartmaya çalıştığı aşiret reisi, İkiyaka katliamı nedeniyle kendinden sıkça söz ettiren **Pinyaniş** aşiretinin reisi **Mustafa Zeydan.**

Katliamdan sonra pekçok kuşkuyu üzerinde toplayan Pinyaniş aşireti, ekonomik bakımdan bölgedeki en geri kalmış aşiret durumunda. Aşiret bu yüzden 600 köy korucusunu barındırarak, ekonomik sorunlarını çözmeye çalışıyor! Üstelik pek yakında, bu aşirete bağlı korucu sayısının 5 bini bulması bekleniyor.

Korucu sayısını artırmak için, bugüne dek oldukça sakin olan bölgede gerginliği yapay yollardan tırmandırmanın, Pinyaniş aşireti reisi için mantıklı bir yol gibi göründüğü bölgede konuşuluyor.

Şimdi nerede olduğu bilinmeyen bir bölük komutanı, üsteğmen **Hüseyin Kurtoğlu'** nun İkiyaka köylülerine çıkarttığı emrin katliamdan bir gün önce 2000'e Doğru dergisinde yayımlanması da, kuşkuların çoğalmasına yolaçıyordu.

Bu kuşkulu üsteğmenin kendisinden 2 adet Kalaşnikof istediği **Telli Boz'** un 7 yakını, kendisinden 1 Kalaşnikof, 2 el bombası ve 7 şarjör istediği **Mehdi Balcı'** nın ise bir yakını katliamda yaşamlarını yitiriyorlardı.

Üsteğmen Kürtoğlu'nun İkiyaka köylülerine çıkarttığı emirnamede belirtilen silah listesi neye göre hazırlanmıştı? Bu silahlar İkiyaka'ya nereden gelmişti? Kurtoğlu şimdi neredeydi.

Kuşkuların birbiri üzerine yığılması elbette anlaşılır kabul edilmelidir. Cumhuriyet gazetesinin Paris kaynaklı haberinin başlığı da **"Katliam PKK'nın işi değil"** biçimindeydi. PKK şöyle diyordu: **"Katliamın tamamen Bölge Valiliği patenti taşıdığı bir gerçektir. Çünkü katliamın yapıldığı alana halen hiçbir gazeteci sokulmamış, katliama ilişkin haberler Bölge Valiliği'nce aktarılmıştır. Katliamın önemli bir noktası da PKK'nın 11.yılına denk gelecek şekilde düzenlenerek, PKK tarafından yapıldığı kanısı yaratılmak istenmesidir. Türkiye Cumhuriyeti İkiyaka Köyü'ndeki katliamın gerçek yüzünün açığa çıkmasının telaşı içindedir."**

Bu arada 2000'e Doğru'ya yapılan baskılar üzerine basın toplantısı yapan derginin genel yayın yönetmeni **Doğu Perinçek** ise, söz konusu baskıların **"kontrgerillaya yönelik şüpheleri güçlendirdiğini"** belirterek, **"halkın, devletin istemediği ve gizlemeye çalıştığı haberleri öğrenme hakkına saldırıldığını"** dile getiriyordu. Devlet ve hükümet yetkililerine düşen, bütün bu kuşkuları ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bunları kamuoyuna açıklamaktır. Yoksa kuşkuların devlete ve hükümete yönelmesine katlanmak gerekecektir. ⌧

DİSK ve bağlı sendikalar kime emanet...

SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ KARARLARI KAYYIMLARA DA TEBLİĞ EDİLİYOR!

Adımlar (Ankara)- Bilindiği gibi DİSK ve Bağlı sendikalarla ilgili olarak 12 Eylül'de açılan ve dört yıl süren yargılama sonunda, yöneticilerin 10 yıla kadar hapis cezası almaları, DİSK ve bağlı sendikaların kapatılması kararıyla sonuçlanan İstanbul Sıkıyönetim 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nin kararı yaklaşık iki yıl önce sonuçlanmış ve dosyalar Askeri Yargıtay'a gönderilmişti.

Askeri Yargıtay'ın, kararı kayyımlara tebliğ edilmediği gerekçesiyle dosyayı eksik bulduğu öğrenildi. Bunun üzerine kararlar, İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nce kayyımlara tebliğe çıkarıldı.

Kendileriyle görüştüğümüz hukukçular, bu durumu şaşkınlıkla karşıladıklarını belirttiler. Dava süresince kayyımların hiçbir zaman taraf olmadığını, aslında kayyımların tüzel kişiliği temsil yetkisinin bulunmadığını belirten hukukçular, uygulamaya bir anlam veremediklerini belirttiler.

Kararların sanıklar ve tüzel kişilikler yönünden temyiz edilmiş olduğunu da kaydeden hukukçular, görüşlerini **"şimdi kayyımlar temyiz etmezse ne olacak? Kişiler açısından zaten ilgileri olmadığına göre, temyiz etmezlerse tüzel kişilik açısından kapatma kararı kesinleşmiş mi kabul edilecek? Böyle bir durum hukukla bağdaşmaz"** biçiminde dile getirdiler.

Öte yandan, kararı tebellüğ eden Sosyal-İş Sendikası kayyımının, kararı temyiz ettiği de edinilen bilgiler arasında yeralıyor.

Doğu'da insan hakları ihlalleri durmuyor

DOĞU'DA DA İNSANLAR VAR

Aydın Atlı (Diyarbakır) - Yerleşmiş bir deyim vardır. Doğu ve Güneydoğu'daki Kürt insanının tarihinden bu yana yasadışı koşulları yansıtan. **"Buralarda insan var mı ki, hakları da olsun..."**

Evet bölgede olaylar o kadar yoğun olarak yaşanıyor ki, hangisini izleyeceğini şaşırıyor insan. İnsanlar bir gece evlerinden alınıp, sorgusuz sualsiz öldürülüyor. "İti ite kırdırma " politikasının bir parçası olan ve ellerine zorla silah tutuşturulan korucular, bu silahları almayıp geri iade ettikleri zaman, gözaltına alınıp işkenceden geçiriliyor.

■ Devlet kendi güvenliğini kendi sağlasın diyen ve silah almayı kabul etmeyen **Çukarca** ilçesi **Kozanderesi** köyü muhtarı **İsmail Keskin** geçtiğimiz günlerde gözaltına alındıktan sonra gördüğü işkencelerden dolayı geçirdiği iç kanama nedeniyle ameliyata alındı. Muhtar halen Hakkâri askeri hastanesinde gözetim altında tutuluyor. Tugay komutanı ise, **"Muhtar böbrek taşını düşürmüşlü- nasıl böbrek taşı ise-biz de onu aldık,"** diyerek bu işkence olayını açıklıyordu.

■ Çukurca'nın **Kayalıklar** köyü sakinleri askerlerin getirdiği 140 adet silahı almayınca dayaktan geçiriliyorlar. Köylüler Vali'ye şikayete gidiyor, Vali'nin yanıtı ise oldukça açık: **"Silah almayan haindir."** **Jirki** aşireti reisi ve korucu komutanı **Tahir Adıyaman** 1975 yılında jandarma erini öldürmekten 14 yıl dağlarda gezmiş, ama koruculuk sistemi ortaya çıkanca, elindeki silahıyla **"devlet yanlısı"** olmuş. Şimdi askeri helikopterle geziyor ve üst rütbeli komutanlarla toplantılara katılıyor. Ve Tahir Ağa hakkında hâlâ gıyabi tutuklama kararı var. Öte yandan Çukurca, Şırnak-Uludere, Eruh, Silopi, Van ve Siirt'e bağlı 40'ın üzerine köy "tampon bölge uygulaması" gerekçesiyle boşaltıyor. ⌧ 12 Eylül'den önce halkın oylarıyla seçilen Ağrı Belediye Başkanı **Urfan Alpaslan'** ın 10 Eylül 1988 günü Hakkâri, Uludere ilçesinden İran'a geçerken, sınırda dur ihtarı yapılmadan av silahlarıyla öldürüldüğü ve daha sonra kemiklerinin bir torbaya konarak, Kasaplar deresine atıldığı da artık biliniyor. Kasaplar deresinde yapılan kazıda 25 metrede 6 ceset çıkmış olduğu halde , örnek bir gazetecilik sergileyen ve 65 insanın nerde, nasıl ve kimler tarafından öldürüldüğünü belgeleriyle belirleyip Siirt Cumhuriyet Savcılığı'na veren gazeteci **Günay Aslan** aleyhine TCK'nın 159. maddesine göre "güvenlik güçlerini tahkir ve tezyiften" 6 yıla varan ceza istemiyle dava açılmış durumda.

■ **Kinyas Işık** adlı 15 yaşındaki genç Hakkâri Tugayının 25-30 metre kadar yakınındaki bir alanda otlayan keçilerini çevirmeye giderken, güvenlik kuvvetlerinin toprağa gömmüş olduğu bir mayına basarak parçalanıp ölüyordu. Olay kamuoyuna yansımıyordu bile.

Yetkililer Avrupa'ya dönük mikrofonlarda sık sık Olağanüstü Hal'in kaldırılacağını duyururken, hazırlanan alt yapı olağandışı bir askeri kurumlaşmaya yöneliktir. **Şırnak** askeri il yapılıyor, binlerce tonluk askeri malzeme bölgeye aktarılıyor ve bütün bunalar yapılırken siviller devre dışı bırakılıyor.

Devlet askeriye-polisiye yöntemlerde ısrar ediyor, insan hakları çiğnenmeye devam ediyor.

Kütahya'da "Sendikal Haklar için Öğretmenler Günü"

Rahmi Kavak(Kütahya)- 24 Kasım'dan iki gün önce Eğit-Der Kütahya Şubesi, tüm okullara çiçek ve kartlar göndererek öğretmenler gününü kutladı. Ayrıca resmi kutlama törenine Eğit-Der'in gönderdiği çelenk ve mesaj coşkuyla karşılandı.

29 Mayıs 1989'da açılan Eğit-Der Kütahya Şubesi, kısa bir sürede 200 üyeye ve geniş bir dernek lokaline sahip bulunuyor. 20 Kasım 1989 günü ilk olağan kongresini yapan Eğit-Der Kütahya Şubesi yönetimine, Avukat Aydoğan Erçoban, Mustafa Gül, İsmail Uysal, Tahsin Çokan ve H.Hüseyin Gözeten getirildiler.

24 Kasım Öğretmenler Günü'nü Petrol-İş salonunda geniş bir katılımla ve "Sendikal Haklar İçin Öğretmenler Günü" belgisiyle kutlayan Kütahya Eğit-Der'in şölenine Petrol-İş, Tez Koop-İş, Tek Gıda-İş ve Halkevleri şube başkanları da konuk olarak katıldılar.

Zonguldak'ta "Öğretmenler ve Sendika Hakkı" Paneli

Ahmet Öztürk(Zonguldak)- Eğit-Der Zonguldak Şubesi, 25 Kasım'da düzenlenen bir törenle açıldı. Açılış etkinliği olarak gerçekleştirilen "Öğretmenler ve Sendika Hakkı" paneline Zonguldak'taki öğretmen ve öğretmen dostları büyük ilgi gösterdi. Konuşmacı olarak, SBF öğretim üyesi Alpaslan Işıklı, Yol-İş Sendikası uzmanlarından Seyhan Erdoğdu, Eğit-Der Genel Yönetim Kurulu saymanı Binali Seferoğlu ve Genel Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer'in katıldığı paneli, Eğit- Der Zonguldak Şube Yönetim Kurulu Üyesi Reşat Erguvan yönetti. Açılış töreni kokteylle sona erdi.

Adana'da "Eğit-Der'den Eğitsen'e" gecesi

Şaban Öztürk(Adana)-24 Kasım, Eğit-Der Adana Şubesi tarafından Erciyes Sineması'nda öğretmen, öğrenci ve halkın katılımıyla "grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı, demokratik ve laik eğitim" konulu bir geceyle kutlandı.

Açılış konuşmasını Eğit-Der Adana Şube Başkanı Hüseyin Akgün'ün yaptığı gecede daha sonra Türk-İş adına söz alan Hüseyin Elbek konuştu. Elbek, Türk-İş'in 13 ve 14. kongrelerinde öğretmenlerin sendikal hakları üzerine karar alındığını belirtti.

Öğretmenler adına sözalan İbrahim Özdemir sendikalaşmanın önemi ve gereği üzerinde durdu. Emekli öğretmenlerden Ali Poçlu da alkışlar arasında Köy Enstitülerinin kuruluş günü olan 17 Nisan'ı Öğretmenler Günü olarak önerdi.

Öğretmenlerin kendi ürünleri olan şiir ve küçük skeçler, okunan dayanışma mesajları, yerel sanatçıların okuduğu türküler ve Adana Halkevi Halkoyunları ekibinin gösterileri ile süren gece, Eğitsen için dayanışma çağrısı ile sona erdi.

Üniversiteler üzerinde yeni "oyunlar"a karşı

ŞİDDET DEĞİL, SÖZ HAKKI

■ **Bülent AKBAY**
İ.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrencisi

Öğrenci gençliğin büyük çoğunluğunun polisi üniversitede istemediği bir ortamda BYYO baskını gerçekleşti.

Üniversiteleri gerginlik yaratan odaklar haline getirmek rejimin hedeflerindendir. Öğrenci gençliğin, yaratılmak istenen gerginlik politikasına "zemin" hazırlayabilecek biçimlerden ısrarla kaçınması gerekmektedir. Öğrenci gençliğin asıl hedeflerini gölgede bırakmayacak biçimler öne çıkarılmalıdır.

Özellikle solcu öğrencilere rejimin niyetinin boşa çıkartılmasında ciddi sorumluluklar düşmektedir.

Tıp öğrencilerinin okul idaresiyle olan görüşmeleri ve geliştirdikleri protestolarında "gömleklerimizin kana bulanmasını istemiyoruz", "Her türlü şiddete karşıyız!" belgilerinin yükselmesi rejmin/polisin oyununu boşa çıkarmanın etkin biçimlerinden biridir.

Hedef çağdaş üniversite

Son olaylara kaynaklık eden sivil faşist saldırı üniversitelerin tüm unsurları için kaygı vericidir. Üniversite yaşamında hoşgörünün, karşılıklı saygının ve özgür katılımın işlerlik kazandığı bir ilişkiler sistemine olan ihtiyaç kendini daha dayatmıştır.

Genel olarak üniversitelerde doğan sorunların, özel olarak son olayların boyutlanmasında en büyük pay üniversitedeki demokrasisizlik ortamına aittir.

Ülkemizde ifade özgürlüğünün sağlanması doğrultusunda geniş tartışmaların yürütüldüğü bir dönem yaşamaktayız. 141-142 ve 163'ün işlerlik alanının hukuken çok daraldığı, fiilen defalarca "delindiği" bugünlerde üniversitelerde de demokratik ilişkilerin egemen olması için çalışmak doğru bir tutum olacaktır.

Artık okul idarelerinin katı tutumları anlaşılır olmaktan çıkmıştır. Öğrenci gençiğin yıllardır dile getirdiği taleplere "kulak tıkayarak", disiplin yönetmeliği gibi anti-demokratik yasaları uygulamak, keyfiliğe sessiz kalmak, sorumsuz ve ilkel bir tutum olacaktır.

Üniversite sorunlarının öğrencilerle tartışıldığı forumların ve konferansların örgütlenmesine önayak olmak, buralarda yükselen talepleri dikkate almak, okul idarelerinin geciktirmeden yapması gerekenler arasındadır.

YÖK alternatiflerinin, üniversitede polisin ve buna benzer onlarca sorunun çözümünün tartışıldığı bir demokratik platform yaratılarak, hükümet üzerinde üniversitenin bir bütün halinde "baskı grubu" oluşturması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Öğrenci gençliğin bu doğrultudaki çabalarının önemi yeterince açıktır.

Şiddeti dışlamak

Kuşkusuz ülkemizde bütünsel bir öğrenci hareketinden sözedilemez. Buna karşılık hareketlerin varlığıda yok denecek kadar azdır. Düşünme ve örgütlenme özgürlüğü temelinde yükselen çıkışlar, en azından politik yaşamdan şiddetin dışlanması için önemli birikimler yaratmıştır. Çünkü, farklı düşüncelere hoşgörü, katılımın arttırılması ve tüm düşüncelere örgütlenme hakkı tanınması, şiddetin politik dayanaklarını zayıflatır. Kısaca, bütünsel bir hareketten söz edilmese de potansiyelin varlığından sözedilebilir. Öğrenci hareketinin, daha geniş kesimleri kucaklayabilme ve bu yönüyle yığınsallaşmaya aday özelliği ile, sözkonusu potansiyelin önemli bir bileşeni olduğu söylenebilir.

Öğretim üyeleriyle, öğrencileriyle, üniversitenin anti-şiddet çıkışları toplumdaki potansiyelleri harekete geçirebilecektir. Yalnızlaşanlar arasında okul idarelerinin (katı tutumları sürdükçe) bulunması mümkündür.

Şiddetin kültürel ve sosyal dayanaklarını yok etmenin daha uzun vadede sistemli hareketlerle olanaklı olacağı açıktır.

HERKESİN ÜLKESİNE DÖNME HAKKI VARDIR

■ **Orhan Demirbağ**

13 Aralık 1989 akşamı saat 19.35'te eve girdiğimde TV 2'den tam da İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13. maddesi okunuyordu. Sevimli bir çizgi film eşliğinde, 14,15,16.....30.maddeleri de... Sonradan eşim, bu programın BM tarafından hazırlandığını ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne imza koyan, kabul eden tüm ülkelerin TV'lerinde aynı anda yayınlandığının belirildiğini söyledi.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13.maddesi'nde "a)Herkesin herhangi bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.b) Herkesin, kendi ülkesi de içnde olmak üzere herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkı vardır."deniliyor.

Bu yıl İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Paris'te Birleşmiş Milletlerce kabul edilişinin 41.yıldönümü.

12 Eylül rejiminin "yurttaşlıktan çıkardığı" Bakiye Beria Onger, Murat Tokmak, Ekrem Aydın, Turhan Ata ve Nafiz Bostancı' nın İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilişinin 40.yılında ülkeye sokulmayışlarının üzerinden de tam bir yıl geçti. TV'de İnsan Hakları Evrensel Bilgirgesi yayınlanıyor. Ülkelerine dönmek isteyen politik göçmenlere ise, bulundukları ülkelerdeki TC konsoloslukları seyahat belgesi vermemekte direniyor.

Ülkeye dönebilmek için girişimlerde bulunan politik göçmenlere kimi konsolosluk yetkilileri "bulunduğunuz ülkenin vatandaşlığına geçerseniz daha kolay dönebilirsiniz" türünden akıl vermekten de geri durmuyorlar. Bunun devlet olma ciddiyetiyle bağdaşır yanı yoktur. Hiçbir devlet, keyfi olarak vatandaşlıktan çıkardığı insanlarına böylesi önerilerde bulunamaz. Bulunmamalıdır.

Cumhurbaşkanı adayı olduğu günlerden başlayarak, Turgut Özal ve düşüncelerinin uygulayıcısı olarak yerine halefi başbakan Yıldırım Akbulut, "Üç hürriyet"i (düşünce ve ifade hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, teşebbüs hürriyeti) dillerinden düşürmüyorlar. Ama iş, somut adım atmaya gelince bin dereden su getiriyorlar. Böylesi çelişkili bir durum da ancak Türkiye'ye özgüdür herhalde.

Yazar Demir Özlü, 10 yıl süren göçmenlik yaşamına, 12 Aralık 1989 salı günü ülkesine dönerek son verdi. 12 Eylülcü rejimin vatandaşlıktan çıkardığı yurdunu seven insanlardan sadece biriydi Demir Özlü. Şimdi ülkesinde dostlarının arasında.

10 Aralık 1988'de Türkiye'ye sokulmayan, Atatürk Hava Limanından apar topar geri gönderilen politik göçmenlerden Nafiz Bostancı, 1989'un "dışardan içeridekilere kart gönderilmeyecek yıl olmasını diliyordu."

Elbette 1989'da önemli kazanımlar, demokratikleşme yolunda azımsanmayacak adımlar atıldı. Bu günlerde 1990 yılına girmeye hazırlanıyoruz. Bizim de dileğimiz ve isteminiz, Türkiye'nin kendi insanlarına daha fazla eziyet çektirmemesi, politik göçmenlerin ülkeye özgürce dönebilmelerinin zaman yitirilmeden sağlanmasıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin maddelerinin yaşamda yerini bulmasıdır.

DÜZELTİ

Gazetemizin 19 Kasım-2 Aralık 1989 tarihli 23.sayısında 19.sayfada Mehmet Çetin'le yapılan "Dövüşkenlikle İnceliğin Kesiştiği Yeri Aramak" başlıklı söyleşide bazı dizgi yanlışları olmuştur. Yanlışlar ve doğruları şunlar: 2.sütun 1.paragraf 28.satırda "kendine özgü yasalıkları var" "kendine özgü yasallıkları var", 5.sütun 2.paragraf 18.satırda "evrensel bir maceraya akmıyorsa" "evrensel bir mecraya akmıyorsa" ve son paragraf sondan 4.satırda "ütopyayı yitirmiş" "ütopyayı yitirmemiş" olacaktır. Düzeltir, özür dileriz.

TBKP'liler açık kimlikleriyle kamuoyunun önünde...Başka marksist parti, çevre ve kişilerle birlikte yasal bir komünist partinin kuruluş hazırlıklarına başlama kararı...TBKP, yasal partinin onu oluşturacak bütün güçlerin ortak ürünü olmasını savunuyor ve kendisine hiçbir ayrıcalık talep etmeyeceğini açıklıyor...

Umur Coşkun ve Zülfü Dicleli basına ve kamuoyuna TBKP'nin görüşlerini açıkladılar...

Fotoğraf: Kerem İnanç

TBKP illegal faaliyete son verdi, kararlarını açıkladı

YASAL KOMÜNİST PARTİ YOLU AÇIK

Adımlar (İstanbul) - Türkiye Birleşik Komünist Partisi yönetimi adına 52 kişinin, açık kimlikleriyle düzenledikleri basın toplantısı kamuoyunda geçtiğimiz günlerin başlıca tartışma konuları arasında yer aldı. TBKP'nin çeşitli düzeylerde yöneticisi ve üyesi olan 52 komünist, on yıllar sonra, artık illegal faaliyete boyun eğemeyeceklerini, girişimlerinin sonuçları ne olursa olsun, açık çalışmayı esas alacaklarını açıklıyorlardı. TBKP'nin legal çalışma kararlılığı, bu arada toplantıya katılan 100 kadar TBKP üyesinin alkışlı desteğinde ifadesini buluyor gibiydi.

TBKP'liler, komünist olduklarını ve bu nitelikleriyle politik çalışmalarını açık olarak sürdüreceklerini, 8 Aralık günü açıklıyorlardı. Cağaloğlu'ndaki İstanbul Reklam Sitesi'nin toplant salonunda yapılacağı duyurulan basın toplantısı, Valiliğin izin vermemesi sonucu, hemen birkaç yüz metre ötedeki, Çağdaş Gazeteciler Derneği lokalinde yapılıyordu. Valiliğin engelleme gerekçesi ilginçti tabii: "...ilimizde ve ülke düzeyinde TBKP adında bir partinin yasal kurulrşunun bulunmadığının anlaşılması..."

Umur Coşkun, bu gerekçeden ötürü toplantının yerinin değiştirilmesi nedeniyle basın toplantısını düzenleyenler ve Valilik adına özür dileyerek, tam saatinde basın toplantısını açıyordu.

TBKP'liler heyecanlıydılar; çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci de onlardan çok...Yüzlerce kareye sığdırılmaya çalışılan fotoğraflar, birbiri ardına gelen sorular, havaya atılan çiçekler...

"Basın Açıklaması"nı TBKP yöneticisi Umur Coşkun okuyordu. 52 imzalı Basın Açıklaması'nda partinin illegal faaliyete son verdiği açıklanırken, "başka marksist parti, çevre ve kişilerle birlikte yasal bir komünist partinin kuruluş hazırlıklarına başlama kararı" ilan ediliyordu. Açıklamada şu görüşlere yer veriliyordu:

"Bugün ülkemizde 141,142 ve 163. maddelerin kaldırılması sorunu tartışılırken, tartışılan genel olarak düşünce, örgütlenme ve vicdan özgürlüğü, özel olarak biz komünistlerin özgürlüğü sorunudur.Biz bu sorunda bir tarafız. Bizim ve öteki marksistlerin açık katılımı olmaksızın bu tartışmadan kamuoyunu tatmin edecek bir sonuç almak olanaklı olmayacaktır.

Bunu dikkate alarak, TBKP'liler bugünden itibaren heryerde ve her düzeyde kamuoyunun önüne çıkarak, amaç ve politikalarını açıklayacak, tartışmalara açık politik kimlikleriyle katılacaklardır.

Demokratik bir tartışma olabilmesi için, TRT'nin ve öteki tartışma kürsülerinin komünistlere de açılmasını talep ediyoruz. Ayrıca, 141 ve 142. maddelerin kaldırılması konusunda geniş bir toplumsal mutabakat oluşmuşken ve sorun parlamentonun gündemine gelmek üzereyken, TBKP Başkanı Nihat Sargın ile Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun ve öteki yönetici yoldaşlarımızın hâlâ tutlu bulunmalarının anlaşılmazlığına bütün kamuoyunun dikkatini çekmek isteriz. Bu durumda eşit haklı bir tartışmadan nasıl söz edilebilir?

141 ve 142. maddelerin neyi yasakladığı konusuna bugün ne politikacılar, ne de hukuk adamları ve mahkemeler bir açıklık getirebilmektedir. Oysa demokratik ,çağdaş, yasal bir komünist partinin seçimlerle iktidara gelip, seçimlerle iktidardan ayrılmayı benimseyen bir Komünist partinin çoğulcu ve katılımcı bir demokrasinin vazgeçilmez unsuru olduğu açıktır ve bu görüş kamuoyunca geniş olarak paylaşılmaktadır.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, bu durumu değerlendirerek, bu amacı paylaşacak başka marksist parti, çevre ve kişilerle birlikte yasal bir komünist partinin kuruluş hazırlıklarına başlama kararını almıştır.

Bunun için, marksizmdeki yenilenmeye açık kısa bir programda ve komünist adında anlaşmayı bugün için yeterli görüyoruz. Yasal bir parti amaçlayan bütün Türk ve Kürt marksistlerini, elbirliğiyle aşağıdan yukarı, demokratik tarzda oluşacak bir kurucular hareketi yaratmaya çağırıyoruz. TBKP, yasal partinin onu oluşturacak bütün güçlerin ortak ürünü olmasını savunuyor ve kendisine hiçbir ayrıcalık talep etmeyeceğini açıklıyor.

Amacımız, öteki marksistlerle birlikte barışın, demokrasi ve insan haklarının, sosyalizmin çağdaş, demokratik, yığınsal partisini yaratarak, yeni ve etkili bir sesle mevcut politik boşluğu doldurmak ve ilk genel seçimlere katılmaktır. İşçi ve öteki emekçilerin, aydınlarımızın, genç ve kadınlarımızın, Türk ve Kürt bütün halkımızın böyle bir partiye umutla bakacağına inanıyoruz. Çağdaş bir partinin aydınların katkısı olmaksızın yaratılamayacağını ayrıca belirtmek istiyoruz.

Bugün bu açıklamayla birlikte parti yönetimi olarak, TBKP'nin , illegal faaliyete son verdiğini ve yasal partinin kuruluş çalışmalarına tamamen açık olarak katılacağını du ilan etmiş oluyoruz. Çağdaş bir partinin kuruluşu ve bütün çalışması kamuoyu önünde saydam olmalıdır.

Biz komünistler Türkiye' de çok uzun yıllar ağır baskılara ve yoğun karşı propagandalara hedef olduk. Bize hiçbir zaman kendimizi özgürce ifade etme olanağı tanınmadı. Biz buna rağmen varlığımızı koruyabildik. Üstelik şimdi TİP ve TKP nin birleşmesiyle oluşmuş olan TBKP, geçmişten gereken dersleri çıkarıp komünist hareketin geleneksel politikasını köklü şekilde yenilemeye çalışarak kamuoyunun önüne çıkıyor ve daha geniş, çağdaş, demokratik bir parti kurulmasına katkıda bulunma amaç ve kararlılığını açıklıyor. Kendi özgürlüğümüzü savunup gerçekleştirmeye çalışarak, katılımcı bir demokrasi için mücadele ediyoruz.

Sorunun çözümünü sürüncemede bırakma eğiliminde olan ANAP hükümetini sağduyuya davet ediyor ve bütün siyasi partileri, sendikaları ve öteki toplumsal kuruluşları, aydınları, hukuk adamlarını ve yargı organlarını bir demokrasi görevi olarak bize destek olmaya çağırıyoruz."

Basın toplantısını düzenleyen TBKP yöneticilerinin açık adları da şöyleydi: Toygun Eraslan, Abdurrahman Atalay, Zülfü Dicleli, Selim Mahmutoğlu, Umur Coşkun, Adnan Sel, Vedat Pekel, Fuat Vardar, Selma Atabek, Nurettin Pirim, Peyami Arıık, İlhan Alkan, Semih Gümüş, Haluk Tan İpekçi, Yüksel Selek, Mebuse Cinmen, Ömer Ağın, Yusuf Kıtık, Ali Fırat, Bülent Karataş, Mehmet Demirci, Hacı Ali Işık, Doğan Özkan, Ömer Albaz, M.Ali Pekmez, Salih Şimşek, Mustafa Erdoğan, M.Emin Guşa, Emin Turan, Muhteşem Özdamar, Menderes Meletli, Nihat Okal, Ziya Yavuzeş, Nezih Kazankaya, Zakarya Mildanoğlu, Tekin Uçar, Saffet Ersanlı, Celal A. Kanat, Serhat Baysan, Şefik Çalık, Atilla Tanılkan, Rasim Öz, Şahabettin Bakırsan, Rasih Nuri İleri, İdris Erdinç, Nurettin Yalçın, Gencer Uçar, Fikret Demir, Fahrettin Filiz, Alaattin Taş, Talat Ulusoy.

TBKP yönetimi "gizlilik" perdesini kaldırıp attı, sıra yasaklarda...

8 Aralık'tan sonra

ASIL SINAV ŞİMDİ BAŞLIYOR

■ Zülfü Dicleli

8 Aralık'ta kamuoyuna yapılan yasal komünist parti başvurusu hemen hemen bütün Türkiye tarafından kabul edildi. Demokratikleşmenin zorunlu bir ögesi olarak komünist partinin kurulup, serbestçe çalışmasına artık kimse karşı çıkamıyor.

Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun iki yıl önce başlattıkları yasallaşma mücadelesinin en kritik dönemi artık geride kaldı. Toplumsal meşruiyet belgelendi. Şimdi yeni bir dönem başlıyor.

Bu yeni dönemin ölçütleri bambaşkadır. TBKP düne kadar kamuoyunun önünde daha çok haklı ve meşru bir talebi savunan, hakkını arayan bir güçtü. Kamuoyunun bu talebe olumlu yanıt vermesiyle birlikte, TBKP'nin konumu da değişti. TBKP artık asıl politik düşünce ve davranışları, görüş ve önerileriyle dikkate alınıp, degerlendirilecek bir partidir. Öteki partiler gibi sıradan, olağan bir parti...

Üzerimizdeki sis perdesi kalktı, artık tamamen kamuoyunun gözleri önündeyiz. Bunun ne anlama geldiğinin yeterince bilincinde miyiz?

İlk günler basın TBKP'ye, onun görüşlerine ilgi gösterdi. Bu ilginin, bu boyutta olamasa bile, hep canlı kalmasını sağlayabilecek miyiz?

Öteki marksist güçleri yasal KP'yi birlikte kurmaya çağırdık. Bu çağrıya olumlu yanıtlar verilmesini hazırlayabilecek miyiz?

Yenilenmeyi derinleştirip sürekli hale getirebilecek miyiz?

Şunu görmeliyiz: Haklı ve meşru bir talep için kararlılık göstermemiz, amacımızda ısrar etmemiz ve açık bir politika izlememiz kamuoyunda bize bir kredi kazındırdı. Ya soğukkanlı,olanları akıllıca değerlendiren bir çalışma ile kalıcı başarılara ulaşacağız, ya da aceleci adımlarla, yarım yamalak planlanmış işlerle bu krediyi kısa sürede tüketip bir köşede kalacağız.

Dünden çabuk uzaklaşmalıyız. Dünün sorunları ve alışkanlıkları dünde kalmalı. Bugünün ihtiyaçları başka, onun için bambaşka bir çalışma gerekiyor.

İllegal faaliyet dönemi kaçınılmazlıkla içe kapanıklılığı koşullandırıyor, iç sorunlar öne çıkıyor.

Şimdi bundan kurtulabilecek miyiz? TBKP'nin bugün ana sorunu budur.

Dışa açılmadan politik yaşamda rol oynamak, başkalarıyla birleşmek, yenilenmek, hiçbiri mümkün olmaz. Dışa açılmak günlük yaşamın, o hergün değişen, yenilenen yaşamın içinde olmak demek.

Boylu boyuna günlük yaşamda yer almadan, onun politik ihtiyaçlarına yanıt vermeden, ne gerçek bir kuruculuk hareketine katkıda bulunabiliriz, ne de iç tartışmalara bir anlam kazandırabiliriz.

Şimdi artık dışa açılmanın, sözümüzle işimizi uyumlaştırmanın önünde kendimizden başka bir engel yoktur ve o nedenle asıl sınav şimdi başlıyor.

Bu engeli aşmada çıkış noktamız dün değil, ancak yarın olabilir. Ancak kendimizi artık yalnızca yasal, çağdaş, geniş, demokratik etkili bir komünist partinin kuruluşu için çalışan insanlar olarak tanımlayıp, buna uygun bir davranış içine girebilirsek, görevlerimizi yapabiliriz. Ancak "bizim" değil, Türkiye emekçi ve aydınlarının, Türkiye'nin geleceğinin böyle bir partiye ihtiyacı olduğunu özümsemişsek,bu ihtiyacı başkalarına da özümsetebiliriz.

Şimdi apaçık ortadayız, görüşlerimizi eskiye oranla kat kat daha rahat açıklayabiliyoruz. Onun için gerek sol kamuoyunda, gerek genel kamuoyunda daha çok tartışılıyoruz ve tartışılacağız. Herkes bizi kendi görüşleri doğrultusunda etkilemeye çalışacak. Daha çok eleştirileceğiz,dünümüz, bugünümüz, yarınımız ameliyat masalarına yatırılacak.

Hemen saldırıya uğradık hissine kapılmaya hiç gerek yok, kimseye kızmaya da hakkımız yok, tersine buna sevinmeliyiz. Görüşlerimize, öne koyduğumuz amaçlara güveniyor muyuz? Bunları herkese açık ve duru bir şekilde anlatabiliyor muyuz? Bunlar doğrultusunda kararlı adımlar atabiliyor muyuz? Biz buna bakmalıyız. Bunu yapabilirsek, kazanacak olan hakikattir.

Yıllardır özlediğimiz yere varıyoruz. Ama varılan yerde bizi yepyeni görevler bekliyor. Kazanımların sevinci, ancak bunlarla başedebilme azmine dönüşürse bir anlam taşıyacak.

Asıl sınav şimdi başlıyor...■

KOMÜNİST PARTİYE "EVET"

Adımlar (İç Politika Servisi) - 141-142 ve 163 maddeler tümüyle kalksın mı, değişsin mi? Anayasa değişmeden bu maddeler kalkabilir mi? Komünist parti bugün kurulabilir mi, kurulamaz mı?....

DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** TBKP yönetimin basın toplantısı yaptığı günlerde kendisine TBKP için ne düşündüğü, şu anda komünist parti kurulup kurulamayacağı hakkında sorulan sorulara şöyle yanıt veriyordu:

"Olay şu: Türkiye'nin kanunlarında komünist parti kurulamaz diye bir kayıt yok. Kurulacak partinin programına ne yazacağı önemli. ... bugün ona mani olan bir şey yok. 141-142. maddelerde sınıf mücadelesi olayı vardır, onun da yakın zamanda kalkacağı bellidir, öyle sanıyorum."

SHP Grup Başkan Yardımcılarından **Onur Kumbaracıbaşı** ise, "yasal komünist parti'nin kurulmasında hiç bir sakınca görmediklerini, ayrıca düşünce suçlarının kaldırılması için bir yasa teklifi sunduklarını" belirtti.

TBKP'nin toplantısına basın ilgi gösterirken köşe yazarları da soruna değişik açılardan yaklaştılar.

Cumhuriyet gazetesinde **İlhan Selçuk**, antikomünizmin bilim, düşünce, sanat, öğrenim üstündeki olumsuzluklarını belirttikten sonra şöyle devam ediyor:

"Kimileri diyorlar ki: Dünyada komünizmin modası geçti; Doğu Avrupa'da komünistlerin egemenliği yıkılıyor; Batı'da aşılan partilerin Türkiye' de kurulmasına ne gerek var? Ne var ki, şimdi, Doğu Avrupa'da güçlenen muhalefet örgütleri, özgürlükler ve demokrasi adına komünist partinin siyasal tekelciliğine karşı çıkıyorlar. Bizde ise tersine bir durum var: Doğu Avrupa'da komünist parti yönetiminin tekelciliğine karşı çıkmak, özgürleşmeye yöneliş sayılıyor. Türkiye'de komünist partilerin kuruluşu, çok partili demokrasinin temel özgürlüklere dayalı çağdaş demokrasiye dönüşmesinde bir adım anlamına geliyor. Ne yazık. Tarihi gecikerek yaşıyoruz."

Milliyet gazetesinde **Melih Aşık**, "İki yıl önce aynı şeyleri söyleyerek Ankara'ya inen Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, o anda dedest edilmiş, işkenceden de geçirilerek tutuklanmışlardı. Yasalar aynı, savcılar aynı, iktidar aynı... Ama bu defa sadece bir soruşturma... Neden böyle?.. Çünkü yaşadığımız günlerin pratiği 141-142'nci maddeleri aştı... "ben komünistim" diyen insanları zindanlarda süründürmek çağdışılıkla eşanlamlı sayılıyor..."

Güneş gazetesinde **Cengiz Çandar**, Doğu Avrupa'daki gelişmelerle parelellik kurarak, "TBKP'nin gecikmiş 'yeraltı'ndan çıkma kararı iyi ama bu partinin mensupları önce partilerini ameliyat masasına yatırmalıdırlar," yaklaşımında bulunuyor.

Günaydın gazetesinde **Necati Zincirkıran**, "Belki de eski TKP'lilerin bu hareketi yeniden gözden geçirilmek istenen 141-142 ve 163'üncü maddelerin kaldırılması veya değiştirilmesini olumlu yönde etkileyecektir. Türk komünistlerinin görüntüsü "öcü" olmaktan çıkmaktadır. ...hareketleri demokrasi açısından güzeldir... ürkütücü değil, sevindiricidir." diyor.

Marksist sol arasında, öncelik açısından 141-142 konusuna farklı yaklaşımlar bulunmakla birlikte, çoğunluk bunların kaldırılmasının önemini vurguluyor. Ancak, yasal KP'nin önemi ve bu yönde savaşım yolları konusunda farklılıklar daha da artıyor. Öte yandan, TBKP'nin basın toplantısı ardından "birlik" tartışmaları daha bir yoğunlaşma eğilimi gösteriyor.

Kocaeli'de TBKP'lilerin basın toplantısı

"YASAL PARTİNİN KURULUŞ ÇALIŞMALARINA KATILACAĞIZ"

Adımlar (Kocaeli) - Kocaeli'de bir grup TBKP'li 13 Aralık günü yaptıkları basın toplantısıyla, yasal bir komünist partinin kuruluş çalışmalarına açık kimlikleriyle katılacaklarını açıkladılar. **"Kocaeli'li TBKP'liler adına"** Bülent Karataş, Cengiz Özer, Çetin Alpdündar, Erdoğan Alçınkaya, Gazi Başyurt, Hayretin Çönge, Hikmet Açıkgöz, Hüseyin Gençer, İbrahim Işyar, Kemal Şimşek, Mahir Yeğin, Nevzat Cingirt, Nuri Oğuz, Selma Cingirt, Sezai Ceylan, Süleyman Fırat ve Şükrü Kurtuluş tarafından yapılan açıklamanın sonunda, şu çağrı yapıldı:

"Denizi ve havası temiz, sağlıklı yaşanabilir, her yönüyle gelişmiş bir Kocaeli için çalışan bizler de böyle bir partinin kuruluş çalışmalarına tamamen açık olarak katılacağımızı ilân ediyoruz. İlimizdeki tüm marksist grup ve kişileri, bütün yasal siyasi partileri, toplumsal kuruluşları, aydınları, hukukçuları, bu soruna sahip çıkmaya, tutumlarını açıklamaya ve bize destek olmaya çağırıyoruz."

Türkiye'nin önünde yeni ufuklar açmak için

TBKP ÇIKIŞ YOLUNU NEREDE GÖRÜYOR?

TBKP yönetimi adına 8 Aralık günü yapılan basın toplantısında okunan "Basın Açıklaması"nın yanı sıra, TBKP'nin şimdi yaşanan politik durumu saptayan ve bir "çıkış yolu" öneren değerlendirmesi de açıklandı. Toplantıda Zülfü Dicleli tarafından okunan ve "TBKP çıkış yolunu nerede görüyor?" başlığını taşıyan değerlendirmenin tam metni şöyleydi:

"Dünyada 'soğuk savaş' sona erdi. Yeni bir dönem başlıyor. Atlantik'ten Urallara kadar yeni, bütünsel bir Avrupa kuruluyor. Avrupa'yı birbirinden ayıran duvardan sonra,AT ve Comecon ile NATO ve Varşova paktları da eskimeye yüz tutmuştur.

Barış ve silahsızlanma, demokrasi ve eşit haklılık, halkların özgür iradesi temelinde bütün devletlerin işbirliğine dayalı bir ortak Avrupa evi ufukta görülüyor.

Düne kadar Avrupa Topluluğu'nun dışında kalma korkusunda olan Türkiye şimdi bu bütünsel Avrupa'nın dışında kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hiçbir ülkenin sorunlarını tek başına çözmesinin artık olanaklı olmadığı günümüzde buna hiçbir yurtsever izin veremez.

TBKP çağı yakalayabilmek için öncelikle şu üç noktada yoğunlaşmayı öneriyor.

1) Geleneksel devlet anlayışı ve devlet politikaları terkedilip hızla devletin demokratikleşmesi, gerçekten çoğulcu ve katılımcı bir rejimin kurulması sağlanmalıdır.

2) Kürt sorunu adil, demokratik, barışçı bir çözüme kavuşturulmalıdır.

3) Teknolojik yenilenme, mülkiyetin geniş çapta yaygınlaştırılması ve üreticilerin katkıları oranında pay alması temelinde ekonominin verimliliği hızla artırılmalıdır.

Türkiye önüne yeni bir hedef koymalıdır. Artık yalnızca Batı toplumlarına öykünmekten vazgeçilmelidir. Özgür tartışma üzerine inşa edilecek geniş demokratik mutabakatlarla Türkiye önüne bilime ve tekniğe, özgürlük ve katılıma dayalı yeni, çağdaş bir perspektif koymalıdır.

Yenilenen dünyada devlet hala 100 yıl önceki anlayışlarla nasıl işlevli olabilir? Türkiye'nin korunmaya muhtaç bir devlete ihtiyacı olduğuna biz inanmıyoruz. Türkiye'nin halkın hizmetinde çağdaş bir devlete ihtiyacı var. Çağdaş devletin güvencesi, yasaklar, silahlar, şiddet değil, halkın özgürlüğü, kültürel düzeyi, politik karar mekanizmalarına katılımıdır. İktidar yaygınlaştırılmalı ve halkın denetimine tamamen açılmalıdır.

Bütün toplumun her konudaki görüşlerini özgürce dile getirmesi, bu doğrultuda demokratik, barışçı, özgür faaliyet gösterebilmesi, günümüzde tek etkili, sonuç alıcı yenilenme ve ilerleme kaynağıdır.

Bu nedenle, yalnızca 141, 142 ve 163. maddelerin kalkmasıyla yetinilemez.

Siyasi partiler, seçimler, sendikal yaşam, dernekler, toplantı ve gösterilerle ilgili yasalardaki bütün kısıtlayıcı hükümler kaldırılmalı bu yasalar ve ceza yasası, altında Türkiye'nin imzası bulunan uluslararası insan hakları belgeleriyle uyumlaştırılmalıdır.

Ceza kanunundaki 140. madde ve idam cezası kaldırılmalıdır.

12 Eylül döneminde TCK daki 125,168 ve 146. maddelerin son derece keyfi uygulandığı dikkate alınarak, bu maddelerden mahkum olanları da kapsayacak bir genel af çıkarılmalıdır.

1402'liklerin hakları geri verilmelidir.

TRT ve üniversitenin özerkleşmesi ve yargının tam bağımsızlığı sağlanmalıdır.

İşkence ve devlet terörüne kesinlikle son verilmeli, şiddet politik yaşamdan dışlanmalıdır.

Kürtlerin varlığının tanınması ve yasallaşması, can güvenliklerinin sağlanması, bunun için öncelikle Doğu'daki olağanüstü uygulamalara son verilmesi, silahların susacağı koşulların yaratılması ve sorunun çözüm yollarının özgürce bütün toplumda tartışılabilmesi, demokratikleşmenin önünün açılabilmesi için olmazsa olmaz koşullardır.

İvedilikle yeni yumuşama ortamını dikkate alarak savunmayı temel alan yeni bir güvenlik konsepti oluşturularak ordu bu temelde yeniden düzenlenmeli, asker sayısı ve askeri harcamalar büyük ölçüde azaltılmalıdır. Sağlanacak kaynaklar, ekonominin bilimsel-teknik temelinin yenilenmesine, teknoloji üretimine ayrılmalıdır.

TBKP, Türkiye'nin bütün temel sorunlarının ancak geniş, demokratik mutabakatlar temelinde çözülebileceği görüşündedir. Böylesi mutabakatlar oluşmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır ve çalışacaktır.

Türkiye'nin hiçbir sorununu hiçbir parti tek başına çözemez, hiçbir tek parti iktidarı Türkiye'yi aydınlığa çıkaramaz.

Bugün bizce çıkış yolu, parlamento içindeki ve dışındaki bütün demokratik politik ve toplumsal güçlerin farklılıklarını koruyarak 141,142 ve 163'ün kaldırılmasından başlayarak, yukarıda sayılan demokratikleşmenin temel konularını içeren ve geniş katılımla yapılacak yeni demokratik bir anayasaya kadar uzanan temel hedeflerde birleşmeye çalışmasındadır.

Böylesi bir işbirliği Türkiye'nin önünde yeni ufuklar açacak ve halka politikaya aktif katılma ve demokratik mücadele şevki verecektir." ■

Parti: Neden Komünist?

Celal A. KANAT

Çağdaş bir marksist partinin oluşturulması sorununun politik gündemin ön sıralarına çıktığı günümüzde, bu sorunun olası özneleri de içinde, pekçok kişinin, bu partinin temel nitelenişi üzerinde tartıştığı gözleniyor. Bu nitelenişe nasıl bir sıfat daha uygun olacaktır?

TBKP hem MK kararıyla, hem de son Basın Açıklaması'yla buna yanıtını vermiş bulunuyor. Ben de, kişisel olarak bu yanıtı paylaşıyorum. Burada, bu paylaşımın nedenlerini aktararak, bunun taraflarını genişletmeyi amaçlıyorum.

Öncelikle, ülkemiz politik geleneğinde antikomünizm antidemokratizmin en temelli varyantlarından biri olarak öne çıkıyor. O nedenle, demokratizmi savunmak -bir düşünce sistematiği ve politik bir yaklaşım olarak paylaşılması bile- böylesi bir durumda, komünist düşüncenin özgür anlatım ve örgütlenme hakkını savunmak demek oluyor.

İkincisi; düşünmeyi paralize eden önyargıların, tabuların aşılması için en köklü saplantıyı aşmak zorunludur ve bu da antikomünizmdir. Bununla total bir hesaplaşmayı göze almadan, "çalının sağından solundan geçmeye çalışmak" yarar getirmeyecektir. Bu tür düşünme duvarları kaldıkça, özgür düşünce ve uygar davranışlar söz konusu olamaz. Her adımda bu çalılarla karşılaşmak kaçınılmazdır.

Kuşkusuz, bir de kuramsal yanı var. Komünist bir metodolojinin, böylesi bir dünya görüşünün artık şeyleri ve süreçleri tanımamıza, anlamamıza ve dönüştürmemize katkı yapamayacağını öngörmüyorsak, bu metodolojiden ve dünya görüşünden vazgeçmemiz ve bu vazgeçmeyişi deklare etmekten kaçınmamız da anlamlı ve tutarlı olamayacaktır. Elbette, etkisi ve direngenliği bakımından yalnız (deforme edilmiş bir algılayış tarzı olan) dinsel düşünüşün özgül varyantlarıyla, dinlerle karşılaştırılabilecek, ama farklı olarak, deforme edilmemiş bir algılayış tarzını anlatan marksizm, reel komünist sistematik bağlamında, ciddi bir bunalım yaşıyor. Ve bunu aşabilmek için de kendini yenilemeye yöneliyor; kendini yenilemesi, söz konusu reel bağlamı aşması demek oluyor. Biz eğer bu aşma operasyonunun başarısız kalacağını, eğer onun kendisini yenileme yeteneğinin tükendiğini önsel olarak ileri sürebiliyorsak, ancak o zaman, bu metodolojiden ve bakış tarzından vazgeçmek tutarlı ve kaçınılmaz olur. Ama böylesi bir önsel iddia yoksa, bu sıfattan kaçınmak da mantıksal olamayacaktır. (Ayrıca, bu sıfatı sürdürmenin tarihsel gelenekle ilintili, hatta nostaljik, moral/öznel nedenleri de olabilir; ama ben doğrusu, bunlardan çok, nesnel ögelere yatkınım.)

Bence, işin asıl önemli yanı, komünist sıfatını taşımakla birlikte ve hatta ondan da çok, kamuoyuna farklı bir komünizm imgesi vermeyi başarabilmektir. Bu yeni imge, ister istemez, reel olandan çok, ideal olana yakın olabilmelidir. Bu başarılamazsa, sıfatı komünist de olsa, sonuç pek de yararlı olmayacaktır. Sosyalist ülkelerdeki pratik bunu doğruluyor: Kimi yönetici partiler, geçmişte verdikleri (verilen) kötü imge nedeniyle, şimdi bu sıfattan kaçıyorlar, adeta ondan korkuyorlar.

Bu sıfatın tartışılmasında bir başka önemli nokta da, evrensel olanla öngörülemez ölçüde uzakta olanı karıştırmamaktır. Yeni düşünme tarzının hakim bir tarz olarak evrenselleştiği koşullarda, herhalde, hâlâ ayrı duran bir komünizmden söz etmek anlamsız olacaktır. Ama, son çözümlemede bu tarzın, Marks'ın "komünist gelecek" diye nitelediği evreyi yakınlaştıracağı da ortadadır. Marksizmde önemli olan insanlığın ve insanın her türlü yabancılaşmadan, baskı ve ayrımdan kurtulması ve buna elverecek bir düşünsel/ maddesel üretkenlik düzeyine ulaşılması ise, bunun tam nasıl, hangi sıfatla niteleneceği ve hangi özgül yollarla sağlanabileceğinin birincil önem taşımadığı da herhalde herkes tarafından kabul edilecek bir olgudur.

Ama bütün bu argümanların şimdi yaşanmakta olanı unutturmasına da izin vermemek gerekir. Şimdi yaşanmakta olan ise, aktardığım nedenlerle (en azından bunlarla), günümüz Türkiye'sinde marksist partinin komünist sıfatından vazgeçemeyeceğini ima ediyor. ■

> **İşin asıl önemli yanı, komünist sıfatını taşımakla birlikte ve hatta ondan da çok, kamuoyuna farklı bir komünizm imgesi vermeyi başarabilmektir.**

Dünyanın en yaşlı politik tutuklusu Mehmet Bozışık

"67 YILDIR PARTİMİZİN YASALLIĞI İÇİN MÜCADELE EDİYORUM"

22 Eylül'de yurtdışından Türkiye'ye dönen TBKP üyelerinden, Merkez Komitesi üyeleri Mehmet Bozışık, Şeref Yıldız ve Ahmet Kardam Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde, TBKP Genel Başkanı Nihat Sargın ve Genel Sekreter Haydar Kutlu ile birlikte hâlâ tutuklu bulunuyor. Adımlar olarak şu anda dünyadaki en yaşlı politik tutuklu bulunan M.Bozışık ile, TBKP yöneticilerinin dönüşü ve komünist partinin yasallaşması mücadelesi üzerine bir söyleşi yaptık.

- Sayın Bozışık, bundan iki yıl önce Nihat Sargın'la Haydar Kutlu'nun Türkiye'ye dönmelerine karar verilirken siz TKP Merkez Komitesi üyesiydiniz. Bu karar alınırken dönüşün hedefi, bu hedefin ne ölçüde gerçekçi olduğu, taşıdığı tehlikeler konusunda neler düşünüyorsunuz? Görüşünüz neydi?

Bozışık: Benim işçi sınıfının hakları için politik mücadeleye atılmam 1924'de oldu. Üç sene sonra da Türkiye Komünist Partisi'ne (TKP) üye oldum. İşçi sınıfının hakları için, demokrasi için, özgürlük için her türlü sıkıntıyı, hapsi göze alarak 64 yıldır mücadele ediyorum. Biz kendimiz istediğimizden değil, iktidarlar TKP'nin yasal çalışmasına izin vermedikleri için, bizi illegal çalışmaya mecbur bıraktıkları için yasal çalışamadık.

İşte sayın Nihat Sargın ve Haydar Kutlu yoldaşlarımın bu yasağı kırmak amacıyla Türkiye'ye dönmeleri kararını Merkez Komitesi üyesi olarak büyük bir sevinçle karşıladım. Bu karara iştirak ettim.

Dönüşten önce Kutlu yoldaşla yaptığım hususi bir görüşmede, kendilerinden önce benim de içinde bulunduğum üç kişinin dönmesini, yasallaşma mücadelesinin bu kişiler tarafından başlatılmasını teklif ettim. Çünkü lider kadro kolay yetişmiyor. Kutlu yoldaşımız bu teklifimi sert bir şekilde reddetti. Bu görev bana düşüyor, sizden önce ben yapmalıyım, dedi. Liderimizin bu şekilde hareketi üzerimde büyük etki yaptı. Bu haleti ruhiye içinde Merkez Komitesi toplantısında kendisini uğurladım. Yalnız liderlerimizin başlarına gelebilecek bir felaketin gözönüne alınarak bazı tedbirlerin alınmasını önerdim.

- Sargın ve Kutlu'nun dönüşlerinden bu yana iki yıl geçti. Geldikleri günden beri özgürlüklerinden yoksunlar; 141 ve 142. maddeler de kalkmış ve TBKP yasal olarak kurulmuş değil. Durum böyleyken, 89 yaşında, diğer Merkez komitesi üyeleri Erdal Talu, Şeref Yıldız ve Ahmet Kardam'la birlikte Türkiye'ye döndünüz. Amacınız neydi? İki yıl önceki dönüşten bu yanaki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bozışık: Sargın ve Kutlu yoldaşlarımız gerçekten de iki yıldır hapiste yatıyorlar. Ama gelmeleri ve yatmaları boşuna olmamıştır. Onların partimizin yasallığı ve gelişmesi için, Türkiye'nin demokratikleşmesi için yiğitçe, mertçe başlattıkları kavga boşa gitmedi. İki yıldan beri geçen zamandaki gelişmelere bakacak olursak, dönüşün yararları gözle görülecek durumdadır. Eskiden komünist kelimesinden öcü gibi korkan cumhurbaşkanları, başbakanlar ve burjuva mümessillerinin ağzından komünist parti kurulabilir şeklinde sözler çıkmaya başladı. Komünist partinin kurulması meselesi, partimizin adı ve hedefleri, yurdumuzun en ücra köşesine dek köylerimize kadar, tüm emekçi tabakalarına kadar gitti. Onlar bu mücadeleyi takdir ettiler ve desteklediler.

İktidar partisi ve muhalefet sözlerinde samimiyseler, işbirliği yapıp, bu maddeleri birkaç gün içinde kaldırabilirler. Netice almayı da esas olarak gene partimizin, komünistlerin, demokratların mücadeleleri sağlayacaktır.

Gençler bilmezler. Eskiden biz el kadar bir bildiriyle, elle çoğaltılmış küçücük gazetelerle partinin sesini halka duyurabilmek için neleri göze almak zorunda kalırdık! Hala yaşıyormuş, kulakları çınlasın, bir Mehmet vardı, dilini kesen Mehmet. Üzerinde yakalanan bildiriyi nereden aldığını söylememek için poliste dilini kesmişti. Partimizin çıkardığı illegal gazeteler vardı. Kızıl İstanbul, Kızıl Samsun, Kızıl İzmir, Orak Çekiç... Bunların hepsinin çıkartılmasında ben de görev almıştım. Başta elle çoğaltıyorduk. Sonra şapografla çoğaltmaya başladık. En sonra da, harfleri elle diziyor, demir bir çember içinde sıkıştırıyor, sonra da mürekkebi emsin diye gazete kağıtlarına sardığımız bir merdaneyle üzerine bastırarak çoğaltıyorduk. Bana bu tekniği eczacı Vasıf öğretmişti. Sonra duydum ki, 12 Eylül döneminde cezaevindeki yoldaşlarımız da Atılım gazetesini, parti tezlerini elle çoğaltıp dağıtmışlar, tıpkı bizim yaptığımız gibi. Daha yakın zamana kadar polis bize parti üyeliğimizi kabul ettirmek için akla hayale gelmedik işkenceler uyguluyordu. Şimdi göğsümüzü gere gere komünist olduğumuzu, TBKP üyesi olduğumuzu söylüyoruz. Nereden nereye geldik!

Yıldız, Sargın, Bozışık, Kutlu ve Kardam: yeni yıla özgür girebilecekler mi?

Erdal Talu, Şeref Yıldız, Ahmet Kardam ve bana gelince, biz Merkez Komitesi üyeleri olduğumuz için ve partimizin verdiği karar gereğince, Sargın ve Kutlu yoldaşlarımızın başlattığı mücadeleye katılmayı bir şeref addederek Türkiye'ye döndük. Dönüşümüzdeki amaç, komünist partinin yasal olarak çalışma hakkının elde edilmesine, halkımızın demokrasi ve özgürlük mücadelesine bizim de bir katkımızın bulunmasıdır, ki bu her komünistin görevidir. Biz bu mücadeleye katılmayı en şerefli bir girişim olarak değerlendirdik. O maksatla anavatana, verimli topraklarımıza seve seve ayak bastık. Sayın Sargın ve Kutlu yoldaşlarımız Türkiye'ye gelirlerken de 141 ve 142. maddeler vardı. Ama onlar buna rağmen herşeyi göze alarak döndüler. Partimiz, yasallaşma mücadelesini başlatmak için bu maddelerin kalkmasını beklemedi. Onun için ben de, onlara yapılan işkencenin bize de yapılabileceğini düşündüğüm halde, yaşımın 89 olmasına rağmen, ölümü de göze alarak döndüm. Hayatımın en şerefli girişimidir.

- Turgut Özal cumhurbaşkanı olarak mecliste yaptığı konuşmada, düşünce özgürlüğünden, insan haklarından sözetti. Bu konuşma ve 141 - 142. maddelere ilişkin olarak bu konuşmayı izleyen gelişmeler konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bozışık: Ben 67 yıldır partimizin yasallığı için mücadele ediyorum. Birçok hükümetler benzer vaatlerde bulunmuştur. Bunların hepsi de halkı aldatmayı amaçlıyordu. Turgut Özal, başbakanken de birçok kez benzer açıklamalar yapmış ama "daha zamanı değil" demişti. Partimizin iki yıl önce başlattığı yasallaşma mücadelesi, düşünce özgürlüğü için halktan gelen baskılar ve dünyadaki gelişmeler, iktidar partisini 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırmaya, partimize özgürlük vermeye zorluyor. Bu tür konuşmaların samimiyet derecesini önümüzdeki günlerde anlayacağız. İktidar partisi ve muhalefet sözlerinde samimiyseler işbirliği yapıp bu maddeleri birkaç gün içinde kaldırabilirler. Netice almayıda esas olarak gene partimizin, komünistlerin, demokratların mücadeleleri sağlayacaktır.

- 89 yaşında olmanıza ve yaşınızdan ileri gelen rahatsızlıklarınıza rağmen Ankara Siyasi Şubesi'nin hücrelerinde 6 gün gözaltında tutuldunuz ve DGM savcısının talebi üzerine mahkemece tutuklandınız. Bu tutuklama kararına itiraz ettiniz mi?

Bozışık: Evet, avukatlarım tutuklama kararına iki kez itiraz ettiler. Ama hem savcılık hem de Devlet Güvenlik Mahkemesi tutukluluk halimin devamına karar verdiler. DGM savcısı, avukatlarımın tahliye talebi dilekçesinin kenarına kendi görüşünü belirtirken, " fiil ağır cezalık olup delilleri karartma -ne demekse- ihtimali de bulunmaktadır, tahliye talebinin reddi mütalaa olunur" diye yazmış. Mahkeme de, "tutuklama kararının geri alınmasını gerektirir herhangi bir sebep yoktur" diyerek itiraz dilekçesini reddetti.

İşte bir taraftan cumhurbaşkanı düşünce özgürlüğünden, insan haklarından sözediyor, diğer taraftan 89 yaşındaki ben, partimizin diğer yöneticileriyle birlikte, düşünce özgürlüğü için, insan hakları için kendi irademizle geldiğimiz ülkemizde hala cezaevinde tutuluyoruz.

Evet, yaşımdan ötürü rahatsızlıklarım var. Prostatım var. Böbreklerimden rahatsızım. Bacaklarımda kireçlenme var. Sürekli perhiz yapmam gerekiyor. Bu yüzden cezaevinin şartları ağırdır. Ama ben inandığım bir dava uğruna, liderlerimiz Sargın ve Kutlu'yla ve diğer yoldaşlarımla birlikte cezaevinde yatmaktan gurur duyuyorum, çok mutluyum.

İDRİS ERDİNÇ'ten BOZIŞIK'a

Canım kardeşim ve yoldaşım Mehmet Bozışık. Evvela sıhhat ve isteklerini soruyorum. Keza "senin" ve yanındaki arkadaşlarımızın, yoldaşlarımızın ayrı ayrı gözlerinden öperim, sizlere sıhhat ve güç dilerim. En yakın tarihte hürriyetlerinize, topluca hayalinize kavuşmanız dileğindeyiz.

Siz ışıklarımız, yurda dönüşünüzle bize ışık ve özgürlük getirdiniz. Tam beş yıl evvel karamsarlığı, bulanıklığı, aydınlığa ulaştırmıştı "emin eller". "Onlar" göç edip giderken, siz "emin eller"e Bozışık, Haydar ve Sargın'lara nice nice özveri, toplumsal taviz vermez ant içmiş, yasal, yığınsal kendi partisini her an kurma çabası içinde ve bu hususta çok çok iyimserim. Çünkü toplum bunu beklemekte, istemektedir. Yine de muhalefetin isteği, bizim isteğimiz gibi "açıkça", siz içerde biz dışarda yasal ve yığınsal komünist partimizin kurulması için sonuna kadar mücadele vereceğiz. En derin sevgi ve saygılarımla öperim sizleri yoldaşlarım.

Ekonomide alternatif politikalar tartışması

ESAS SORUN POLİTİK ALTERNATİFTİR

■ Korkut Boratav

24 Ocak 1980'den beri Turgut Özal ve çevresi tarafından "iktisat politikalarında başka alternatif yoktur!" sloganını dinleye dinleye insanlarımızın büyük bölümü, geçmiş on yılın politikalarına ister istemez mahkûm olduğumuza veya bu mahkûmiyetin belki de yüzyılın sonuna kadar süreceğine inanır oldular.

Alternatif yok değildir

Bu kanının bu derecede yaygın olması, 1980'li yıllarda burjuvazinin devlet desteğiyle yürüttüğü ideolojik saldırının başarısını gösteriyor. Türkiye'deki iktisat yazınını ve farklı okullardan iktisatçıların yazılı ve sözlü olarak aralarında sürdürdükleri polemikleri yakından izleyen herkes bilmektedir ki, son on yıl boyunca "alternatif iktisat politikaları " tartışması çok zengin bir çeşitlilik içinde sürmüştür ve IMF/Dünya Bankası kökenli resmi modelden, temelden veya ayrıntıda ayrılan çok sayıda seçenek önerilmiş ve ortaya konulmuştur. Ne var ki, bu tartışmalar dar bir çevrenin dışına çıkamadığı için kamu oyundaki "alternatifsizlik" imajını aşındırmadı. Burda 1980'li yılların ilk yarısında resmi ideoloji dışındaki görüşlerin yayılmasına karşı konan engeller belirleyici olmakla birlikte, iktisatçılarımızın "elitist" avırlarının katkısını da gözardı edemeyiz.

Birinci olarak, solcu iktisatçılara dönük olarak "sadece eleştiriyorsunuz; alternatif önermiyorsunuz" biçiminde özetlenen bir değerlendirmenin yanlış olduğunu vurgulamak gerekiyor. Her eleştiri, aslında örtülü bir alternatif önerisidir. "Yaptığın yanlıştır; bundan vazgeç" demek ve bu reddiyenin gerçeklerini ortaya koymak aslında status quo'cu bir alternatifin savunulmasıdır. Tüm toplumun sağa ve gericiliğe savrulduğu bir dönemde somut politikalara ilişkin olarak solun bu türden "mevzileri koruma"ya dönük bir çizgiye yönelmesi doğal karşılanmalıdır. Bir örnek vereyim: Kamu kuruluşlarını haraç-mezat yabancı sermayeye satanlar bir yandan da "peki, özelleştirme konusunda alternatifiniz nedir? sorusunu sorduklarında kendilerine çok kestirme bir alternatif öneri sunulacaktır: "KİT'leri satmayın!" İktisat dışından çarpıcı bir örnek de, 1982 Anayasasına halkoylamasında karşı çıkılmasına ilişkindir. Burada da ortaya örtülü olarak status quo'cu bir alternatif konmuştur: "Anayasa değişmesin!"

"Status quo" aşılıyor

Ancak bu türden örtülü / status quo'cu alternatifler eleştirilen politika önerileri uygulamaya konduktan bir müddet sonra geçerliliğini yitirir. Örneğin, özelleştirme politikaları uygulandıktan ve 1982 Anayasası kabul edildikten sonra "önceki hale dönüş"ü, yani status quo ante'yi savunmak pratik olarak çok güçleşir. Yeni iktisat politikaları ve kurumlar belli bir süre sonra toplumsal yapının unsurları haline gelirler. Eski politika ve kurumları hiçbir şey olmamış gibi geri getirmek artık sözkonusu değildir ve yeni durumdan hareket eden; farklı olabilecek seçenekler gündeme getirilmelidir. Bu saptama, 1980-sonrasında ekonomik politikalarda meydana getirilen pekçok yenilik için de geçerlidir: Döviz tevdiat hesaplarının açılmasına karşı çıkmak 1984 yılında olumlu ve geçerliliği olan bir tepki idi. Ancak çizgide ısrar edip "döviz hesapları kapatılsın" demek geçerli bir öneri değlidir; zira bu hesapların parasal sistemin içsel parçası haline gelmesinden sonra bu türden bir "eskiye dönüş", ekonomide 1984'te sözkonusu olamayan büyük sarsıntılar doğuracaktır. Dolayısıyla farklı çözümler gündeme gelecektir.

Türkiye'de burjuvazinin iç çelişkilerini de dikkate alan, emekçiden, sanayileşmeden ve bağımsızlıktan yana alternatif bir politika modeli inşa etmek mümkündür.

Bu anlamda olan-yani yukarıda "status quo'cu" olarak nitelendirdiğimi tepkilerin ötesine giden-iktisat politikası alternatifleri tartışılıyor. Ana hatlarıyla "sol" diyebileceğimiz bir platform, kamu kesiminin düzenleyici, üretken ve yatırımcı işlevlerinin etkin bir planlama ile birleştirildiği, yeniden sanayileşmeyi, ekonominin büyüme potansiyelini yükseltmeyi, ekonomik bağımsızlığı ve emekten yana bölünmenin ilişkilerini öncelikli hedefler olarak gören bir politika yönelişinin çeşitli ögelerinden oluşuyor. Bu platformun içinde şüphesiz çeşitli renkler, somut politika ögeleri bakımından farklılıklar yanyana yer alıyor. Burada sözü edilen "alternatif"in, mülkiyet ilişkilerinde köklü değişiklikler öngören devrimci "maksimalist" bir model tartışması sözkonusu değildir.

Burada sözü edilen politika seçeneklerinin dökümünü bu yazıda yapacak değilim. Şu kadarını vurgulamakla yetineyim ki, belirtilen araç ve hedefleri benimseyen ve sermayenin 1980'li yıllarda Türkiye'de uyguladığı iktisat politikalarına alternatif olabilecek bir iktisat politikacısı modeli tüm ögeleri ile-üstelik birkaç farklı seçenek içinde mevcuttur. Karşımızdaki sorun, bu türden "alternatif" bir modeli teknik planda hazırlamakla ilgili değildir. Sorun, yukarıda vurgulanan yönelişler tarafından belirlenen; yani devletin iktisadi işlevlerinin ve planlamanın ekonomik bağımsızlık ve emekten yana bölüşüm önceliklerine göre seferber edecek bir yönelişe karşı içte ve dışta doğacak olası engellemelerden doğuyor. Yani, alternatif bir modelin teknik anlamda değil, politik anlamda uygulanabilirliği tartışılmalıdır.

Dış kaynaklı ana engelleme faktörü, son on yıldır Türkiye'de iktisat politikalarında son sözü söylemekte olan uluslararası sermayenin üst-kuruluşlarından kaynaklanıyor. Ana çerçevesi artık iyice oturmuş bulunan iktisat politikası modelinden ilkeli bir ayrılmanın Türkiye'yi bir dış borç krizine sürükleyeceği öngörülebilir. IMF ve Dünya Bankası ikilisi tarafından "istikrar ve yapısal uyum politikaları, ihlâl ediliyor" teşhisi konup bu saptama uluslararası finans çevrelerine aktarıldıktan sonra Türkiye'nin yılda 7 milyar doları aşan dış borç yükümlülüklerini yerine getirmesi için gerekli kredi akımı hızla gerileyecektir. Bu da Türkiye ekonomisinin 1977-79'da karşılaştığı ve Latin Amerika ekonomilerinin "1980'li yıllarda sık sık saplandıkları bir borç krizinin doğması demektir.

Ekonomik alternatif, politik alternatif gerektiriyor

Washington'da bağımsız bir alternatif iktisat politikası yönelişini engelleyen bu kısır döngüden kurtulmak mümkün müdür? Kanımca iki seçenek söz konusudur: Birincisini, "fincancı katırlarını ürkütmemek" senaryosu olarak adlandırabiliriz. Bu, varolan iktisat politikalarından fevkalade ihtiyatlı bir tempo ile ve adım adım Washington'un onayını alarak ayrılmaktır. Bu tür bir yönelişin yukarıda çerçevesi çizilen "sol" doğrultuda olmayacağı herhalde söylenebilir. İkinci seçeneği ise "uluslararası sermayeye karşı bir başkaldırı" senaryosu olarak niteleyebiliriz. Büyük bir şamata ile yapılması sözkonusu olmayan bu başkaldırı, özünde dış borç ödemelerinin büyük bir bölümünü askıya almak anlamına geliyor. Bu, göründüğü kadar imkânsız bir operasyon değildir. Türkiye'nin ödemeler bilançosu, dış borç yükümlülükleri dışlanırsa, ekonomiyi kendi ayakları üzerinde tutabilecek denge koşullarını artık sağlamış durumdadır. Ancak, bu türden bir başkaldırının politik sonuçlarını göğüslemeyi göze alacak bir siyasi iktidar alternatifinin Türkiye'nin kısa dönemli ufkunda görülmediği de açıktır. Aksine, alternatif bir politika modeline en çok gereksinme duyması gereken SHP dahi, dış çevrelere "lisan-ı münasip" ile "Özal'sız bir Özal ekonomisi" uygulayacağı mesajını iletmektedir.

"Sol" bir alternatifin karşısına çıkması kaçınılmaz olan ikinci engelleme, politik bir tepki olarak veya ekonomik nedenlerle yerli burjuvazinin ülke dışına sermaye kaçırması döneminde geliştirilen kambiyo rejimi, ülke içine veya ülkeden dışarı sermaye hareketlerini denetleme imkanını kamu otoritelerinin elinden büyük ölçüde almıştır. Ve yukarıda da belirttiğim gibi bu tür denetim mekanizmalarını yeniden kurmak kısa dönemde son derecede güçtür.

Yurt dışına sermaye kaçışı bazen "sermaye kaçışı" bazen "sermayenin grevi" olarak nitelendirilir ve örneğin Fransa'da Mitterand'ın ilk seçim zaferinin ardından meydana gelen ve İsviçre'ye dönük yığınsal sermaye kaçışı, Sosyalist Parti'yi sola dönük iktisat programından vazgeçiren etkenlerin başında gelmiştir. Büyük çapta sermaye kaçışı 1980'li yıllarda Latin Amerika'nın dış borçlarının kontrolsüz biçimde patlamasının da ana nedenidir. Türkiye'de mülkiyet yapısında değişiklikleri hedef almasa dahi "sol"a dönük bir iktisat politikası yönelişi bu türden bir alternatif model, bölüşüm politikaları ve birim kaynakları bakımından Türkiye burjuvazisinin paraziter, spekülatif ve rantiye kanatlarını hedef almak zorunda olduğu için ve bunlar esasen sermaye kaçırmaya en yatkın grupları oluşturdukları için önemli boyutlarda sermaye kaçışları herhalde kaçınılmaz olacatır. Buna karşı yapılacak tek şey, sermayenin-son yıllarda ANAP politikalarından bir hayli tedirgin olan- yatırımcı ve sanayiye dönük kanatlarının kuvvetli desteğini alarak zararı asgaride tutmaya çalışmak olabilir. Ancak, yerli sanayi sermayesinin uluslararası sermaye çevreleri ile de karşılık haline girmiş bir iktidara somut politikaları kendisine ne kadar şirin gelirse gelsin aktif ve etkili destek vermesi pek beklenemez.

Bu tartışmadan kanımca şu sonucu çıkarabiliriz: Türkiye'de burjuvazinin iç çelişkilerini de dikkate alan emekçiden, sanayileşmeden ve bağımsızlıktan yana alternatif bir politika modeli inşa etmek mümkündür: ancak böyle bir politika, uygulama aşamasında öncelikle uluslararası sermayenin, ikinci planda da yerli burjuvazinin egemen fraksiyonlarının etkili engellemesi karşısında kalacaktır ve bir hayli radikal bir çizgiye yönelmedikçe yenilgiye uğrayacaktır. Beynelmilel sermayeye karşı başkaldırma ve içte sınıf mücadelelerinin keskinleşmesi anlamına gelecek olan böylesine radikalleşme ise Türkiye'nin bugünkü düzen partilerinin gündeminde elbette olamaz. Türkiye'nin tüm Marksist akımları kucaklayan, birleşik ve yasal bir sosyalist muhalefetten yoksun olmasının ne derecede vahim bir durum olduğu, bu saptamalar sonunda sanırım bir kez daha ortaya çıkıyor. ■

** Başlık ve arabaşlıklar Adımlar tarafından konmuştur.*

Çağlar Kırçak, Bilar Yayınlar tarafından yayınlanan, **"Meşrutiyetten Günümüze Gericilik"** adlı çalışmasının birinci kitabında, 1876'dan 1950'ye değin gelişen gericilik akım ve olaylarını özetliyor. 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara geçişinden günümüze uzanan dönem içinde giderek tırmanan ve görülmemiş boyutlara ulaşan irtica ise, ikinci kitapta ele alınıyor.

Çağlar KIRÇAK
MEŞRUTİYETTEN GÜNÜMÜZE GERİCİLİK
(1876-1950)
(I)
BİLAR

Kalkınma ve refahın yükseltilmesi esas alınıyor

SİLAHLANMA İSTENMİYOR

İç Politika Servisi- Dünyamızın en kritik önemdeki gerginlik alanı olan Avrupa, yaşadığı alt-üst oluşlarla yepyeni bir döneme girerken, savunma stratejileri de ciddi değişikliklere uğruyor. Güvenlik kuşakları yaratma çabası bile eskimeye yüz tutarken, bütün Avrupa'nın ortak bir savunma stratejisine yaslanması gereği, gittikçe daha elle tutulur hale geliyor. Tabii bu arada Türkiye'nin stratejik konumu ve Türkiye'ye biçilen roller de aynı değişim rüzgârından payını alıyor. Hemen geçtiğimiz günlerde Berlin'de bir açıklama yapan ABD Dışişleri Bakanı **James Baker**, tam da bu konuda, " **NATO'nun Avrupa'da siyasal bir bünyeye dönüşebileceğini**" belirtirken, ABD'nin Avrupa Topluluğu çalışma alanlarında "**gözlemci**" statüsüyle yerini alabileceğinden söz ediyordu.

Dünya Bankası Başkanı **Barber Conable** ise, Dünya Bankası-İMF yıllık toplantısının resmi açılışında yaptığı konuşmada, gerginlik alanlarının yok olmaya yüz tutmasına karşı, sorunu başka bir boyutta alıyordu. Conable, "**yoksul ülkelere**" silahlanma yerine kalkınma öğüdü verirken, şöyle diyordu.

"**Dış borçların artmasının esas nedeni silahlanma harcamalarıdır. Yoksul ülkeler silahlanmaya yılda 200 milyar dolar harcıyorlar, 1990'lı yılların değişen siyasi ortamında ümit edilir ki, kaynaklar giderek daha fazla oranda, daha fazla verimli tahsis edilir. Doğu ile Batı arasında yumuşama sürecinin getirdiği ve tüm dünya ülkelerinin politikalarını etkileyen bu yeni ruh, refah ve büyümeye giden yolu açtı.**"

Bu aşamada, Türk hükümetinin hâlâ NATO'nun rolünü koruduğu yönündeki açıklamaları, hiç de inandırıcı olamıyordu. Üstelik, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** de yeni bir savunma programına temel olacak görüşler savunuyordu. 2000'li yıllarda demokrasinin bütün kural, kavram ve kurumlarıyla işlemesi gerektiğini belirten Demirel, savunma giderlerinin kısıtlanmasını ve tasarruf edilecek kaynakların refaha çevrilmesini istiyordu. Demirel'e göre, "**Türkiye'nin sorunu, gelişmişliği yakalamaktı**".

DSP Genel Başkanı **Bülent Ecevit**, bu görüşleri çok boyutlu bir güvenlik stratejisine dönüştürme düşüncelerini yine aynı günlerde açıklıyordu. Türkiye'nin yakın zamana kadar taşıdığı stratejik önemin artık çok azaldığını belirtirken, "**Buna da üzülmek değil, sevinmek gerekir**" diyordu. Ecevit şu görüşleri dile getiriyordu: "**Şu bir gerçek ki Kuzey Atlantik ve Varşova paktları arasındaki karşıtlık, yerini, ciddi bir yumuşamaya ve diyaloğa bırakıyor. Yakın gelecekte bu iki paktın ömrünün dolması, hatta iki ittifak sistemi arasında bir tür ittifak ortaya çıkması da beklenebilir. Bu durumda, gerek Batı dünyası, gerek Türkiye için Sovyetler Birliği'nden veya öteki Doğu Avrupa ülkelerinden gelebilecek tehdit unsuru en düşük düzeye inmiştir. Hattâ görünür gelecek için tümü ile ortadan kalkmıştır denebilir...**"

Savunma stratejilerinin günümüzde artık eski anlamını yitirmesi, çatışma yerine diyaloğun karşılıklı ilişkilerde her koşulda esas alınması, ulusal ölçekte her bölgede silahlanma yerine kalkınma ve refah düzeyinin yükseltilmesini öne çıkarıyor. Kaçınılmaz biçimde, Türkiye de aynı yolu izleyecek.

Refah Partisi Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk

"SİLAHLI KUVVETLERİMİZİN MEVCUDU İNDİRİLMELİ"

Dünyada mevcut duvarların yıkılmasına yönelik gelişmeler karşısında elbette askeri harcamaların azaltılması, bu imkânların milletin rahatını artıracak şekilde değerlendirilmesinden yanayız.

Türkiye, kendisi için ihtiyacından fazla olan, nükleer güce sahip ülkeler nazarı itibare alındığında ise yeterli olmayan bir savunma gücüne sahiptir. Türkiye'de mevcut nükleer başlıklı füzeler menzilleri itibariyle ancak Türkiye sınırları içine girmiş bir düşman hedefine karşı kullanılabilir. Bunlar kısa menzilli taktik füzeler olup takriben 150-200 kilometre menzile sahiptirler. Bunun manası bizim nükleer gücümüzün ancak memleketimizi işgal eden düşman birliklerinin imhasına yöneliktir. Böyle bir nükleer gücün kullanılmasının manası ise Çernobil santralindeki kazadan da çok iyi görüldüğü gibi düşman kuvvetlerinin yanında bizzat kendi milletimizi de yok etmemiz demektir. Böyle olunca Türkiye'nin kendi kendisini de yok edecek nükleer bir güce sahip olmasının bizim için değil, NATO üyesi diğer Avrupa ülkeleri için bir manası olabilir.

İlk iş olarak harp silah ve vasıtalarımızı kendimiz yapacak hale gelmeliyiz. Bunun için de MSP iktidarı döneminde planlanmış 200 ağır sanayi projesinin tamamlanması, harp sanayimizin kurulması gerekmektedir. Bu takdirde yapacağımız harcamalar şu anda silah almak için ödediğimizin çok altında olacaktır. Aynı **şekilde silahlı kuvvetlerimizin mevcudunun da ihtiyaca yetecek düzeye indirecek şe**kilde düzenlenmesi gerekir. Bu suretle yapılan tasarrufla bütçede insanımızın daha refah içinde yaşamasını sağlayacak yönlere aktarılabilir. ☐

TBKP yöneticisi Toygun Eraslan

SAVUNMA KONUSU SAYDAMLAŞMALIDIR

Dünyadaki gelişmeler dikkate alındığında, Türkiye'nin zaten geleneksel olarak yüksek olan askeri harcamalarının bu düzeyde kalmaya devam etmesi iyice anlamsızlaşmıştır.

Günümüzde askeri güç değersizleşmekte, bilimsel-teknik-kültürel gelişme belirleyici olmaktadır. Elbette burada sözkonusu olan halka malolmuş, onun pay aldığı bir gelişmedir. Askeri harcamaların büyük ölçüde azaltılmasıyla sağlanacak kaynaklar böylesi bir gelişmeye ayrılmalıdır.

Azaltma nasıl yapılabilir? Bunun ölçülerini saptayabilmek için, önce yeni bir ulusal güvenlik konsepti oluşturulmalıdır. Eskimiş NATO konseptleri yerine, yeterli savunmayı temel alan gerçekçi bir yaklaşıma geçilmelidir. Bu ise ancak açık tartışmayla oluşturulabilir. Artık ordu ve savunma konuları da bir tabu olmaktan çıkarılmalıdır. Partiler, bilim adamları, TRT ve basın yeterli enformasyonla donatılmalı ve sorun açık tartışılabilmelidir.

Böyle bir tartışma, asker sayısının kaça indirilebileceği, gerekli donanımın en iyi nereden sağlanacağı gibi konularda sağlıklı görüşlerin oluşmasına yardımcı olacaktır.

Bugünkü ordu yerine, 150-200 bin kişilik bir profesyonel orduya geçilmesi de üzerinde ciddi olarak durulması gereken bir görüştür.

SHP Genel Sekreter Yardımcısı Erol Çevikçe

"KAYNAKLARI, ÜLKE KALKINMASINDA KULLANAN BİR TEMELDE OTURMAK"

Doğu bloku ülkelerinde ardarda meydan gelen reformist hareketler ve Doğu-Batı arasında her alanda başlatılan diyalog, dünyayı genel bir savaş tehdidinden bir hayli uzaklaştırmıştır. Tüm ülkeler, halklarının refah ve kalkınmaları için büyük çabalar harcamaktadırlar. SSCB'nin açıklık politikası dünyanın her yanında etkisini göstermektedir. Bu durumda Türkiye'nin de bugüne kadar izlediği politikaları yeniden gözden geçirmesi, özellikle yıllardır ekonomik gelişmesinde büyük bir yük olan askeri harcamalarını, bu yeni politikalar ışığı altında azaltması ve yaratılacak kaynağın da ulusal kalkınmaya yönelik olarak kullanılması gerekmektedir.

Milli güvenliğimiz açısından, komşu ülkeler ile olan uyuşmazlık ve anlaşmazlıkların politik yollardan çözümlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Doğu-Batı arasında başlatılan iyi ilişkilerin daha ileri boyutlara ulaşmasını desteklemektedir. Aynı anlayış ve diyaloğun Türkiye ile komşuları arasında da en kısa sürede kurulmasını ve ülkenin 1930'lu yıllarda olduğu gibi bir dostluk ve barış ortamı içinde yaşamasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda milli savunma politikasını ise, "**Yurtta barış, dünyada barış**" anlayışına uygun, ulusal sınırlar içindide karşı hazır, asgari fakat güçlü bir kuvvet yapısına sahip, kendi kendine yeten bir savunma sanayii geliştirerek, ülke ekonomisine de katkıda bulunan ve hür demokratik bir sistem içinde askeri harcamalardan tasarruf ederek, sağlanacak kaynağı ülke kalkınmasında kullanılan bir temele oturmayı esas kabul etmektedir.

Bu hedeflerin elde edilmesi için:

- Silahlı kuvvetler personel sayısının yeni kuvvet yapısı doğrultusunda azaltılması, böylece milli savunma harcamlarında yüzde 35'lere varan personel giderlerinin azaltılması,

- Yeni belirlenen kuvvet yapısına göre, silahlı kuvvetleri birim adedi yönünden de küçülterek, askeri harcamalarda yüzde 25 olan işletme giderlerinin indirilmesi,

- Belirli bir süreçte zorunlu askerlik mükellefiyetinin azaltılması,

- Savunma sanayii organizasyonlarını geliştirerek, dışa bağımlılıktan kurtulunması ve silah alımlarında yabancı ülkelere ödenen küçük meblağların yurt içinde kalmasının sağlanması,

- Yine savunma sanayii ile hem istihdam imkânlarının yaratılması, hem de diğer sanayii dallarının gelişmelerine katkıda bulunulması öngörülm[illegible]r. ☐

M.Emin Bozarslan ile, Kürd kültürü ve Jîn üzerine-4

"DİL HAKKI BEŞİKTEN MEZARA KADAR GEÇERLİDİR"

M.Emin Bozarslan ile, Kürd kültürünün kaynakları ve Jîn dergisinin açığa çıkartılması konularını içeren kapsamlı söyleşimiz bu sayıda tamamlanmış oluyor. Bozarslan ile yaptığımız bu uzun söyleşinin, aynı konularda çalışma yapan araştırmacılar için önemli bir kaynak ve Kürd sorununun aydınlanmasına ayrıca bir katkı olacağını düşünüyoruz.

Bu arada, geçen sayımızda yayımladığımız bölümün "Dil Çalışmaları" arabaşlığından sonra gelen bölümü, bir önceki sayıda yayımlanan bölümün en başında yeraldığı için, fazladan tekrarlanmıştır. Bu yanlıştan ötürü Bozarslan'dan ve okurlarımızdan özür dileriz.

Eritme siyaseti

- Bildiğiniz gibi Türkiye'de 1983 yılında çıkarılan 2932 sayılı yasa var. Bu yasa, TC'nin resmen tanıdığı ülkelerin birinci resmi dilleri dışındaki dillerle görüş ve düşünce açıklamak, yazılı yayın çıkarmak yasaklanmıştır. Bu yasanın bir maddesi de, "TC vatandaşlarının anadilleri Türkçedir" diye garip ve zoraki bir belirleme yapmaktadır. Bu yasa, her ne kadar resmi dil dışındaki birçok dili yasaklıyorsa da, asıl amacının Kürdçeyi yasaklamak olduğu açıktır. Bu yasayı demokrasi ve insan hak ve özgürlükleri açısından değerlendirir misiniz?

Bozarslan: Bu yasa, aslında siyasal iktidarların 1923'ten bu yana Kürd halkına karşı uygulayageldikleri siyasetin bir parçası, bir devamıdır. Bu siyaset zaman zaman çok şiddetlenerek ve doğrudan saldırarak zaman zaman da yumuşak görünerek ve dolambaçlı yollardan saldırarak aralıksız biçimde uygulanmıştır. Bu siyasetin amacı Kürd halkını eritmektir; bilimsel ve uluslararası siyasal terimle belirtecek olursak, bu siyasetin amacı Kürd halkını asimile etmektir. Bu amaçla Kürd halkına ait ne varsa, yani dil, kültür, edebiyat, folklor, müzik, türkü, kısacası "Kürd'ü Kürd yapan" herşey yasaklanmış ve yok edilmek istenmiştir.

Bu konuyu iyice aydınlığa kavuşturmak için 1923'ten önceki ve sonraki dönemleri karşılaştırmakta yarar vardır: Bilindiği gibi 1923'ten önce Osmanlı İmparatorluğu vardı. İmparatorluk, adı üstünde, imparatorluktu; sınırları içinde değişik halklar, değişik kültürler, değişik dinler ve mezhepler vardı. Bütün halklar ve ülkeler imparatorluğun gerici yönetimi altında baskı görüyordu. Ancak o baskı, ulusal baskı değildi; yönetimin gerici yapısından, gerici niteliğinden gelen bir baskıydı. Ulusal baskı bulunmadığı için, imparatorluğun sınırları içindeki bütün halkların ve ülkelerin varlığı kabul ediliyordu. Örneğin; tüm halklar kültürlerini, dillerini, edebiyatlarını kullanabiliyorlardı, ulusal yada etnik kimliklerini koruyabiliyorlardı. Diğer halklar gibi Kürd halkı da o haklara sahipti. Ama yönetimin gerici baskılarından da nasibini alıyordu. Özellikle İkinci Meşrutiyet'in 1908'de ilân edilmesinden sonra, daha önce de belirttiğim gibi, Kürd halkı da meydana gelen gelişmelerden yararlanmıştır. Örneğin; o dönemde kültür ve gençlik dernekleri kurulmuş, Kürdçe dergiler yayınlanmış ve bütün bunlar açıkça, legal olarak yapılmıştı. Çünkü, imparatorluk, milliyetçi bir niteliğe sahip değildi.

1923'te T.C'nin kurulmasıyle birlikte Kürdçe olan herşey, "Kürd" sözcüğüne varıncaya kadar, Kürd'e ait ne varsa hepsi yasaklandı. Ve birtakım uydurma, uydurma olduğu kadar da gülünç teoriler ırkçılık hastalığıyla hastalıklı olan kafalar tarafından üretilip ortaya atıldı ve kamuoyuna benimsetilmeye çalışıldı. "Kürd" diye bir halkın ve "Kürdçe" diye bir dilin var olmadığını, bu insanların "dağ Türkleri" olduğunu iddia eden bu teori ve buna benzer gülünç teoriler herkes tarafından bilindiği için, üzerlerinde fazla durmaya gerek görmüyorum. Zaten üzerlerinde durmaya da değmezler.

Burada özellikle bir önemli noktaya parmak basmak istiyorum. O da şudur:

Cumhuriyet rejiminin teorik olarak krallık ve imparatorluk rejimlerinden daha ilerde, en azından bir adım ilerde olması gerekiyor. İmparatorluk ya da krallık, teorik olarak feodal dönemin yönetim biçimidir. Tarihsel süreç içinde cumhuriyet rejimi o yönetimi yıkar, onun yerine bir ileri adım, bir ileri aşama olarak kurulur. Bu ileri aşamada insanların önceki aşamaya oranla daha özgür olmaları, daha gelişmiş ve ileri haklara sahip olmaları, var olan haklarını daha bir geliştirip genişletebilmeleri gerekir.

Şimdi bu teorinin ışığı altında Türkiye'deki duruma bakalım; Cumhuriyet'ten önceki ve sonraki durumları halklar sorunu ve işçi sınıfı açısından karşılaştıralım. Aslında birçok alanda bu karşılaştırma yapılabilir ve yapılmalıdır. Ancak, öteki alanlara girmek sözü uzatacağı ve bir söyleşinin sınırlarını aşacağı için, bu söyleşide başka konulara değinmeyeceğim. Sadece işçi sınıfı ve halklar sorunu açısından bu karşılaştırmayı yapmak istiyorum:

İşçi sınıfı açısından Cumhuriyet'ten önceki duruma baktığımız zaman, görüyoruz ki, Osmanlı yönetiminin son dönemlerinde artık görece bir yumuşama meydana gelmiş, "Amele Fırkası" (İşçi Partisi) altında işçi sınıfı partisi ya da partileri kurulmuştur. Demiryolu işçileri, tütün işçileri haklarını alabilmek için grev bile yapabilmişlerdir. Halklar sorunu açısından da durum öyledir. Demin de belirttiğim gibi, imparatorluğun sınırları içindeki tüm halklar kendi kimliklerini korumak ve kişilikleriyle yaşama, dillerini ve kültürlerini koruma hakkına sahipti.

Milyonlarca Kürd çocuğu birbuçuk-iki yaşlarında analarından Kürdçe dilini öğrenip konuşmaya başlıyorlar. Bu dili kullanmak, o yaştan itibaren artık onların doğal ve insani haklarıdır. Bu hak ölünceye kadar sürer ve böylece beşikten mezara kadar geçerli olan, dokunulamaz, çiğnenemez, yasaklanamaz bir hak olur.

Cumhuriyet'ten sonra ise işçi sınıfı açısından belirgin bir gerileme başlamıştır. Sendikal çalışmalar yasaklanmış, grev yasaklanmış, işçi sınıfını temsil edecek, çıkarlarını savunacak sınıf partilerininin kurulması yasaklanmıştır. Halklar sorunu açısından da aynı tutum daha da sert ve şiddetli bir biçimde izlenmiş, Kürd halkının varlığı inkâr edilmiş, Kürd'e ait ne varsa toptan yasaklanmıştır. Hem işçi sınıfını ve hem de Kürd halkını hedef alan o ünlü 141 ve 142. maddeler Ceza Kanununa konulmuş, böylece her iki konuda da çalışmalar yapılması engellenmiştir.

Hatta 1930'larda bir ara Kürdçe bir konuşma dili olarak dahi yasaklanmak istenmiş ve kentlerde bu dili konuşanlardan belirli bir para cezası alınmasına başlanmıştır. Ancak başa çıkamayınca konuşma dili olarak serbest içinde Kürdçenin konuşma dili olarak da zamanla yok olacağı hesaplanmıştır. Bunu bana 1968 yılının sonbahar aylarında Diyarbakır Savcısı anlattı. Belki söz biraz uzayacak ama, okuyucuların hoşgörüsünü rica ederek bunu da kısaca anlatmak istiyorum:

1968 yılının Ekim ayı başlarında Kürdçe "Alfabe" ile "Mem û Zîn"i İstanbul'da yayınladım ve Diyarbakır'a gider gitmez hemen tutuklandım. Ancak kitaplar İstanbul'da yayınlanmış olduğu için "suç yeri " orası sayılıyordu. Bu nedenle hakkımdaki asıl soruşturmayı İstanbul Basın Savcılığı açtı. İfademin alınması için de Diyarbakır Savcılığı'na yazı yazılmıştı. Ben daha önce Diyarbakır Emniyeti Birinci Şubesinde, Savcılıkta ve beni tutuklayan mahkemede ifade vermiştim. Ancak İstanbul Basın Savcılığının isteği üzerine yeniden ifademi almak üzere beni cezaevinden alıp Savcılığa götürdüler. İstanbul Basın Savcılığı, dosya ile birlikte her iki kitaptan da birer tane yollamıştı. Kitaplar savcının masasında duruyordu. Savcı ifademi almaya başlayınca ben daha önce vermiş olduğum ifademi yineledim. İfadem "Alfabe" için kısaca şuydu: Doğu'daki yurttaşlarımızın büyük çoğunluğu Türkçe bilmiyor ve Kürdçe konuşuyorlar. Bu nedenle de okuma-yazma öğrenemiyorlar, öğrenenler de çok güçlükle öğrenebiliyorlar. Ben de bu bölgenin bir insanı olarak, onların okuma yazma öğrenmelerine yardımcı olmak için kendi dilleriyle bu Kürdçe "Alfabe"yi yazdım. Kendi dilleriyle olunca okuma ve yazma öğrenmeleri çok daha kolay olur. "Mem û Zîn" için de ifadem özetle şöyleydi: Bu 300 yıla yakın bir süre önce yazılmış bir aşk romanıdır. Bir genç kızla bir delikanlının aşkını konu almaktadır. Siyasal bir kitap olmadığı gibi, günümüzle de bir ilgisi yoktur. Her iki dili de bilenlerin karşılaştırma yapabilmeleri için Kürdçesi ile Türkçe çevirisini birlikte yayınladım.

Savcılık, her iki kitap için de Türk Ceza Kanununun 142. maddesine göre soruşturma açmıştı. Ben de, bu kitapların 142. maddenin kapsamına girmediğini ve suç içermediklerini belirtiyordum. Savcı, ifademi alıp tutanağa geçtikten ve tutanaklar imzalandıktan sonra, bu kez resmî olmayan bir biçimde bana şöyle dedi:

- Bu sizin dedikleriniz işin biçimsel yönüdür. Konu geçtikten sonra duruşmalarda siz böyle diyebilirsiniz, avukatlarınız da bu yönde sizi savunabilirler. Savcı da bu kitapların suç olduğunu iddia eder. Mahkeme de her iki tarafı dinler ve sonunda kararını verir. Bütün bunlar işin biçimsel yönleridir. İşin özü ve esası ise başkadır. Ben size özel olarak onu anlatmak istiyorum.

Savcı, "işin özü ve esası"nı bana özet olarak şöyle anlattı:

- Osmanlılar döneminde birçok ülke elimize geçmişti. Ama osmanlı yöneticileri beceriksiz oldukları için, o ülkelerin insanlarına konuştukları dilleri terkettiremediler ve oralarda Türkçeyi egemen kılamadılar. Herkes kendi dilini kullanmaya devam etti. Sonra da fırsat buldukça birer birer bizden ayrıldılar ve koca imparatorluğumuz elden gitti. Elimizde kala kala bu azıcık toprak parçası kaldı. Cumhuriyet'i kuranlar, Osmanlı tecrübesinden ders almışlardı. Bir daha kimsenin bizden ayrılmasına meydan vermemek için, bir de temel siyaset kabul ettiler ve o siyaseti devletin temel siyaseti durumuna getirdiler. O siyasetin amacı, aynı dili konuşan, aynı kültüre sahip olan, aynı kimliği taşıyan bir tek millet yaratmaktı; o da Türk milleti olacaktı. Bu amaca ulaşmak için de Türkçenin dışındaki irili ufaklı bütün dilleri yasakladılar. Sadece Türkçe kullanılınca ve herkes Türkçe konuşunca, bir süre sonra, diyelim ki 50 yıl, yüz yıl sonra diğer diller ortadan kalkacak ve sadece Türkçe kalacaktı. O zaman herkes kendini Türk hissedecek, herkes Türk kimliğine sahip olacaktı ve bir daha kimse bizden ayrılma girişiminde bulunmayacaktı, kimse böyle bir şeyi düşünmeyecekti.

Savcı bunları anlattıktan sonra, masanın üzerinde duran "Alfabe" ile "Mem û Zîn" e sağ elinin şeha-

det parmağıyle birkaç kez biraz sertçe ve asabî biçimde işaret etti ve o zamana kadar "siz" diye kullandığı ikinci şahıs çoğul zamirini bırakıp "sen" diye ikinci şahıs tekil zamirini kullanmaya başladı ve ses tonunu da biraz yükselterek şöyle dedi:

- Sen şimdi bu iki kitabı yayınlamakla işte devletin bu temel siyasetine karşı gelmişsin, devletin bu temel siyasetinin altına dinamit koymaya kalkışmışsın! İşte senin suçun budur, işin özü ve esası da budur!

Kürdçe Düşmanlığı

1960'larda işçi sınıfıyle ilgili tutum kısmen de olsa değişti. İşçilere grev hakkı tanındı, sınıf temeli üzerine sendikaların kurulmasına olanak tanındı ve sınıf mücadelesiyle ilgili yayınlara büyük ölçüde izin verildi. Gerçi daha sonra 12 Mart ve 12 Eylül faşist darbelerinden sonra bu haklar alabildiğine kısıtlandı ve ağır darbelere uğradı, ama tümüyle geri alınamadı, tümüyle ortadan kaldırılamadı.

Halklar sorunu ve özellikle Kürd sorunu konusundaki tutum ise, hiç değişmedi. Yasakçı ve baskıcı uygulamalar bugüne kadar sürdü ve halen de sürmektedir. 1960'larda bazı Kürd aydınları Avrupa'ya çıktılar. Bunların kimisi öğrenciydi, kimisi işçiydi. Kendi yurtlarında dillerini yazı dili olarak kullanma olanağına sahip olmayan bu Kürd aydınları, Avrupa'da bu olanağı bulunca Kürdçe dergiler çıkarmaya kitaplar yayınlamaya başladılar. Ayrıca bazı Kürd ses sanatçıları da Kürdçe türküleri kasetlere, plaklara doldurmaya başladılar. Bu yazılı ve sesli yayınlar birer ikişer Türkiye'ye de girince, zamanın siyasal iktidarı hemen harekete geçti ve bu gibi yayınların Türkiye'ye sokulmasını yasaklayan bir kararname çıkardı. Bu kararname, "Resmî Gazete"nin 14 Şubat 1967 tarihli sayısında yayınlandı.

Daha sonraları Türkiye'de tek tük de olsa Kürdçe kitaplar yayınlamaya başlandı. Ancak onlar da birer birer yasaklanıyordu. Bazıları mahkemede aklanıyorlardı. Dürüst, gerçekten hukuka bağlı, namuslu ve onurlu, bağımsız hakimler vardı ve bunlar bir dilin yasaklanamayacağını vicdanlarınının sesini dinleyerek, hukukun üstünlüğüne uyarak biliyorlardı ve o yönde karar veriyorlardı. Ama siyasal iktidarlar fiilî yasağı sürdürüyorlardı. Örneğin "Mem û Zîn" beraat etmiş kararı kesinleşmişti. Ancak 12 Eylül darbesinden sonra yönetim tarafından yine de yasaklandı. Ben o zaman burda idim ve yasaklandığını gazetelerde okudum. Yani mahkemenin verdiği bir kararı yönetim tanımıyor ve çiğniyordu böylece.

Daha sonra 1970'lerde Kürdçe yayınlar bir ölçüde yoğunlaştı. Dergiler, kitaplar daha çok çıkmaya başladı. Artık Kürd yurtsever aydınları, siyasal iktidarların kanunsuz olarak sürdürdükleri fiilî sınırları zorluyor ve o yasağı etkisizleştirmeye çalışıyorlardı. Gerçekten de Kürdçe yayınları 142. maddenin kapsamına almaya çalışıyorlardı, öyle yorumluyorlardı. Ama, dediğim gibi, bazen davalar dürüst ve namuslu hakimlerin önüne geliyor, o hakimler beraat kararı veriyorlardı. Yani kanunsuz yasağa onlar uymuyordu.

İşte sözünü ettiğiniz yasa, "kanunsuz yasağı kanunî yasak" durumuna getirmek için ve bir de hakimleri bağlamak, beraat kararı vermelerini önlemek için 12 Eylül faşizmi döneminde çıkarılmış bir yasadır. Artık hakimlerin elinde bu yasa olduktan sonra, ne kadar vicdanlı olurlarsa olsunlar, bu yasanın dışına çıkamazlar. En azından, yasayı çıkaran beş general böyle düşünmüşlerdir.

Ama unutmamak gerekir ki, fiilî yasak sivil siyasal iktidarlar tarafından da hep uygulanmıştır. Yukarıda sözünü ettiğim kararname (size o kararnameyi içeren "Resmî Gazete"nin bir fotokopisini veriyorum, isterseniz gazetenizde yayınlayabilirsiniz), 1967 yılında yönetimde bulunan sivil iktidar tarafından çıkarılmıştır. Üstelik Türkiye o yıllarda nisbî bir yarıdemokratik ortamda bulunuyordu. Ama Kürdçe düşmanlığı o ortamda da sürdürülüyordu. Çünkü Kürdçe düşmanlığı değişmez bir siyasetti ve hâlâ da değişmemiş bir siyasettir.

Yasalar Gerçeği Değiştiremez

"T.C. vatandaşlarının anadilleri Türkçedir" biçimindeki yasa maddesi de, sözünü ettiğim Kürdçe düşmanlığının ve eritme siyasetinin bir ifadesidir, bir belirtisidir. Bu madde son derece garip, gerçek duruma son derecede ters, gerçek durumla son derecede taban tabana zıt bir maddedir. Daha önceleri anayasalara, resmî dilin Türkçe olduğu yolunda bir madde konuyordu. Örneğin 1961 Anayasasında böyle bir madde vardı. "Devletin resmî dili Türkçedir" biçimindeki o madde, resmî dilin dışında da bazı dillerin var olduğunu dolaylı olarak kabul ve itiraf ediyordu. Kürdçenin yasaklanamayacağını belirtiyorlardı. O madde, biraz önce sözünü ettiğim mahkeme kararlarına da temel oluyordu.

İşte 12 Eylül generalleri, bu yolu kapatmak ve Kürdçe yayınları tümüyle önlemek için, son derecede ucube olan söz konusu maddeyi getirmişlerdir. Ve böylece resmî dille anadili özdeşleştirmişler, bir tek dil durumuna getirmişlerdir. Herkesin anadili Türkçe olunca, artık kimse "resmî dil-anadili" ayrımını öne süremeyecekti. Mahkemeler de artık böyle bir dayanak bulamayacak ve isteseler bile Kürdçe yayınlar için beraat kararı veremeyeceklerdi. Ne var ki, bütün bu zorakî yasamaddeleri beyhûde çabalardır ve hiçbir biçimde gerçek durumu değiştiremeyecektir. Çünkü yasaların gerçeği değiştirmesi olanak dışıdır. Gerçek gerçektir ve güneş gibi ortadadır. Her şey bir yana, birbuçuk-iki yaşındaki milyonlarca Kürd çocuğu, analarından öğrenip konuşmaya başladıkları "anadilleri kürdçe" ile her gün, her saat, her dakika bu yasa maddesini yalanlıyorlar. Sadece yalanlamakla da kalmıyorlar; her gün, her saat, her dakika onu çürütüyorlar, geçersiz duruma getiriyorlar, işlemez kılıyorlar. Başka bir deyişle milyonlarca Kürd çocuğu, bu yasa maddesininin canlı tekzibidirler ve gerçek durumu ayna gibi gösteriyorlar.

İnsanlık Suçu

Bu yasayı insan hak ve özgürlükleri ile demokrasi açısından değerlendirmeye gelince; bu yasa ve Türkiye'de Kürd diline karşı şimdiye kadar izlenegelen yasakçı ve baskıcı tutum, demokrasiye daha sıra gelmeden, en doğal insan haklarını bile çiğnemektir ve bu açıdan bir insanlık suçu niteliğindedir. Çünkü demokrasiden ve her şeyden önce gelen birtakım doğal insanlık hakları vardır ki, her yerde, ve her zaman ve her rejimde geçerli olan, saygı gösterilmesi gereken haklar.

İşte dil hakkı, insanın kendi dilini kullanma hakkı da bunlardan biridir. Demin de dediğim gibi, milyonlarca Kürd çocuğu birbuçuk-iki yaşlarında analarından Kürdçe dilini öğrenip konuşmaya başlıyorlar. Bu dili kullanmak, o yaştan itibaren artık onların doğal ve insanî haklarıdır. Bu hak ölünceye kadar sürer ve böylece beşikten mezara kadar geçerli olan, dokunulamaz, çiğnenemez, yasaklanamaz bir hak olur. Bu hakkın yasaklanması demek, birbuçuk-iki yaşındaki milyonlarca çocuğa işkence yapmak, onları işkence tezgâhlarından geçirmek demektir. Ve bu nedenle de bu uygulama bir insanlık suçudur.

Ayrıca, daha önce de belirttiğim gibi, dünyanın neresinde olursa olsun bir dili konuşan insanlar, o dille masal, türkü, atasözü gibi birtakım kültür değerleri yaratmışlardır. Bir dili yasaklamak, o dille yaratılmış olan o kültür değerlerini yok etmek, katletmek demektir. Bu açıdan da uygulama insanlık suçudur.

Bir de, her insanın kendi ulusal kimliğini kullanma ve koruma, kendi diliyle düşüncelerini açıklama ve yayma hakkı vardır. Doğal bir insanlık hakkı olan bu hak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirisi, Avrupa İnsan Hakları Bildirisi ve 1975'te imzalanan Helsinki Sonuç Bildirgesi'nde güvence altına alınmıştır. Türkiye de bu her üç bildiriyi imzalamış ve böylece onların getirdiği ilkelere uymakla kendi kendini yükümlü kılmış, yani taahhüt altına girmiştir. Kürd dilini yasaklamak, bu açıdan da insanlık suçudur.

1975 yılına kadar, bu insanlık suçu sadece iki ülkede işleniyordu. Bu ülkeler Türkiye ile İspanya idi. İspanya'da Franko'nun faşist rejimi Bask ve Katalan dillerini yasaklamıştı, Türkiye'de ise Kürd dili yasaktı. 1975 yılında Franko'nun ölümüyle birlikte İspanya'da o yasak kalktı, Bask ve Katalan halkları dillerini özgürce kullanmaya başladılar. Böylece İspanya, o insanlık suçunu işlemeye sona verdi ve o ayıbı üzerinden attı. Türkiye'de ise bu suç hâlâ işleniyor.

Türkiye ve Bulgaristan

1975'ten 1984'e kadar Türkiye, dil açısından insanlık suçunun işlendiği dünyanın tek ülkesiydi. Tüm dünyanın yasaklanan tek dili Kürdçeydi. 1984'te ise ilginç ve trajik-komedi türünden bir gelişme oldu: Bulgaristan yöneticileri, o ülkede yaşayan Türklerin dilini yasakladı, adlarını değiştirdi, ulusal kimliklerini yok edip onları Bulgarlaştırmaya karar verdi ve bu kararını çok hızlı bir biçimde yürürlüğe koydu. Böylece Türkiye, bir halkın dilinin yasaklandığı, bir halkın ulusal kimliğinin inkâr edilip değiştirilmek istendiği, bir halkın kendi diliyle çocuklarına ad vermesinin engellendiği "tek ülke" olmaktan kurtuldu, Bulgaristan, İspanya'nın yerine geçti ve bu alanda yer aldı.

İşin trajik-komedi yanı da işte buradadır. Çünkü Türkiye yöneticileri Bulgar yöneticilerinin bu insanlık dışı uygulamaları karşısında ayağa kalkıp bunun bir insanlık suçu olduğunu dünyaya ilân etiler. Bunun üzerine Bulgar yöneticileri de, adeta sanki Kürdlerin durumunu yeni öğrenmişler gibi, Kürd halkının durumunu adeta bir şantaj konusu olarak ve aracı yaparcasına, "Türkiye'de Kürdlere baskı yapılıyor" diyerek Kürd sorununu Türkiye'ye karşı bir silâh olarak kullanmak istedi. Her iki tarafın bu trajik-komedi türünden tutumu insanın aklına ister istemez Ziya ya Paşa'nın şu ünlü beyitini getiriyor:

"Anlar ki verir lâf ile dünyaya nizamet

Bin türlü teseyyüb bulunur hanelerinde"

Yani "onlar ki lâf ile dünyayı düzene sokmak isterler, kendi evlerinde bin türlü bozukluk bulunur".

İsveç Merkez Radyosunun günde 20 dakika Türkçe yayın yapan "Merhaba" adlı bir programı vardır. Ben de her gün dinlerim. Geçenlerde bu programda, DYP Lideri Süleyman Demirel'le Bulgaristan Türkleri konusunda yapılan bir söyleşi yayınlandı. Demirel, kendi sesinden verilen söyleşide şöyle diyordu:

"Bulgar yöneticileri oradaki Türklerin adlarını Bulgar adlarıyle değiştiriyorlar, Türkçeyi yasaklıyorlar, oradaki birbuçuk-iki milyon Türkü assimile etmeye, eritmeye çalışıyorlar. Bu suçtur, insanlık suçudur."

Doğrudur. Bulgaristan'da Türklere karşı yapılanlar, insanlık dışıdır ve insanlık suçudur. Bulgar yöneticilerinin bu haksızlıklarını, bu suçlarını gözlerden uzak tutmak için Kürd halkına yapılan haksızlıkları içtensiz bir biçimde ve sadece Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanmaya kalkmaları da hem içtenlikten yoksun, çirkin bir davranıştır, hem de Kürd halkına saygısızlıktır. Çünkü Kürd halkına yapılan haksızlık, 70 yıla yakındır süregeliyor. Bulgar yöneticileri bugüne kadar bu konuyu ağızlarına bile almadılar, böyle bir sorun yokmuş gibi bu konuda hep suskun kaldılar. Ne zaman ki, Türkiye Bulgar yöneticilerinin oradaki Türklere uyguladıkları baskıları ve eritme politika-

Milyonlarca Kürd çocuğu 1,5-2 yaşlarında analarından Kürdce öğrenip, konuşmaya başlıyorlar.

devamı 23. sayfada

DİK KÜRT SORUNU KO

■ Metin Danış - Samet Güçlü

Demokrasi İzleme Kurulu'nun çalışmaları kapsamında oluşturulan DİK Kürt Sorunu Komisyonu, ilk toplantısını yaparak çalışmalarına başladı. Kürt sorununun kamuoyunda açık biçimde tartışılabilmesini, sorunun çözüm yollarının araştırılmasını amaçlayan komisyon çalışmaları, koşullar olgunlaştığında, bir kurultay toplanmasıyla sonuçlanabileceği de tartışılan konular arasında. Komisyon üyelerinden **Tarık Ziya Ekinci, Suphi Karaman, Sadun Aren, İsmail Beşikçi, Canip Yıldırım, Ömer Ağın'ın** Komisyon çalışmalarıyla ilgili görüşlerini aldık.

Komisyon üyelerine,

- **Komisyon çalışmalarından beklentilerini,**
- **Kürt sorununun geniş biçimde tartışılabileceği bir kurultay toplanması hakkındaki düşüncelerini,** sorduk.

Tarık Ziya Ekinci

"ULUSAL BİRLİK POLİTİKASI İFLAS ETMİŞTİR"

DİK'in oluşturduğu bu alt komisyondan beklentim, Kürt sorununu Türkiye kamuoyuna maletmek ve bunun Türkiye demokrasisi çerçevesinde özümsenmesini sağlamaktır.

Kurultay ancak objektif koşulları gerekli kılar, ya da bu objektif koşullar muvacehesinde kurultay gereksinimi olabilir. Kuşkusuz bir kurultayın olabilmesi ve bu sorunun enine boyuna, tüm yanlarıyla tartışılabilmesi son derece yararlı olur. Ama böyle bir kurultayın toplanabilmesi için bence, bu kurultayın toplanmasından yana olan belli demokratik etkinlikteki kuruluşların, kişilerin buna evet demesi lazım. Bu da toplumdaki objektif durumlarla ilgili bir konudur. Böyle bir gelişme olursa bu kurultay toplanır. Bu gelişme yoksa, doğrudan doğruya, zaten sorun Türkiye'deki genel demokratikleşmeyle ilgili bir sorundur. Türkiye demokratikleştikçe demokrasi gelişip, yaygınlaşıp bir temele oturdukça, sorun daha büyük boyutlarla gündeme gelecektir. Çağdaş demokrasinin bütün boyutlarıyla Türkiye'de yerleşebilmesi, Kürt sorunun da Türkiye koşullarına, nesnel koşullara uygun biçimde çözümünü gerektirir, bu sorun çözülmeden Türkiye'de demokrasi olmaz.

Dünyada, bütün dünyayı ihade eden hiç bir ülkenin dışında kalamayacağı ve evrensel boyutları olan, insan haklarına dayalı bir demokrasi akımı vardır. Türkiye de bu evrensel akımın dışında mütalaa edilemez, bu akım ister istemez Türkiye'yi de etkilemektedir. Çeşitli boyutlarda etkilemektedir. Türkiye'nin BM'deki yeri bakımından etkilemektedir. Türkiye'yi Helsinki Konferansı Nihai Senedi'ne imza koymuş bir ülke olarak ilgilendirmektedir. Hülasa bütün boyutlarıyla Türkiye bugünkü çağdaş demokrasinin atmosferi içindedir ve bu demokrasinin bütün boyutlarıyla Türkiye'ye yerleşmesi gerekir. Türkiye bunun dışına çıkamaz, bunu yok sayamaz.

Eğer Türkiye'de böyle bir demokrasi olacaksa bu kürtlerle ilgili sorunun demokrasinin çerçevesinde çözülmesiyle mümkündür. Aksi halde, Türkiye'de ne demokrasiyi yerleştirmek, ne Türkiye'nin çağdaş bir demokrat ülke olduğunu iddia etmek mümkündür.

Bu çerçeve içinde görülen Kürt sorununun çözümünde ikinci adım olarak söylenen şudur: Bugüne kadar Türkiye'de geçerli olan ırkçı, asimilasyoncu, baskıcı ve inkarcı ulusal birlik politikası iflas etmiştir. Bu politika Türkiye'de yaşayan Kürt ve Türk halklarını birbirine düşman bir konuma getirmiştir. Ve bu nedenle de ulusal birlik politikası değil, aslında ulusal hıyanet politikası niteliğine gelmiştir. Bundan ötürü bu politikanın mutlaka terk edilmesi, Türkiye'de birliğin kurulabilmesi Türk ve Kürt halkının kardeşçe yaşayabileceği bir ortamın yaratılabilmesi, Türkiye demokrasisinin vazgeçilmez bir koşulu haline gelmiştir. Türkiye'deki silahlanmanın, büyük silahlanmanın ve keza Türkiye'deki barış düşmanlığının kaynağında da bu ulusal birlik, bu yanlış ulusal birlik politikası yani inkarcı, baskıcı ulusal birlik politikası yatmaktadır. Bu politika terk edilmeden ve bu politikanın yerine sağlıklı bir alternatif politika geliştirilmeden, Türkiye'de ırkçı, baskıcı, şoven, milliyetçi politikaların son bulması, militarizmin gerilemesi ve sık sık darbe yapma eğilimlerinin ortadan kalkması mümkün değildir. İşte komisyonumuzun öngörmüş olduğu rapor aşağı yukarı bu çerçeve içinde hazırlanacaktır.

Sadun Aren

"HÜKÜMETİN RESMİ YAKLAŞIMI YANLIŞ"

Ülkemizin ve demokrasinin gelişmesinin önündeki en büyük engel, bugün için 141-142'nin yanı sıra, hatta ondan daha önemlisi olarak, Doğu'da yaşayan Kürt asıllı vatandaşlar üzerindeki baskı ve terördür. Sorun bugüne kadar uygulanan resmi politikayla çözülecek gibi değildir. Uygulanan resmi politika Kürt kimliğini reddetmek biçiminde olmuştur, başarılı olmadığı açıktır. İşte biz bu nedenle, hem Doğu'daki vatandaşlarımızın maruz kaldıkları insanlık dışı muamelelerin acilen ortadan kalkması için, hem de yurdumuzun barış içinde gelişebilmesini sağlamak için, Kürt sorununu ele almak ve bu konuda hükümete, yetkililere ve kamuoyuna bir çözüm önermek amacıyla bir komite kurduk. Bu komiteye tanınmış Kürt ve Türk kökenli aydınları seçtik.

Bu komite bir rapor taslağı hazırlayacak. Kürt sorununun mahiyetini ortaya koyan, çözüm öneren bir rapor ortaya koyacaktır. Bu rapor yapılmış olan tartışmaların ışığında hazırlanacaktır. Biz bu raporu DİK'e götüreceğiz. DİK bu raporu ya aynen ya da tadilen kabul edecektir. Bu kabul edilmiş metni belki sonra partilere, hükümete, Cumhurbaşkanı'na gönderip DİK'te karar altına alacağız ve sunacağız. Kamuoyuna da bir basın toplantısıyla duyuracağız.

Hükümetin resmi yaklaşımı yanlıştır ve bugünkü olaylar bunun yanlış olduğunun kanıtlarıdır. "Kürt yoktur, bunlar bir Türk boyudur". Meseleyi böyle görmektedir hükümet ve bu yaklaşım meselelerin çözümüne elverişli değildir, elverişli olmadığı açıktır. Bizim konuşmalardan çıkan sonuç, her şeyden evvel Kürtlerin kültürel kimliğini, dilini konuşmasını kabul etmek, onların gelişmesini sağlamlaştıracak önlemleri almaktır. Kürtler bir azınlık değildir. Türkiye'de Kürtler, Türkler gibi Türkiye'nin asli bir unsurudur.

Bir Kürt Kurultayı'nın toplanıp toplanmaması öyle sanıyorum ki, bu komisyonumuzun hazırlayacağı rapora, bu raporun DİK'teki karşılanışına -ne kadar benimsenecektir, neleri benimsenecektir, nasıl benimsenecektir- ve bir de kurultayı gerek görüp görmediğine bağlıdır. Kurultay bence yararlıdır, artık koşullar elverişlidir. Bir noktayı daha açıklamak istiyorum: Ben şahsen Kürt sorununu Kürtlerin sorunu olarak görmüyorum. Bunun için yalnız Kürt aydınlarını değil, Türk aydınlarını da elimizden geldiği kadar oraya getireceğiz. Çünkü beraber yaşamaları sözkonusu. Beraber yaşayınca her ikisini ilgilendiren bir sorun var ortada. Ben beraber yaşayacağım insanın özgür olmasını isterim. O özgür değilse, ben zaten özgür olamam. Kürt sorununun tartışılacağı bir kurultay yapılırsa burda Kürt aydınlarının bu soruna getirmeyi düşündükleri her türlü fikirler de tartışılmalıdır. Tabii Kürt aydınlarına bir ağırlık vermek gereği açıktır.

MİSYONU TOPLANDI

Suphi Karaman

"KÜRT SORUNU DA DEMOKRASİYİ YERLEŞTİRME ÇABALARININ BİR OLAYI"

Beklentim, bu konunun demokrasinin geliştirilmesi içindeki yerinin kavranması ve soruna çözümler bulmasıdır. Türkiye'nin şu andaki bir numaralı sorunu demokrasinin yerleşmesi, oturması sorunudur. Türkiye'de demokrasi kökleşmez, oturmazsa, hiç bir sorun çözülemez, halk mutluluğa kavuşamaz.

40 senedir çok partili rejim içerisindeyiz, 40 senedir seçim yapıyor, fakat daima uygulayıcı ellerde bir süre sonra yozlaşıyor. Bu yozlaşma ister istemiz başka türlü oluşumlar sağlıyor; 27 Mayıs gibi, 12 Eylül gibi. O zaman demokrasi biraz daha çıkmaza giriyor. 12 Eylül'de anayasa büsbütün ortadan kaldırılarak, herşey geri çevrilmiş, bayağı bir faşizm rejimi meydana gelmiştir.

Şimdi bir daha, yoğun biçimde demokrasiyi yerleştirme çabaları sürdürülmektedir. Ben birçok sorunun yanında, Kürt sorununu da demokrasinin yerleştirilmesi çabalarının bir sonucu olarak görüyorum. Bu ülkede insanların bir kısmı mutlu değilse, demek ki özgürlükler ve insan hakları yeterli değildir. Özgürlükleri ve insan haklarını yerleştirmenin yolu da demokrasiyi yerleştirmekten geçer. Demokrasiyi bütün unsurları ile yerleştirebilirsek, bu ülkede yaşayan bütün insanların mutluluğunu sağlamış oluruz. Demokrasiyi yerleştirmenin koşulları var. Evvela barış ortamını sağlamak gerekir. Bir ülkede barış ortamını sağlayamamışsanız, demokrasiyi yerleştirmeniz mümkün değildir. Barış ortamını kurmak da şu başlıklar altında ifade edilebilir: Sosyal adaleti, sosyal devleti ve gelir dağılımındaki dengeyi sağlamak.

Çeşitli görüş ve kanaatlerin serbestçe belirtilmesi, söylenmesi lazımdır. Bu sosyolojik anlamda olabilir, iktisadi anlamda olabilir, mezhepsel ve etnik anlamda olabilir. Herkes düşüncelerini serbestçe söyleyebilmelidir ki, bir sonuca varılsın. Mezhepsel ve etnik farklılıklar sorun yaratmasın.

Türkiye'de birinci sorun anayasadır. Bu anayasa ile demokrasi olmaz. Bu anayasanın mutlaka değiştirilmesi lazım.

İsmail Beşikçi

"KURULTAY ÖNEMLİ BİR AŞAMA OLUR"

Doğu'daki zalimane baskıların protesto edilmesi ve Kürt varlığının, Kürt kimliğinin tanınması, dili üzerindeki baskıların kaldırılmasına yönelik bir rapor hazırlanmasıdır beklentim. Kürt sorununun geniş biçimde tartışılacağı bir Kürt sorunu kurultayı önemli bir aşama olur. Marksistlerin ve Kürt sorununa duyarlı tüm aydınların katılacağı bir kurultay gereklidir.

Ömer Ağın

"BU KONUDAKİ TABULAR YIKILMALIDIR"

Komisyonun böyle bir birleşimle oluşması önemli bir kazanımdır. Değişik politik ve toplumsal kesitlerden gelen komisyon üyelerinin konuşmalarında söyledikleri gibi Kürt sorunu ertelenmez bir noktaya gelmiştir. Hepimizin bildiği gibi Kürt sorunu zor ve karmaşık bir sorundur. Bunca yılın haksızlıklarını taşır. Bu bilinçle hareket eden komisyonumuz, Kürt sorununun ancak tüm toplumsal güçlerin katılımıyla çözülebileceğinin inancındadır. Başta Kürtler olmak üzere tüm ilgili tarafların katılımıyla adil çözümler bulunabilir. Baskıdan, ezinçten uzak, her halkın özgürce kendi yaşam biçimine karar verebileceği bir dünya özlemi giderek insanlığa malolmaya başlıyor. Fakat ne yazık ki, Kürtler üzerindeki baskı ve terör bütün şiddetiyle devam ediyor. Kürt sorununun "çözümünü" askeri yöntemlerle önüne koyan egemen güçler, ülkemizi kan gölüne çevirdiler.

Oysa Kürt sorunu politik bir sorundur. O nedenle çözümü de politik olabilir. Bu anlayıştan hareket eden komisyonumuz, kamuoyunu duyarlı hale getirmeye çalışacaktır. Kürtlerle dayanışmada refleksler güçlenmelidir. Bu nedenle komisyon kendi içinde organize olmalıdır. Kürtlerin günlük yaşamına bağlanmalı. Gelişmeleri başta basın olmak üzere kamuoyuna duyurmanın olanaklarını yaratmalıdır. Kürt sorununu demokrasinin ana sorunu olarak ele almalıdır. Demokratik bir anayasa gündemde. Kürt dilini yasaklayan 2932 sayılı kanun yürürlükte. Bölge Valiliği, Olağanüstü Hal hala gündemde. "Köy korucuları" birer cinayet yuvasına dönüştü. Kürt kültürü, değerleri barbarca yokediliyor. Bu değerlere sahip çıkmak gerekiyor. Ulusal çoğulculuk ve kültürel zenginlikleri koruyup güçlendirecek bir vakfın kuruluşuna yardımcı olmak, sorunu cesaretle ele alıp tartışmak gerekiyor. Bu konuda Türk ve Kürt aydınlarına büyük görevler düşüyor.

Kürt sorunu toplumsal, ekonomik ve politik bir sorundur. Bu sorunu çok yönlü ele almak, tartışmak ve çözüm yöntemleri aramak gerekir. Bu konudaki tabular yıkılmalıdır. Aklın ve sağduyunun egemen olduğu çözümler aranmalıdır. Sorunu tartışacak ve çözüm yolları arayacak bir Kürt konferansının toplanması yararlı olacaktır. Hem Kürt kültürel değerlerini koruyup geliştirmek hem de sorunun adil, demokratik çözümü doğrultusunda düşünce üretmek için konferans toplanmalı. Konferansa ulusal ve uluslararası düzeyde politikacı, bilim adamı davet edilmelidir. Böylesi bir konferans hem Kürt sorununun çözümüne katkı yapacak, hem de demokrasinin kurumlaşmasına da adım olacaktır.

Canip Yıldırım

"KOMİSYONUN KÜRT TARİHİNİ İNCELEMESİ LAZIM"

Bu komisyonun Kürt tarihini incelemesi lazım. Çünkü "tarihi yazmak tarihi yapmak kadar önemlidir." Bu halk, bu memleketi kurtarıyor, 1925'e kadar durmadan Kürt halkı diyorsunuz, kahraman Kürt halkı, cesur Kürt halkı, yurtsever Kürt halkı diyorsunuz. Ondan sonra 1925-30'dan sonra düşman gözüküyor bu halk. Bu halk ne yaptı da bütün emekleri, kurtuluş savaşında göstermiş olduğu kahramanlık, celadet artık 1925-30'lardan sonra kaldırıldı. Artık Kürt kelimesi yasak edildi, Kürtler tehcir edilmeye başlandı.

Zannediliyor ki,Kürt halkının dilini yasaklamakla, onu tehcir etmekle, onu tehdit etmekle meseleyi halledecekler. Büsbütün isyanlar, ayaklanmalar başlıyor, nüfus artıyor.Yok edeyim derken büsbütün çoğalıyorlar. İşte bugünkü durum ortadadır. Demek ki, hiçbir zaman bir halk yokedilemez. Onun dili, kültürü hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz. Dil, insan demektir.İnsanın en belirgin özelliği dilidir. Dilini ortadan kaldırdığınız zaman o halkı da ortadan kaldırırsınız. Bu kavgaya sebebiyet vermemek lazım. Mantıklı değil. DİK'in oluşturduğu bu alt komisyon Kürt tarihini, Kürtlerin ulusal kurtuluş savaşındaki yeri, Kürt tarihi nedir, bu tarihe kimin ne katkısı olmuştur. Ve pratik anlamda Kürt sorunu nasıl çözümlenecek diye rapor hazırlayacak.

Bir Kürt sorunu kurultayı olumlu olur ama şartlar buna ne dereceye kadar müsaittir. Yani zaten böyle birşey kuruldu. DİK kuruldu. Bu çerçeve içinde meseleyi çok dallandırmadan, budaklandırmadan, korku yaratmadan, paniğe kaptırmadan tartışılmalı. Çünkü hala Türkiye'nin bölüneceği düşünülüyor. Bir tarafla adam öldüremezsiniz. Karşınızdaki adamı öldürmek istiyorsanız, onu öldürmeye elverişli silaha sahip olmanız gerekiyor. Türkiye bölünmez; Türkiye'nin somut şartları bölünmeye müsait değildir. Bu bakımdan bunu Türkiye'yi idare edenlere anlatmak lazım. Türkiye'yi bölmek lafla olmaz. En uçtaki insanlar bile Türkiye'nin bölünmesini, parçalanmasını istemez. Bölünmesi, parçalanması emperyalizmin yararına olacak bir şeydir. Hiç kimse bunu istemez.

Büyük Britanya KP 41. Kongresi yapıldı

"YENİ"YE DOĞRU CESUR BİR ADIM

■Cahit Baylav

Londra - İngiltere'de komünist partinin politik yaşamda ağırlıklı bir yeri yoktur. Parlamento ve belediye seçimlerinde çok az yerde seçime girer, oralarda da pek fazla varlık gösteremez. Parti daha çok sendika, barış, kadın ve çevre hareketleri içinde çalışmaya ağırlık veriyor. Ama İngiltere komünistlerinin en etkin yanı, herhalde toplumun düşünce yaşamının gelişmesinde oynadıkları roldür.

Büyük Britanya Komünist Partisi (BBKP) son on yılda ciddi iç sorunlar yaşadı; bölünmeler oldu, yeni partiler doğdu. Partinin aylık teorik ve tartışma dergisi **Marxism Today** (Günümüzde Marksizm) çevresinde birleşen ve editör **Martin Jacques**'in öncülük ettiği yenilikçi grup parti içinde etkinliğini giderek arttırdı. Bununla da kalmadı, İngiltere'nin düşünce yaşamı içinde oldukça etkin bir odak haline geldi.

Yeni zamanlar için yeni bir program

BBKP 41. Kongresinin onayına sunulan, başlığı "Yeni Zamanlar Bildirgesi" (YZB) diye çevrilebilecek (**Manifesto for New Times**) belgeye temel olan ilk düşünceler geçen yıl **Marxism Today** dergisi tarafından ortaya atılmış ve ciddi tartışmalara yol açmıştı. Bir önceki kongre tarafından klasik program "Sosyalizmin İngiltere'deki Yolu"nu (**British Road to Socialism**) gözden geçirerek 41. Kongreye getirmekle görevlendirilmiş olan parti yönetimi ülkedeki ve dünyadaki gelişmeler karşısında köklü bir yeni yaklaşım gerektiğinden hareketle, derginin ortaya attığı düşünceler temelinde yeni bir programatik belge hazırlamaya girişti.

Önce bir Taslak Hazırlama Komitesinin kaleme aldığı YZB, parti yönetimince son biçimi verilerek bu yıl Nisan ayında parti tabanında ve kamuoyunda tartışmaya açıldı. BBKP 41. Kongresi de bu belgenin tartışılarak onaylanması konusu üzerinde yoğunlaştı.

Kongre'nin ana konuşması, Martin Jacques'in YZB'yi sunuşu oldu. Jacques, değişimin bugün dünyaya egemen olduğunu, ona ayak uyduramayanların politika sahnesinde varlıklarını sürdüremeyeceklerini vurguladı. Ülke içinde Thatcher politikasının gerek ekonomi, gerekse iç ve dış politika alanlarında gelip bir sınıra dayandığını, 1990'ların gündemine ayak uyduramadığını söyledi.

İşçi Partisi'nin yeni politikasının günün gereklerine uyma yolunda bir çaba olduğunu, benzer yaklaşımların sendikal harekette de görülmeye başladığını belirten Jacques, iki buçuk yıl sonraki seçimlerde İşçi Partisi'nin şansının arttığını, ancak daha geniş destek için şimdiki seçim sisteminde ısrardan vazgeçip, "nisbi temsil" istemine katılması gerektiğini sözlerine ekledi.

Martin Jacques, yeni programın temelini oluşturan dünyadaki ve İngiltere'deki değişim süreçleri (üretim süreçlerindeki, üretim araçları ve işgücündeki köklü değişiklikler, devlet-toplum ve insan-doğa ilişkilerindeki ciddi sorunlar, v.b.) üzerinde de ayrıntılı olarak durdu.

Yeni programın içeriği

YZB 31 ana başlık altında bölümlenmiş.

"Sosyalizmin yeniden politik gündeme gelebilmesi için önümüzdeki on yılda ileri yönde bir değişimin gerçekleştirilmesi temel, birinci adımdır. Komünist Parti geleceğe umutla bakılan, sosyalizme doğru ilerlemeden güvenle söz edebildiğimiz bir ortamı yaratacak güçlerin bir parçası olmaya çalışıyor." sözleriyle başlayan giriş bölümünde belgeye damgasını vuran temel düşünceler kısaca belirtiliyor.

"Sosyalizm: Geleceğe Yöneliş" başlığını taşıyan bölüm, öngörülen sosyalizm anlayışı üzerine. İnsancıllık, demokratizm ve eşitliğin temel nitelikler olarak ele alındığı sosyalizmde çok-partililik ve çok-seslilğin altı çiziliyor. Dünyadaki geçmiş sosyalizm deneyimi eleştiriliyor, bugün SSCB'deki perestroyka sürecine değer biçiliyor. Sosyalizme uzun ve inişli çıkışlı bir mücadele ile ulaşılacağı ve bunun çeşitli amaçları ve çıkış noktaları bulunan güçlerin, sosyalist ve komünistlerin yanında, çevrecilerden dinsel gruplara, radikal liberallerden feministlere, enternasyonalistlere kadar uzanan güçlerin, daha demokratik, insancıl bir toplum yaratmayı amaçlayan herkesin ortak mücadelesi olacağı belirtiliyor. Yine bu bölümde, "karşılıklı bağımlılık" altbaşlığı altında, kurulacak sosyalizmin dünyadan izole olmayacağı, ilerici bir uluslararası ilişkiler çerçevesi oluşturulmasına katkıda bulunacağı belirtiliyor.

"Yeni Zamanlar" başlıklı bölümde "1945 sonrası dönemde toplumun ve ekonominin bilinen yapısı günümüzde köklü değişiklikler geçiriyor," dendikten sonra, bu değişiklikler ayrıntılı biçimde ele alınıyor. Bundan sonra "Thatcherizm" ana başlığı altında İngiltere'deki yeni-tutuculuğun sergilenmesine geçiliyor.

"Yeni Zamanlarda Yeni Politika" başlıklı bölümde muhalefet güçlerinin yeni bir gruplanmasının gereği üzerinde duruluyor; yeni bağlaşıklıkların ve söylem biçimlerinin bulunmasının yolları ele alınıyor. Bu bölüm YZB'nin omurgasını oluşturuyor.

Bundan sonra, "Komünist Parti" başlıklı bölümde BBKP'nin tarihsel geçmişi kısaca değerlendiriliyor, partinin değişim sürecindeki vazgeçilmez rolünün altı çiziliyor.

"Sürdürülebilir Gelişme" başlıklı bölümle başlayan son beş bölümde ise, 1990'lı yıllarda ulaşılmaya çalışılan hedefler ele alınıyor; stratejinin, çevre sorununun zorunlu dayatmasını, toplumsal, politik ve ekonomik yenilenmedeki gelişme ve uluslararasılaşmayı dikkate alması gereğinin altı çiziliyor.

> **Kongrede bir konuşma yapan TBKP başkan yardımcısı Mehmet Karaca, "artık tek-partili, tek-sesli sosyalizm dönemi bitmiştir," dedi.**

BBKP yenilenmeyi onaylıyor

Kongrede YZB'ye ilişkin olarak parti yönetiminin "eski program bitmiştir, artık yeni politik çizginiz budur" biçiminde özetlenebilecek önerisi, "bu belge iyidir ama bir tartışma belgesidir, üzerinde görüş birliği oluşan konular dışındaki bölümler tartışılmaya devam etsin" önerisi ile yarıştı. Sonuçta, 112 lehte ve 86 aleyhte oyla, yönetimin önerisi kabul edildi. Ancak bu az farka karşın tartışmalar olgun bir hava içinde tamamlandı ve yeni Ulusal Yönetim Komitesi'nin değişiklikleri dikkate alarak son biçimini vermesi sonucunda, YZB'nin 1990'lar için BBKP'nin stratejik belgesi olması benimsendi.

Seçimler dahil, pek çok konunun önceden kurulmuş özel komisyonlarca hazırlanarak kongrenin zamanının en iyi biçimde değerlendirilmesi ve, daha önemlisi, bu süreçte yalnızca kongre delegelerinin değil, tüm parti tabanının sözünü söyleyebilme olanağı bulması sayesinde BBKP kongresi başarıyla gerçekleşti.

Ayrıca, kongre Doğu Avrupa'daki gelişmelerden, İngiltere'deki ambulans işçilerinin uyuşmazlığına kadar çeşitli konularda kararlar aldı.

BBKP, 41. kongresinde yeni bir politik çizgi benimsedi...

Partide kadınların yeri artıyor

19 bölgeden 210 delegenin (44'ü kadın) katıldığı kongrede, gizli oy ve açık sayımla yapılan seçimler sonucunda, 90 aday arasından 41 kişilik Ulusal Yönetim Komitesi (18'i kadın), 20 aday arasından 7 kişilik İtirazları İnceleme Komitesi (3'ü kadın), 5 aday arasından 2 kişilik Denetleme Komitesi seçildi.

Yeni seçilen UYK tarafından Politik Komite seçilecek. Emekliye ayrılan eski genel sekreter **Gordon McLennan**'ın yerine ise, geçen dönemde partinin basın-yayın sorumlusu olan bayan **Nina Temple**'ın seçilmesi bekleniyor.

TBKP Başkan Yardımcısına büyük ilgi

BBKP 41. Kongresine, Filistin, Güney Afrika, Hindistan, İrlanda, İtalya, Kıbrıs ve Şili komünist partilerinden ve ulusal kurtuluş örgütleri ANC ve SWAPO'dan temsilcilerin yanısıra, TBKP Başkan Yardımcısı **Mehmet Karaca** da katılarak, bir konuşma yaptı.

Karaca, konuşmasına Kongre'nin komünist hareketin zor bir dönemeçten geçtiği, gelecek için yeni arayışlar sürecinde olduğu bir ortamda yapıldığını belirterek başladı. Sosyalist ülkelerde, özellikle emek verimliliği ve demokrasi alanında, sorunların ertelenerek biriktiğini ve bunun sonunda bir bunalıma yolaçtığını belirten Karaca, "artık tek-partili, tek-sesli sosyalizm dönemi bitmiştir," dedi.

Türkiye'de demokrasinin ve temel özgürlüklerin gündemin birinci maddesi olmaya devam ettiğini söyleyen Karaca, TBKP'nin içinde bulunduğu duruma ilişkin olarak da şöyle dedi: "Partimiz bugün yarı-legal konumlardan, açık, yasal çalışmaya doğru adım atıyor. Aynı zamanda, eskinin dogmatik görüşlerinden kurtulmaya çalışıyoruz."

Türkiye demokrasi güçleri ve TBKP ile dayanışmaları için İngiltere komünistlerine teşekkürle sözlerini tamamlayan Mehmet Karaca'nın konuşması delegeler tarafından uzun süre ayakta alkışlandı. ■

Alkışlar arasında uğurlanan Gordon McLennan bu yıl başında Kutlu-Sargın için Türkiye'deydi.

Malta'nın ardından...

SOĞUK SAVAŞTAN SICAK BARIŞA

■**Sadettin Yumuşak**

Dünyada kalıcı ve adil bir barış düzeninin kurulması - daha İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkarken gündeme gelip de, araya bir kama gibi "soğuk savaş" döneminin girdiği bu süreç - bugün her zaman olduğundan da fazla, insanlığın nesnel bir gereksinimidir.

Dünyanın iki devi Sovyetler Birliği ve ABD'nin liderleri Mihail Gorbaçov ve George Bush 2-3 Aralık günleri ilk kez biraraya geldiler. Ancak, ilk buluşma yerlerini ABD ve SSCB'den yaklaşık eşit uzaklıkta, NATO ve Varşova paktı toprakları dışında, ortalarda bir yerde yapma adeti yüzünden, bu iki gururlu devletin liderlerini az kalsın deniz tutacaktı. Gorbaçov ve Bush, bu haftasonu görüşmelerini politik arka planı oluşturan uluslararası durumun niteliğini andırır, "fırtınalı" bir havada gerçekleştirdiler. Ve insanlığın sağlığının "fırtınalara" dayanacak takati kalmadığını tesbit ederek, "artık soğuk savaşa son" dediler.

"Soğuk savaş" bitti

Bu nedenledir ki, stratejik nükleer silahlarda yüzde 50'ye dek indirim, Avrupa'da geleneksel silahların azaltılması, kimyasal silahların yasaklanması doğrultusunda süregiden görüşmelere hız verilmesi, ikili işbirliğinin çok yönlü geliştirilmesi ve dünyadaki başlıca gerginlik odakları konusunda ortak yaklaşımlar geliştirilmesi gibi konular üzerinde bir görüş alışverişi çerçevesinde gerçekleşen bu görüşmeler, bu alanlarda kaydedilen ilerlemeden çok, "soğuk savaş" dönemine son verilmesinin bir sembolü olarak önem kazandı.

Neydi bu "soğuk savaş"? Nazi barbarlığına, faşizme karşı ulusların bağımsızlığı, özgürlüğü, demokrasi ve kalıcı bir barış için güçlerini anti-Hitler koalisyonda birleştiren SSCB, ABD ve Büyük Britanya'yı ve onların peşisıra tüm dünyayı 1947'de başlayıp 40 yıl sürecek böylesi bir "savaş" içine sürükleyen etmenler nelerdi?.. Kuşkusuz bu ve benzeri sorular bütün dünya politik tarihçileri tarafından önümüzdeki dönemde daha serinkanlı, nesnel ve bilimsel bir biçimde irdelenip, daha bir aydınlığa kavuşturulacak.

Ancak, kanımızca daha şimdiden açık olan bir nokta, "soğuk savaş" dünyasının basit bir biçimde siyah-beyaz renklerle boyalı olmadığıdır. Başını ABD tekelci sermayesinin egemen çevrelerinin çektiği emperyalizmin "büyük güç" politikaları, "her ne pahasına olursa olsun" dünyaya egemen olma tutkusu ve militarizm madalyonun bir yüzü ise, diğer yüzü de, SSCB'de ve Doğu Avrupa ülkelerinde "sosyalizm adına" işlediği tüm politik hataları ve suçlarıyla, Stalinizmdir.

Nesnel bir süreç

1970'li ve 1980'li yıllarda, bir yandan, özellikle bilimsel-teknik devrimin etkisiyle gerçekleşen bir dizi nesnel ve global süreçler, öte yandan, gerek Batı'da gerekse Doğu'da çeşitli biçimlerde yükselen barış, ulusal egemenlik, demokrasi ve insan hakları mücadeleleri sonucunda "soğuk savaş" sisteminin temelleri çöktü. İki-kutuplu, iki-kamplı bir dünya sisteminin yerini artık çok daha karmaşık bir çelişkiler yumağı halinde, çok-kutuplu, çok-renkli, çok-sesli, fakat aynı zamanda artan oranda bütünsel, tek bir dünya sistemi almakta. Gerçekte Malta'da ilan edilen, bugüne dek bütün dünyanın yazgısını büyük ölçüde belirleyen bu iki büyük gücün liderlerinin bu nesnel gelişmeler karşısında, yeni bir politik düşünce tarzına ve yeni tarz bir [illegible]ararası politikaya olan gereksin[illegible]ul etmesinden başka bir şey değildir.

"Soğuk savaş" yerine şimdi "sıcak barış" gündeme gelmiş bulunuyor. Dünyada kalıcı ve adil bir barış düzeninin kurulması - daha İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkarken gündeme gelip de, araya bir kama gibi "soğuk savaş" döneminin girdiği bu süreç - bugün her zaman olduğundan da fazla, insanlığın nesnel bir gereksinimidir.

Tek dünya sistemi

Bütün ulusların egemenlik, bağımsızlık, kendi yazgısını özgürce belirleme, toplumsal-ekonomik ve siyasal sistemler arasında özgür seçim haklarına saygı; evrensel insan hakları ve demokrasi değerlerinin bütün dünyada egemen olması; uluslararası ilişkilerde her türlü güç tehditi ve kullanımının dışlanması ve anlaşmazlıklara görüşmeler yoluyla, uluslararası hukuk ve adalet normları temelinde politik çözümler bulunması; askersel blokların kaldırılması ve bunun yerine BM çerçevesinde uluslararası bir güvenlik sisteminin oluşturulması; savaşsız, silahsız, şiddetsiz bir dünya yaratılması; ekonomi, kültür, enformasyon gibi çeşitli alanlarda, yeni ve adil bir uluslararası düzen kurulması gibi, son yıllarda öne çıkmaya başlayan insancıl ve demokratik ilkeler bu yeni "sıcak barış" düzeninin, bütünsel, tek dünya sisteminin köşetaşlarını oluşturacak, oluşturuyor. Yakın zamana dek bazılarınca "ütopik" olarak görülen bu hedefler her geçen gün daha bir somutlaşıyor.

2000'li yıllara yaklaşırken, gözlerimizin önünde işte böylesi "yeni bir dünya kuruluyor". Türkiye ise hala "orada yerini bulur" mu, bulmaz mı sorusuna yanıt aramakla meşgul. Gerçekte soru "Türkiye soğuk savaş döneminin bittiğini ne zaman kabul edecek?" biçiminde de sorulabilir.

Türkiye hangi dünyada?

Bu soru Türkiye'nin iç, dış, savunma, ekonomik, kültürel, tüm politikalarına ve bütünüyle ülkenin politik rejimine yöneliktir. Ancak kendini her alanda, köklü bir biçimde, gerçekten çoğulcu ve demokratik bir çizgide yenileyerek Türkiye oluşmakta olan bu yeni dünyada kendine bir yer bulabilecektir. Zaten başka seçenek de yoktur. Sorun daha fazla zaman yitirip yitirmeme sorunudur.

Son birkaç yıldır, küçük bir militarist azınlık dışında, bütün politik güçler değişik derecelerde bu sürecin nesnelliğini kavramaya başlamış görünüyor. Bu, umut verici, olumlu bir gelişmedir. Ancak, bütün "yenilikçi", "özgürlükçü" söylemine ve bu yönde attığı kimi adımlara karşın, 12 Eylül militarizminin uzantısı olmaktan kurtulamayan ANAP iktidarı ile, muhalefet partilerinin çeşitli alanlarda kapsamlı ve demokratik alternatifler ortaya koyamamaları ve dahası, kurtuluşu kendi "tek parti" iktidarlarında görme yaklaşımları ile, ülkemiz hala "çağı yakalama" davasında çok değerli zamanı harcıyor.

İşte bu noktada, düşüncesi, eylemi, tüm varlığıyla, yenilikçi, demokratik, çağdaş, güçlü bir "komünist parti" aynı zamanda ivedi bir ulusal gereksinim oluyor. ■

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin son kongresi

STALİNİST VE KAPİTALİST YAPILARA KARŞI: ÜÇÜNCÜ YOL

■ **Ayşe Bilge Dicleli**

Batı-Berlin- "Adımlar'ın bu sayısının çıktığı gün, Almanya Sosyalist Birlik Partisi tarihe karışmış olacak. Geçen hafta başlayan ASBP'nin son kongresi, partinin sosyalizm anlayışında, yapılarında ve adında kökten değişiklik yapılması kararı aldı. Geçen haftaki kongrede, 41 yaşındaki avukat Gregor Gysi parti başkanlığına seçildikten sonra yaptığı konuşmada, delegelerin önemli bir bölümünün görüşünü şu şekilde özetledi: Stalinist ve kapitalist yapılara karşı ÜÇÜNCÜ YOL!

Yeni program

Gregor Gysi, konuşmasında, partinin yalnızca toplumdaki kendini beğenmişliğine değil, aynı zamanda parti tabanı karşısındaki erişilemezliğine de son verileceğini ilan ederken, yeni doğacak olan partinin komünist, sosyal demokrat, antifaşist ve pasifist hareketin gelenekleri üzerinde yükseleceğini de belirtiyordu. Gysi'nin konuşmasında ifade bulan radikal demokrasi, hukuk devleti, hümanizm, sosyal adalet, çevre koruma, kadınlara eşit haklar gibi kavramlar, hafta ortasında yayınlanan yeni partinin program tezlerine de bütünüyle yansıdı. Toplumda, öteden beri parti üyesi olmasına karşın tüm muhalefet güçlerini devlete karşı savunmuş bir avukat olması nedeniyle ilgi ve sevgi gören Gysi'nin birlik anlayışı da bunlar arasındadır: **Birlik, iç bütünsellik değil, tüm demokratik hareketlere ve insanlara karşı açıklık demektir.**

Berlin'in Batı yakasında yayınlanan "TAZ" gazetesi, Demokratik Almanya komünistlerinin kongresinde tartışılacak olan yeni program tezleri karşısında şu yorumu yaptı: "Yeni program tezleri karşısında DAC muhalefeti zorlanacaktır!"

Amacın, kimseyi bir şeylere zorlamak değil, iflas etmiş olan Stalinci sosyalizm ile kapitalist yapılara karşı bir alternatif üretmek olduğu, yayınlanan program tezlerinden anlaşılıyor. Berlin Humboldt Üniversitesi çalışanlarının hazırladıkları program tezleri, gerçekten de bugüne dek DAC'deki muhalefet güçlerinin ifade ettikleri yaklaşımları tümüyle kapsamakta.

Gregor Gysi doğrudan kongre tarafından "başkan" seçildi..

Demokratik Sosyalizm

Devlette kuvvetler ayrımının gerçekleşmesi; toplumun karar mekanizmalarını etkileme olanakları; partiler pluralizmi; önemli toplumsal konularda referandumlara gidilmesi; ekonomide, politikada ve kültür alanında tekelci egemenlik yapılarının dışlanması, insan haklarının bütünüyle güvence altına alınması; insan haklarının çevre sorunu ve her konuda enformasyon sağlama olanaklarıyla tamamlanması; emekçi kollektiflerinin çalışma süreçlerini etkileyecek karar mekanizmalarına kavuşmaları; çok çeşitli mülkiyet biçimlerinin oluşturulması.. Toplum düzeni açısından öngörülen yapının ana hedeflerini oluşturuyor.

Alman Sorunu

Dış politika konusunda, tezler, Avrupa'daki devletler arası ilişkilerin tümüyle değiştirilmesini hedeflemekte. "İşbirliği halindeki Avrupa'nın militarizmden arındırılması, demokratikleştirilmesi, vurgu yapılan amaçlar arasında.

İki Almanya'nın birliği konusunda, tezler, "kendilerini Alman ulusuyla özdeşleştirenlere karşı demokratik saygı" dile getiriyor. Bir ulusun birleşme isteğinin "intikamcılık" olarak damgalanmasının yanlış olduğunu belirten, tezler, Alman sorununu değil, bu sorunun milliyetçi bir temelde çözülmesini reddediyor. Her iki Alman devletinin yakınlaşmasını savunan program tezleri, bunun Doğu-Batı mutabakatı temelinde ve Avrupa devletlerinin yakınlaşması süreciyle eşzamanlı biçimde gerçekleşmesini savunuyor.

Yeni Değerler

Tezlerde, "modern burjuva toplumunun ilerici kazanımları"na sahip çıkılırken, bunlar arasında politik sistemdeki kimi öğeler, kamuoyunun oynadığı rol, yeni toplumsal hareketlerin kazanımları özellikle vurgulanmakta. Ekonomideki güç merkezileşmesine ve yoğunlaşmasına ise karşı çıkılmakta.

Global sorunların, örneğin çevre sorununun, silahlanmanın, az gelişmişliği ne geleneksel sosyalizm ne de kapitalist sistem tarafından çözülebildiğine işaret edilen tezlerde, uluslararası işbirliğinin zorunluluğuna şu sözlerle değiniliyor: "İnsanlığın varlığının atom kışıyla mı, yeryüzünün donmasıyla mı, azgelişmişlikle mi, fazlalar toplumunun eğri gelişmesiyle mi, Doğu-Batı ya da Kuzey-Güney çatışmasıyla mı sona erdirileceği konusunda bir seçim yapmak istemiyoruz."

Yönetsel sosyalizmin, kaçınılmazlıkla durgunluğa, bunalıma ve çürümeye yol açtığı belirtilirken, tezlerde, ekonomik ve kültürel yarışmanın yeni değerler üzerinde gerçekleşmesi savunuluyor. Bu değerler, her bireyin kendisini bireysel olarak gerçekleştirmesi, çıkarları zedelenenler ile dayanışma ve çevrenin korunması olarak formüle ediliyor. Cinsiyetlerin eşitliğinin normal karşılanması, erkek egemen toplumun son bulması özellikle vurgulanan yaklaşımlar arasında.

Humboldt Üniversitesi'nin toplum bilimcileri, politik sistemde parlamenter ilişkiler ile dolaysız politik katılımı birbirine bağlamayı öngörüyorlar. Tüm toplumsal grupların politik süreçlere katılımı, tezlerde, "çeşitli düzeylerde, çıkar örgütlerinden ve yurttaş girişimlerinden oluşan bir toplumsal konseyler sistemi" ile sağlanmak isteniyor.

Partide Yenilenme

Şu sıralarda, adı yeni belli olacak partinin yapısında da kökten değişikliklere yönelinmekte. Bunlar arasında, işletmelerde bulunan silahlı işçi birliklerinin, Ulusal Güvenlik Dairesi'nin ve partinin orduya ve polise doğrudan emir veren aygıtlarının dağıtılması da yer almakta.

Açık ki, Demokratik Almanya komünistleri, kongrelerinde, bölünmenin eşiğinden bütün bu yaklaşımları benimseyerek dönebildiler. Batılı gözlemcilerin ilk yorumları ise, şu şekilde: Eğer parti gerçekten Stalincilik ile tüm köprülerini kopartabilirse, şu andaki tüm olumsuz göstergelere karşın, 6 Mayıs 1990'da yapılacak olan demokratik seçimlere kadar kendisini toparlayabilir. ■

Federal Almanya

1992 AVRUPASI VE GÖÇMENLER

Mahmut Odabaşoğlu (Düsseldorf) - 2-3 Aralık 1989 Cumartesi-Pazar günlerinde Federal Almanya'nın beşinci büyük şehri Essen'de GDF'nin düzenlediği "1992 Avrupası ve Göçmenler" konulu bir toplantı yapıldı.

Toplantının çağrı belgesinde; oluşmakta olan yeni Avrupa'nın göçmenler için pembe günler vaat etmediği, sosyal yanının ve bunun içinde göçmenlerin yerlerinin ve durumlarının tartışılmasının tamamen ihmal edildiği vurgulanıyor, bu konuların tartışılması için göçten kaynaklanan toplumların kuruluşlarının, sendikaların, partilerin, bilim adamı ve kadınlarının, dayanışma kurumlarının bir araya gelmesinin olanaklarının hazırlanmak istendiği söyleniyordu.

Avrupa'da yaşayan göçten kaynaklanan toplum 17 milyonu bulmuştur. Geldikleri ülke neresi olursa olsun, özel nitelikler taşıyan, ortak yanları olan, hergün daha stabil hale gelen, içinde belli dinamizmi taşıyan, genç bir toplum oluşturmaktadır. Bu toplum, yaşadıkları ülkelerde kalacaktır ve giderek ülkelerin öz halkları olacaklardır. Ancak, geldikleri ülkelerle de özel ilişkilerini sürdüreceklerdir.

GDF'nin (Türkiyeli Göçmen Dernekleri Federasyonu) düzenlediği bu toplantı, göçten kaynaklanan toplum için bir önem taşımaktaydı. Çünkü bu toplantıyla, göçmen kuruluşları ile göçmenlerin hem kendi öz kuruluşları hem de müttefikleri olan sendikaların ilk kez ve olabileceği çapta bir araya gelmesi temin ediliyordu. Bu karşılaşma, uzman kişilerin bilim adamı ve kadınlarının, politikacıların görüşleriyle beslenecek bir ortamda yapılacaktı. Toplantıyı, göçmen dostu olarak bilinen Essen Şehrinin Yabancılar Dayanışma Kurulu himayesine aldığı gibi, Essen Üniversitesi de birlikte yapıyordu.

Toplantıya göçmen kuruluşları bütün güçleriyle omuz vermişlerdi ve belli başlı tüm göçmen kuruluşları gelmişlerdi; CAİE, CAİF BAGİV, LSOBA, MİGREUROPE, Siyah Afrikalılar, Cezayirliler, Tunuslular, Faslılar, İspanyollar, Portekizliler, İtalyanlar, Yunanlılar ve Kürtlerin çatı kuruluşları.

Suriye, Gana, Portekiz, Yunanistan, İngiltere, Fransa, İsviçre, Cezayir, Fas, Mali ve Avustarya sendika konfederasyonlarının yanısıra, Federal Almanya'dan İGM (Metal), GdED (Demiryolu), HBV (Banka-Sigorta), GEW (Bilim-Eğitim) işkolu sendikaları gelmişlerdi.

Türkiye'den Türk-İş'in gelerek, diğer göçmen yollayan ülkelerin sendikaları gibi kendi ülkesinin insanlarına sahip çıkması beklenirken, son anda vazgeçildiği öğrenildi. Hak-İş Konfederasyonu, Genel Başkan Necati Çelik ile katılarak Türkiyeli göçmenlere arka çıkıyordu. Türkiye'den katılan bir diğer sendika da Otomobil-İş'ti.

Konferans'ı destekleyen önemli kuruluşlardan bir diğeri de Bonn'daki Türkiye Araştırmalar Merkezi idi.

1992 Avrupa'sına giderken oluşacak göçmenler platformunda gerek göçten kaynaklanan Türkiye toplumu ve gerekse genel göçten kaynaklanan toplumun önündeki sorunların çözümü için birlik ve beraberliğin, belirli ayrılık noktalarının var olmasına rağmen, en önemli sorun olarak gündemdeki yerini muhafaza ettiği de bir gerçektir.

Danimarka

YEREL SEÇİMLER-GÖÇMENLER VE GELECEK

■ **Ayşe Coşkun**

Bu seçimler göçmenlere, potansiyellerini az da olsa harekete geçirdiklerinde neleri yapabileceklerini gösterdi.

Kopenhag - 21 Kasım günü Danimarka'da belediye seçimleri yapıldı. Küçük Danimarka'nın her yanındaki belediyeler için meclis üyeleri ve belediye başkanları belirlendi. Bu nedenle ülkede uzunca bir süredir bir seçim ortamı yaşanmaktaydı. Çoğunluğun fikir birliğinde olduğu önemli bir nokta, bu seçim sırasında göçmenlerin büyük bir aktivite göstermeleriydi.

Evet, gerçekten de ülkenin pek çok seçim bölgesinde göçmenler ve özellikle de Türkiyeli göçmenler, gerek parti listelerinden, gerekse göçmen listeleri ve T listelerinden adaylıklarını koydular. Adaylığını koyan her göçmen, aile, köy ve arkadaş ilişkilerini ciddi bir enerji ile geliştirmeye çalıştı ve belki de ilk kez böylesine canlı bir seçim ön çalışması yapıldı. Kimi yerlerde aylarca önce başlayan bu çalışmalar, kimi yerlerde de ancak 15 gün önce başlatılabildi. İlk 1981 yılında yerel seçimlerde oylarını kullanan göçmenlerin aktiviteleri, eksiğiyle-fazlasıyla, artıyor, bu bir gerçek. Bu gerçeğin en önemli nedenlerinden biri de, çok yakın zamanlara kadar bir eğilim olarak ele alınan kalıcılaşmanın, artık eğilim olmaktan çıkmış olmasıdır. Şimdi göçmeni de Danimarkalısı da bunu iyi biliyor ve çalışmalarını da ona göre belirliyor.

Seçim sonuçları

Peki böylesine aktivitenin sonucu ne oldu. Elbette adaylığını koyan tüm göçmenler belediyelere giremediler. Ancak daha önce Danimarka çapında belediye meclisi üyesi 8 Türkiyeli göçmen varken, bu kez bu sayı 12'ye çıktı. Yapılan çalışmalar sonucu çok sayıda Türkiyeli, göçmen sorunu etrafında tartışma fırsatını buldu. Hatırı sayılır bir derecede, oy hakkının bile bilincinde olmayan göçmenin varlığı gözönüne alınırsa bu gelecek için olumlu bir adımdır.

Bu seçimlerde göçmenler açısından önemli başka yanlar da vardı. İlk önce anlatmak istediğim, göçmenlerin çok yoğun olarak oturdukları Ishoj bölgesi örneği: Bu bölgedeki belediyede sosyal demokratlar ağırlıktalar ve belediye başkanı sosyal demokrat. Ancak bu ünlü belediye başkanı ününü göçmenlere karşı fikirlerinden ve eylemlerinden kazanmış bulunuyor. Buna rağmen bu belediye başkanı 1989 seçimlerinde 5010 oy alma başarısını gösterdi. Bu miktar bölgede kullanılan 10.102 oydan 'Per Madsen'e gidenleri gösteriyor! Bunun yanısıra aynı bölgede Yabancı Düşmanlığına Karşı Ishoj Komitesi bir göçmen listesi çıkardı ve bu listenin birinci sırasındaki Danimarkalı Erik Mikkelsen belediye meclisine girmeyi başardı. Ayrıca Sosyalist Halk Partisi'nin listesinde 10. sırada yer alan Türkiyeli aday, aldığı kişisel oylarla belediye meclisine girdi. Tüm bunlar, ilericisi, dincisi, demokratı, Kunyalısı, Sivaslısı vb. bölgedeki tüm Türkiyeli göçmenlerin ortak çalışmasının bir sonucudur.

İkinci olarak ele almak istediğim ise, belki de en önemli konuyu oluşturuyor: Seçimlere göçmenlerin katılması şimdiye dek sosyal demokrat partiden, gerek listesinde yeralarak, gerekse destekleyerek, olmuştu. Bu kez yukardan da anlaşılacağı gibi göçmenler çeşitli partilerin listelerinden de adaylıklarını koydular. Seçim ortaklığını ifade eden T listeleri ve sol, sosyal demokrat listelerde göçmenler yer aldılar.

Genelinde ise ne oldu? Seçimlerin genel sonuçları ele alındığında, hükümetin büyük ortağı tutucu parti ciddi olarak geriledi. Buna karşın Fremskridt (gerici parti) ve liberal Venstre partileri seçimlerden en kazançlı çıkan partiler oldular. Sosyal demokratlar ve Hristiyan demokratlar ilerleme kaydettiler. Sosyalist Halk Partisi ise seçimleri zararlı olarak kapattı. Bu sonuç göçmenlerin geleceğini yakından ilgilendiriyor.

Göçmenlerin geleceği

Özellikle 1992 sürecinde Danimarka gibi küçük ülkelerde yoğunlaşacak sorunların göçmenlerin tepesinde patlaması tehlikesi şimdi daha açık bir biçimde kendini gösteriyor. Göçmenlere karşı fikirler bu seçimde büyük destek gördü ve bu kendini Per Madsen'e verilen kişisel oylarda somutladı. Durum böyle olunca meşhur 'Ne yapmalı?' sorusunu bir daha sormak gerekiyor.

Yapılacak olan şimdi hiç tartışmasız, göçmenlerin önünde duruyor. Kendi örgütlülüklerini geliştirmek, sağlamlaştırmak, sadece kendi kitlesiyle değil tüm Danimarka çapında iyi ilişkiler ağı yaratmak ve geniş bir yelpaze içinde diyalog geliştirmek. "Bunu biz de biliyoruz" denebilir elbette, ancak bilinen sadece bilinerek kalırsa hiç bir işe yaramıyor. Bilgi, eylem olmadan Avrupa Birliği sürecinde yeralmak, söz sahibi olmak, haklarını korumak ve geliştirmek olası görünmüyor. Bu seçimler göçmenlere potansiyellerini, az da olsa, harekete geçirdiklerinde neleri yapabileceklerini gösterdi. Şimdi teri soğutmadan devam etmek herhalde en iyisi ve doğrusu olacaktır. ■

İsviçre ordusu ucuz kurtuldu!

NE ZAMANA KADAR?

■ **Ünal Doğan**

İsviçre - 25-26 Kasım tarihlerinde İsviçre'de yapılan referandumda "ordusuz bir İsviçre ve genel bir barış politikası" adlı inisiyatif oylandı. Son 15 yılın rekor katılımının gerçekleştiği oylamada seçmenlerin yüzde 35,6'sını oluşturan 1.052.218 kişi ordunun kaldırılması yönünde oy kullanırken, katılanların yüzde 64,4'ü olan 1.903.797 kişi de projeye karşı oy verdi.

Üç kişiden biri ordu istemiyor

Ordu gibi geleneksellesmiş ve dokunulmazlığı olan bir konuda her üç İsviçreliden birinin silahlı kuvvetlerin kalkması gerektiği yönünde oy kullanması ve hiç bir şans tanınmayan "ordusuz bir İsviçre" inisiyatifinin beklenenden çok oy alması, tutucu ve sağcı çevrelerde şaşkınlığa yol açtı. Ayrıca, İsviçre konfederasyonunu oluşturan 26 kantondan ikisinde, Cenevre ve Jura kantonlarında, inisiyatifin yüzde 50'den fazla oy alarak, kabul edilmesi ortalığı daha da karıştırdı.

"Ordusuz bir İsviçre" girişimi yalnızca Yeşiller, İsviçre Emek Partisi, İlerici Parti (POCH) gibi Sosyal Demokrat Parti'nin solundaki güçlerce desteklenmiş, sosyal demokratlar ise üyelerini oy kullanmada serbest bırakmışlardı.

Referandum sonucu yüzde 35,6 oy çıkınca, inisiyatif reddedilmesine rağmen hükümette alarm zilleri çalmaya başladı. Ordunun yılda yaklaşık 10 milyar İsviçre Frangını (14 trilyon TL) bulan harcamalarının sokaktaki sade İsviçreliyi oldukça düşündürdüğü halkoylaması sonucu ortaya çıktı. Gerçi referendum sonucu ordu ortadan kalkmadı, ama artık hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağı da gün gibi açık.

Ordunun kalkması gibi radikal bir istemin rahatına düşkün, konformist İsviçreliden yüzde 36'ya yakın oy toplaması ile birlikte, ordu karşıtlığı meşru bir istek haline geldi. Bu sonuç, "kızıllar, serseriler, hayalciler" v.b. demagojilerle politika yapan sağ partilere de hakettikleri bir cevap oldu. Şimdi İsviçre'de "kutsal ineğe" karşı güçlü bir azınlık var. Ne denir, bu yolda "galip" sayılır mağlup.

"Kutsal inek" artık kutsal değil

"Savaş çıktığında çocuklarımın yanında kalacağım" ve "orduyu reddetmek barışa hazırlanmaktır" gibi afişlerle kampanya yürüten "ordusuz bir İsviçre grubu", İsviçre Emek Partisi, Yeşil İttifak gibi, inisiyatifi destekleyen çevreler referandum sonucunu sevinçle karşılar ve verilen desteği "başka bir İsviçre" isteğinin artık halkın içinden sökülüp atılamayacak denli kökleştiğinin işareti olarak değerlendirirken, sağcı ve burjuva partiler sonuçları minimalize ederek karşıladı. Referandum sonucundan şoke olduğunu açıklayan tek parti ise, ırkçı-faşist eğilimli "Aktion Nationale" (Milliyetçi Hareket) oldu.

Evet, şimdi daha açık ve dayanışmacı bir İsviçre, silahlara harcanan milyarları reddeden bir İsviçre, barış politikasını benimseyen ve askeri çözümleri kabul etmeyen bir İsviçre o kadar uzak değil. "Dünün ütopileri bugünün gerçekleri ve bugünün ütopileri ise yarının gerçekleridir" diyen Maks Frisch haklı çıkıyor.

Gerçi "kutsal inek" olarak nitelenen ordu hala savaş jetleri ve panzerleriyle donanımlı, ağır ve vakur duruyor, yok olmadı. Ama bu duruş tüm kutsallığını ve dokunulmazlığını kaybetmiş bir ineğe benziyor. Onun da kurban edilmesi yakındır. ■

Ne süt, ne buzağı veren, sadece tüketen bir "kutsal" inek, ordu...

Kadınların siyasal yaşama ve karar mekanizmalarına katılımı tartışıldı

İKTİDARIN OLDUĞU YERDE KADIN YOK

■ Füsun Öztürk Bayaan

Kadınlar siyasi yaşama neden aktif olarak katılmıyorlar? Siyaset yapmak binlerce yıldır neden erkeklerin uğraşı olarak sürüp gidiyor? Kadınlar karar mekanizmalarında ve siyasal karar süreçlerinde neden bu kadar az sayıda yer alıyorlar?

İşte bütün bu sorular ve benzerleri **Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği**'nin düzenlediği **Kadınların Siyasal Yaşama ve Karar Mekanizmalarına Katılımı** konulu uluslararası seminerde iki gün boyunca tartışıldı. Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme haklarına kavuşmalarının 55. yıldönümü nedeniyle yapılan seminer 5-6 Aralık tarihlerinde İstanbul'da **Cemal Reşit Rey Konser Salonu**'nda yapıldı. Türkiye dışından gelen konukların yanısıra, siyasi parti başkanlarının, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **İmren Aykut**'un ve üniversite içinden ve dışından araştırmacı ve öğretim üyelerinin konuşmacı olarak katıldığı seminer iki gün boyunca oldukça kalabalık bir izleyici topluluğunun tartışmalara aktif katılımıyla gerçekleşti.

Kadınların siyasi yaşamdaki yerleri tartışılırken konuşmacıların en çok vurguladıkları nokta 5 Aralık 1934 yılında, bundan 55 yıl önce Türkiye'nin pekçok ülkeden önce kadınlara seçme seçilme hakkını tanıması ve Türk kadınlarının bunu gerçekleştiren Atatürk'e olan sevgileriydi. Bu sevgi gerek konuşmacıların, gerekse izleyicilerin ortak bir tutumu olarak çoğu zaman yeniden yeniden altı çizilen bir konu oldu. Bunda,seminerin düzenleyicisi Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği yöneticilerinin Atatürk ve devrimlerine olan bağlılıklarının yanısıra, çoğunluğunu orta yaş üstünü oluşturan bir izleyici grubunun son günlerde artan türban eylemlerinden duydukları huzursuzluğun da büyük payı vardı. Bu nedenle hemen hemen her konuşmacı irtica konusunda ne düşündüğünü konuşmasının sonunda söylemek durumunda kaldı.

Yabancı konuklar arasında en ilgi çekeni Türk okurlarının **Metis Yayınları**'ndan çıkan **Sıfır Noktası'ndaki Kadın** kitabıyla tanıdıkları Arap feministi **Dr.Nawal El Saadawi** oldu. Kendisi gibi feminist olan kocası **Dr.Sherif Hetlata** ile seminere katılan Saadawi aynı zamanda **Arap Kadınları Dayanışma Derneği** başkanı. Mısır'da kadınların verdikleri mücadeleyi oldukça renkli bir şekilde dile getiren Saadawi, "Mısır'daki kadınlara sessiz azınlık denir. Biz Arap kadınları için üç tabu vardır. Politika, din ve cinsellik. Bunlar için hiç bir zaman açık açık konuşamayız" dedi.

Mısır'da, islamiyetin etkisi altında öncelikle kadın hareketini kabul ettirmeye uğraşan arap kadınlarının sorunlarını dile getiren Saadawi'nin konuşması evin reisliğinin kimde olduğu tartışmasını açmış, şimdi kadın hareketlerinin başarılarıyla siyasi partilerde kadınlara kota konulmasını tartışan Avrupalı konuşmacıların tebliğlerinden oldukça farklılıklar taşıyordu. İngiltere'den **Prof.Shella Allen**, Federal Almanya'dan **Brigitte Beisheim**, Yunanistan'dan **Dr.Eleni Starimis**, İsviçre'den **Angela Grasso**, Finlandiya'dan **Sari Nare** kendi ülkelerindeki kadın hareketlerini ve kadınların siyasetteki yerini anlatırken değişik konulara da değindiler. Prof.Shelia Allen, Ortak Pazar'ın kadın hareketlerini yavaşlattığını söylerken, Sari Nare, sembolik kadın kavramı üzerinde durdu. Almanya, İsviçre ve Yunanistan'da bazı partilerde kadınlar yönetim mekanizmalarında yeralmaları için kota sistemi uygulamaya başlamış. Kimi partiler de tek tek yönetim mekanizmalarında kadınların da yeralmaları için belli yüzdelerde kotalar koymuş durumda. Ancak çoğu Avrupa ülkesinde hükümetlerde kadın yok. Yerel yönetimlerde kadınların yeralma oranı yüzde 1 civarında ve dünyanın yüzde 52'sini oluşturan kadınların dünyadaki bütün parlamentolarında yüzde 14'lük bir yerleri var. Kadınlar bu yüzdelerdeki sayıları arttırmak için yoğun bir mücadele veriyorlar.

Fotoğraf: Kerem İnanç

İkinci günün otutumunda (soldan sağa) Türker Alkan, Mübeccel Kıray, Niyazi Öktem, Çiğdem Kağıtçıbaşı, Nermin Abadan Unat ve Şükran Ketenci seminerin değerlendirmesini yaptılar.

55 yıl sonra Türkiye

Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmesinin üzerinden 55 yıl geçmiş, olmasına karşın sayılar kadınların parlamentoda temsil edilme oranlarının giderek düştüğünü gösteriyor. 1987 yılında toplam 450 milletvekilinden sadece 6 sını, yani tüm parlamentonun yüzde 1,3'ünü kadınlar oluşturuyor. Bu oran 1935-1939 döneminde yüzde 4,5, 1939-43 ve 1943-46 da yüzde 3.7,

Sayılara bakınca bu 55 yıllık sürecin Doç.Dr. **Şirin Tekeli**'nin dediği gibi "kadınların siyasetten dışlanmışlıklarının 55 yıllık öyküsü" olduğunu görüyor insan. Ölçüt elbette yalnızca parlamentoda temsil oranı değil. Her türlü iktidar mekanizmasında kadın ve erkeğin eşit oranda paylaşımının sözkonusu olup olmadığı. Yerel yönetimlerden ülke yönetimine, siyasi partilerin yönetim mekanizmalarına kadınların katılımının az olduğunu gösteriyor. Birçok konuşmacının da üzerinde durduğu bu nokta, kadın hareketinin de mücadelesini verdiği kadının ikinci cins olması, kadına yönelik ayrımcılık konularını da yeniden gündeme getiriyor. Prof. Dr. **Nermin Abadan Unat**, Doç. Dr. **Şirin Tekeli**, Prof. Dr. **Mübeccel Kıray**, Prof. Dr. Türker **Alkan**, araştırmacı **Serpil Çakır** ve gazeteci **Şükran Ketenci** konunun değişik yönlerini irdelerken birkaç noktada birleşiyorlardı. Bunlar da **Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi** uluslararası sözleşmesinin altına imzasını atmış Türkiye'de hala kadınlara karşı yasalarda ayrımcılık yapıldığı, yasalarda kadın ve erkeğin eşit olduğu durumlar olsa bile bu eşitliğin pratiğe dönüşemediği ve Türkiye'de kadınların toplumsal yaşama katılmadan politik yaşama aktif olarak katılamayacakları idi. Ayrıca on yılda bir kesintiye uğrayan demokrasinin kendini ifade etme özgürlüğünü nasıl engellediği, yıllarca katmerleşerek pekişen ataerkil sosyo kültürün egemenliği, islamiyetin etkisi de sık sık dile getirildi.

Son yıllarda ülkemizde gelişen kadın hareketine de sempatiyle yaklaşan konuşmacılar, zaman zaman kadın hareketini "amatör", zaman zaman fazla "radikal" bulduklarını ifade ettiler. Yasalardaki değişmeyi daha önemli bulan akademik gelenek, kadınlara yasaları değiştirici bir siyasal katılımın önemini anlattılar. Yasalarda elde edilecek eşitlik yönündeki hakların kültürel gelişme için zeminler yaratacağını bugüne kadar ciddi bir kadın hareketinin olmadığını ve olmayan kadın hareketinin de artık zamanı geldiğini söylediler. Özellikle Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın konuşmasında dile gelen "olmayan kadın hareketi" düşüncesine tartışmalara karşın bir itiraz gelmedi. Özellikle son yıllarda Dayağa Karşı Kampanya, Cinsel Tacize Hayır gibi kampanyaları yapan, ilk Kadın Kurultayı'nı gerçekleştiren kadınlar bu iki günlük seminere fazla ilgi göstermemişlerdi. Olmayan kadın hareketi düşüncesi de tek yanlı ifade edilen ve tartışılmayan bir konu olarak kaldı.

SHP'den kadınlara kota

İki gün süren seminerin konusu kadınların siyasi yaşama katılımı olunca doğal olarak konuşmacıların ağırlıklı bir bölümü nü de siyasi parti başkanları oluşturdu. Konuşmacılar DSP Genel Başkanı **Bülent Ecevit**, SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel**, Yeşiller Partisi Genel Başkanı **Celal Ertuğ** ve ANAP adına **İmren Aykut**'tu. Partilerinin ilk kurultayında tüzüğe kadınlar için kota koyulacağını söyleyen İnönü, en çok ilgi gören konuşmacı oldu. Buna karşılık Demirel kotaya pek yanaşmıyordu, kadınlara "siz gayret ederseniz kotalara gerek yok, bariyerleri aşıp gelirsiniz" diyor, biraz daha coşunca da "sivayın elinizi kolunuzu ben size partimin yarısını vereyim" diye ekliyordu.

Kadınların Siyasal Yaşama ve Karar Mekanizmalarına Katılımı konulu iki günlük uluslararası seminer, ikinci günün son oturumunda seminerin genel tartışması ve değerlendirilmesi ile son buldu. Özellikle siyasi parti başkanlarının konuşmaları yeterli oranda tatmin edici bulunamamıştı. İki gün boyunca anlatınlar ve verilen sayılar durumun kadınlar için pek de iç açıcı olmadığını gösterdi. **Mübeccel Kıray** konuşmasını "durum vahim ama ümitsiz değil," diye bitirirken, **Nermin Abadan Unat** fazla iyimser olmadığını ekledi.

Yalnızca siyasal yaşama katılım için değil; genelde hayatın her alanında mücadele vermeleri gerektiği gerçeğini bir kez daha dile getiren kadınlar bu seminer boyunca oldukça çetin bir mücadele vermeleri gerektiğinde birleştiler.

Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmesinin üzerinden 55 yıl geçmiş olmasına karşın, sayılar kadınların parlamentoda temsil edilme oranlarının giderek düştüğünü gösteriyor.

GAP TELEVİZYONU

■ **Mahmut Tali Öngören**

GAP Televizyonu, 2 Ekim 1989'dan başlayarak yayınlarını yalnızca Güneydoğu illeri için sürdürüyor. GAP Televizyonu, TV 2 üzerinden yayın yapıyor. GAP Televizyonu Cumartesi ve Pazar günleri dışında haftada 5 gün, saat 14.00-18.00 arasında, PTT diğer vericilerini kapattığı için, diğer illerden izlenemiyor. GAP Televizyonu'nun şimdilik 14 Doğu ve Güneydoğu ilinden alındığı ileri sürülüyor.

GAP Televizyonu, devlet ve hükümet tarafından çok önemseniyor. GAP Televizyonu, Başbakan Turgut Özal (O günlerde Cumhurbaşkanlığı'na henüz gelmemişti) tarafından açıldı. "Kanal GAP" da denilen bu yayının başlangıcında Özal "milli birlik ve beraberlik" ve "Güneydoğu yatırımları"ndan bol bol sözederek ortaya belli bir amaç koymuştu. GAP Televizyonu'nun açıklanan ilkeleri ise, bölgede gereksinim duyulan meslek topluluklarına yönelik sertifika izlencelerine; bölgedeki halkın okuma yazma bilgisi edinmesine, müzik dinlemesine ve eğlence gereksinimini gidermesine değin izler taşıyor. Başta 14 ilden izlenebilen GAP Televizyonu, belirtildiğine göre, "kültür ve eğitim yayınları"na yer veriyor kısacası. Önümüzdeki yıl biteceği ileri sürülen Diyarbakır Prodüksiyon Merkezi kuruluncaya dek, GAP Televizyonu'nun izlencelerini Ankara hazırlayacak.

En başta; GAP Televizyonu, bölgesel bir yayın olması bakımından önem taşıyor. Çünkü Türkiye'de radyonun altın çağını yaşadığı dönemlerde bile bölgesel yayıncılığa önem verilmemişti. Bunun nedenini de özellikle Kürt sorunu oluşturuyordu. Eğer bölgesel radyo (ya da TV) yayını yapılırsa, bu yayınları acaba Doğu ve Güneydoğu'nun doğal özellikleri de kanşabilir mıydi? Böyle korkular ve kaygılar Türkiye Radyoları'nın yayın politikasında yine de bölgesel ve yerel yayıncılığın yeşermesini engelleyemedi. Ama bölgesel ve yerel yayıncılığın içeriğini oluşturan merkezde (Ankara'da) banta kayıt edilip bölge ya da yerel radyolara gönderilen malzemeden başka birşey değildi. Haber bültenleri bile Ankara dışındaki yayın noktalarına teleksle Ankara'dan gönderiliyordu. Bölgesel ve yerel haber ya da diğer bölgesel ve yerel izlenceler yok denecek değin azdı. Bölgede ya da yerel noktalarda hazırlanan bu izlenceler önce merkezin denetiminden geçerdi. Aynı uygulama ile GAP Televizyonu da karşı karşıyadır. GAP Televizyonu, belli bir bölgeye yayın yapmasına karşın, bir bölgesel yayın niteliği ve özelliğini taşımıyor. Çünkü bölge halkının doğrudan doğruya gereksinmelerine seslenmiyor, ancak merkezin (bu arada devlet ve hükümet politikalarının) gereksinimleri çerçevesinde Kalarak yayın yapıyor. Bu yüzeysel görevin bile gerektiği biçimde yerine getirildiğini söylemek bir hayli zor...Neden?

GAP Televizyonu, çoğunlukla diğer TV kanallarından daha başka izleyici topluluklarının gereksinimlerine göre hazırlanmaya çalışılmış, eski filimlerden ve izlencelerden oluşan yayın malzemesinin doldurduğu bir yayın... GAP bölgesinde yaşayanların kendi kültürlerine yönelik bir içerik yok. Ama merkezden GAP bölgesi için hazırlanmış çok az sayıdaki yayınlara rastlamak da olanaklı...Hatta bunlardan kimilerinin yapımcılık bakımından iyi not alabileceğini ileri sürenler de çıkıyor. Ne ki, diğer kanallardan yayınlanmış eski izlencelerin, eski filmlerin (bunların çoğunu kültür yozlaşmasına yol açan yayınların oluşturduğunu anlamak için gazetelerde çıkan yayın çizelgelerine bakmak yeterli) ve bölgeyi hiç ilgilendirmeyen eski konuların ve ayrıca GAP bölgesine yönelik amaçlar güden az sayıdaki yayınların propaganda koktuğu, bu gibi yayınlarda konuşan uzmanların anlaşılmaz yabancı sözcükler kullandığı ve genelde bölgeyi ilgilendirmeyen noktalar içerdiği anlaşılıyor.

Sonuçta GAP bölgesinde yaşayanların kendileri için yapılan özel televizyondaki yayınlarda Türk sinemasının kötü örnekleriyle, kendi kültürleriyle ilgisi olmayan eğlence izlenceleriyle ve din sömürüsünün en belirgin uygulamalarıyla koşullandırılacağını ileri sürmek boşuna sayılmasa gerektir. Kaldı ki, GAP Televizyonu'nun teknik bakımdan bölgedeki tüm noktalara erişebildiğini söylemek de olanaksızdır. Ama yine de GAP Televizyonu reklamcıların ilgisini çekiyor ve bu yayına reklam koymak için birbirleriyle yarışıyorlar.

Oysa "gerçek bölgesel yayıncılığı" önemseyen bir GAP Televizyonu, çağdaş kültür değişiminin gerçekleştirilmesi için, bu yolda bilim adamlarının ve TRT'de hala çalıştığına inandığım bilinçli yapımcıların çabasıyla çok önemli bir rol oynayabilir. Yoksa bu televizyon bölgeye (kendisi yayınlamasa bile) arabesk beğeni düzeyini getirecektir. Belki de istenen budur. ■

Demir Özlü: Sürgündü...

ŞİMDİ DAHA ÇOK TÜRKİYELİ

■ **Semih Gümüş**

Günlük yaşamı zenginleştiremeyen ideolojiler insanlara mutluluk getiremiyorlar. "Avrupa'nın, ideolojilerin insanlara pek mutluluk getirmediğini düşündüğünü" Demir Özlü söylüyor.

Çelişkin kimliğini de belirten bu sanısıyla, Demir Özlü kendi sürgün duyarlığını sezdiriyor.

Politik göçmenlik ile sürgünlük arasında, politika ile edebiyat arasındakine benzer bir ayrım var. Çoğu kez biri öbürünün yerini alamıyor. Yurtdışında süren bir savaşımla örtüşen politik göçmenlikle sürgünlük, düşsellikle bağlar kuran, ötesinde bir mitosa karşılık düşen sürgünlük arasında besbelli bir uzaklık, bir kuş uçuşu değil ama, bir taş atımı uzaklık vardır.

Demir Özlü yazar, öykücü, romancı, düşün adamlığı unutulmamalı; tabii sürgün.

Şu var ki, o varoluşçulukla politik kimliğini eşzamanlı düşürebilen; İskandinav ikliminde Bir Beyoğlu Düşü görebilen, sayıları hiç de çok olmayan bir sürgün.

Şimdi, sürgündü denecek artık. Demir Özlü, yurduna döndü sonunda. Yurtdışına yabancı değil, gençlik yıllarını da yaşadı orada ve aslında orayı da yazdı. Kuşkulu insanları, tedirginlikleri, bireysellikleri arayan/tamamlanmamış kişilikleri, parçalanmış cinsellikleri, aşk ve cinsel aşk arasındaki gelgitleri, yalnızlıkları **Bir Uzun Sonbahar'ı, Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları'nı...**

Bir politik önderin yurda dönüşüne sevinilir-ya bir yazarınkine? Değil mi ki sürgün yılları yarı yarıya yitiktir onun için, hüzne karşı döner yurduna yazar. Hangi ülkeyi yaşamış, kimin dünyasını yazmış, nerede unutulmuştur yazdıkları...

Bir politik önderin yurda dönüşüne sevinilir -ya bir yazarınkine?

Değil mi ki sürgün yılları yarı yarıya yitiktir onun için, hüzne karşı döner yurduna yazar.

Hangi ülkeyi yaşamış, kimin dünyasını yazmış, nerede unutulmuştur yazdıkları? İşte sürgünlük yılları. Tanımaz bir İstanbul kargaşasında yitik kalan, kitabına -üstelik yeni yayınlanmıştır- bir iç geçirmeksizin elini değmemiş olmalıdır Demir Özlü.

Demir Özlü'nün anlatısıyla çabuk iletişim kurulmaz. Kendisi çatışmaların, 'yabancılık'ların insanı, yazısı nasıl olmasın. Bir kopuş kuşağının üyelerinden; reddedişin, arayışın, yeninin; günübirlik ilişkilerde, hiç usanmayan ve birbirine açılmayan odalarda, kesik kesik ve hatta tıknefesiyle birbirini yineler gibi görünen yaşantılar: Demir Özlü'nün sözlükteki yerine not düşülebilir.

Eskiden ne kadar çok yabancıysa, şimdi ona göre daha çok yerli. Belki düşünmeksizin, kendisine karşın değişebilir; farketmeksizin, daha çok Türkiyeli bir ruh taşıyabilir.

Belki Demir Özlü, hiç sürgün olmamıştır. ■

Termik Santrala karşı etkinlikler sürüyor

BAKANLAR DEĞİL, GÖRENLER KARAR VERSİN

Fotoğraf: Kerem İnanç

■ Kerem İnanç

10 Aralık sabahı İzmir'den Aliağa'ya Kozbeyli köyüne doğru hareket ediyoruz. Aliağa'ya yapılmak istenen Termik Santrala karşı müzikli, şarkılı, şenlikli bir protesto yükselecek bu kez Kozbeyli köyünden. Havanın yağmurlu olması "Termik Şenliğin" ertelenebileceğini getiriyor aklımıza. Ama Yeşiller Partisi'nin yaptığı "Enstürümanını al gel" çağrısına kötü hava şartlarına karşın herkes uyuyor. İnsanlar şarkıları Aliağa için çalıp söyleyecekler bu kez.

Aliağa ilçesi 350 km karelik bir alanı kaplıyor. İzmir'e aşağı yukarı 60 km uzaklıkta, kırkbin civarında nüfusu olan şirin bir ilçe. 1960'lı yıllarda atılıyor Aliağa'nın kötü geleceğinin temelleri. o yıllarda İzmir'in ağır sanayi bölgesi olarak seçiliyor ve 1974'te Aliağa rafinerisi konduruluyor Aliağa'nın kıyılarına. Korkunç boyutlara varan bir çevre kirlenmesi yaşıyor rafinerinin kurulmasından sonra bölgede, petrol taşıyan gemilerin ve rafineri'nin artıkları sonucu deniz ve doğa yavaş yavaş ölmeye başlıyor Aliağa'da. İzmir Aliağa yolunda, çevreye baktığınızda yemyeşil bir bitki örtüsü, zeytin ağaçları ve bakımlı tarlalar görüyorsunuz. Nasıl olupta böylesine güzel, verimli yerlerin cehenneme çevrilebileceğini düşünüyoruz. İşte 19 Kasım'da düzenlenen "Termik Santrala Hayır" çevre mitingînden sonra insan hakları gününde düzenlenen "Termik Şenlik" çevre sorunlarına duyarlı, insan haklarına saygılı herkesi Aliağa'nın Gencelli ilçesinde yapılamak istenen Termik santrala karşı sesini yükseltmeye davet ediyor Kozbeyli köyünde yağan yağmura karşı tüm bir şenlik yaşanıyor. Şenlik bütün köye yayılmış durumda, kahvelerde, açık alanlarda şarkılar söyleniyor, konuşmalar yapılıyor. Kozbeyli köyünde kahvehanesi olan Osman Amca artık bu hareketin bir simgesi haline gelmiş durumda. Kahvesinin önü ve çevresi İzmir'den, İstanbul'dan, Bursa'dan, Ankara'dan ve civar köylerden gelen insanlarla dolu. Osman amca ilerlemiş yaşına karşı Termik Santrala şiddetle karşı çıkıyor. "Köyümde ölene dek rahat nefes almak istiyorum, çocuklarımız'da buralarda yaşayabilsinler" diyor. Köyün her tarafına pankartlar asılmış, "Bakanlar değil görenler karar versin", "ideolojik termik santral öldürür, Fahrettin Kurt öldürür, termik santral istemiyoruz, Ölmeden önce hiç değilse gülün, yaşamak istiyoruz" yazılarının yer aldığı en ilginçleri. Kahvede şenlik sürerken, köyün başka bir kahvesinde bir basın toplantısı düzenleniyor. Basın toplantısında bir yabancı yüz göze çarpıyor. Almanya'dan bu şenlik için gelen Alman Yeşiller Partisi bayan milletvekili Karitas Hensel Türk yeşillerine tam destek veriyor. Yaptığı konuşmada Çevre sorunlarının tüm insanlığın sorunu olduğunu, Aliağa'ya santral yapma girişimlerini ise çok saçma bulduklarını söyledi. Yeşiller Partisi Başkanı Celal Ertuğ'da şunları söylüyor: "Bizi hala parti olarak görmeyenler, sadece ağaçlarla, böceklerle, kablumbağalarla ilgilenen bir dernek olarak görenler var. Biz tabü ki bunlarla ilgileniyoruz ancak, insan hak ve özgürlükleri için, insanın mutluluğu için çalışan bir partiyiz. Biz seçimden seçime halkın karşısına oy

İnsan Hakları Ödülü Yeşilyurt Köylüleri ve Cezaevleri direnişçilerinin

KARANLIĞA BİR MUM YAK

İHD'nin 10-17 Aralık 1989 tarihleri arasında düzenlediği "Kültürel Haklar Haftası" bir dizi etkinliklerle gerçekleştirilirken, çeşitli alanlardaki İnsan Hakları Ödülleri de sahiplerine verildi.

Adımlar (Ankara) - Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilişinin 41. yıldönümü, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çeşitil etkinliklerle kutlandı. İnsan Hakları Derneği, Bildirgenin kabul edilişinin 41. yıldönümü olan 10 Aralık gününü izleyen haftayı bu yıl "Kültürel Haklar Haftası" olarak ilân edip Ankara'da bir dizi etkinlik gerçekleştirdi. Paneller, sergiler, film gösterileri ve müzik dinletilerinin yanısıra hafta nedeniyle açılan öykü ve fotoğraf yarışmalarının ödülleri sahiplerini buldu. Derneğin 1989 yılı **İnsan Hakları Ödülü Yeşilyurt** köylüleri ile Cezaevleri'nde Direnenlere ve açlık grevlerinde hayatını kaybedenlere verildi.

"Karanlık tablo içinde, karanlığa küfür etmektense bir mum yakmak daha iyidir" anlayışıyla düzenlendiği açıklanan hafta için **İHD Kültürel Haklar Komisyonu** amaçlarını şöyle açıklıyor: "Kültürel Haklar Haftası ile amacımız yeni bir kültür politikası oluşturmak değil. Amacımız 12 Eylül sonrasında Anayasa, yasa ve uygulamalarla kültüre, sanata, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskıları dile getirmek, belgelemek, kamuoyunu uyarmaktır."

12 Eylül sonrası toplumun pekçok alanında olduğu gibi kültür yaşamında da baskı alanı oluşturulduğunu açıklayan Kültürel Haklar Komisyonu, filmlerin, kitapların yasaklanıp, yakıldığını, gazetecilerin dövüldüklerini, tutuklandıklarını, öldürüldüklerini söyleyerek, kültür ve demokrasi sorunlarının içiçe geçtiğini ve tüm insan hakları savunucularının artık kültür mücadelesinin içinde yer aldıklarını söylüyor.

"Çağımıza ve bizlere yaraşır kültür mücadelesi zorlu bir yoldur" diyen İHD Kültürel Haklar Komisyonu'nun düzenlediği Kültürel Haklar Haftası 10 Aralık Pazar günü Açılış Töreni ile başlayan oturumun açış konuşmasını İHD Genel Başkanı **Nevzat Helvacı** yaptı. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Türkiye'nin kabulü konusunda bilgi veren Helvacı, insan hakları kavramının evrensel ve ulusal boyutlarına dikkati çektiği konuşmasında; "Halkımız demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak seçmiştir, demokrasinin sık sık kesintiye uğraması insan haklarının önündeki başlıca engellerden birisidir" diyerek sözlerini şöyle bitirdi: "İnsanların serbestçe düşünebileceği, düşüncelerini serbestçe açıklayabileceği, serbestçe örgütlenebileceği ve içinde güvenle yaşayabileceği bir ortam ancak demokrasi ile yaratılabilir. Bu ortamı yaratmak hepimizin görevidir."

ABD ve Avusturya Büyükelçileri ile Hollanda, Federal Almanya, Danimarka, Norveç, İsveç ve Finlandiya Büyükelçilik yetkilililerinin de katıldığı açılışa Münih'ten gelen 5 kişilik bir delegasyon da katıldı. Konukların konuşmalarından sonra ödül törenine geçildi ve ilk olarak 1989 yılı **İnsan Hakları Ödülü** verildi. Seçici Kurul Başkanı Prof. Dr. **Nusret Fişek** bu yıl ödül için aday gösterilenler arasından yaptıkları çalışmada, kişisel hizmete değil, toplumsal direnmelere ödül vermeyi uygun gördüklerini belirterek Yeşilyurt Köylüleri ile, hapisanelerde açlık grevlerinde hayatını kaybedenlere oybirliği ile ödül verdiklerini belirtti. Yeşilyurt Köyü Muhtarı **Abdurrahman Müştak** ve köylülerden oluşan bir delegasyon ödülü İHD Genel Başkanı Nevzat Helvacı'nın elinden aldılar.

İnsan Hakları Parkı

Açlık grevlerinde ölenlerin anısına İnsan Hakları Ödülü ise, İzmir'de kurulacak **İnsan Hakları Parkı**'nda oluşturulacak müzeye konulmak üzere Karşıyaka Belediye Başkanı **Cihan Türsen** 'e teslim edildi. İzmir'in Karşıyaka ilçesinde kurulacak Park'ın kuruluş çalışmaları içinde **Mümtaz Soysal, Bihrat Mavitan** gibi isimler yeralıyor.

İHD Diyarbakır şubesinin düzenlediği **Cezaevleri Öykü Yarışması** aynı gün dağıtıldı. 27 yarışmacının katıldığı yarışmada ödül alan ilk üç öykü ve yazarları şunlar: Birincilik "Kamer Ateş Nasılsın" öyküsüyle **Ruşen Sümbüllüoğlu** 'nun, ikincilik "Yokluğunda Birlikte" öyküsüyle **Osman Gösterişlioğlu**'nun ve üçüncülük, "Hasret" adlı öyküsüyle **Güney Çoban** 'ın oldu. Ruşen Sümbüllüoğlu Gaziantep ve Osman Gösterişlioğlu Nazilli Cezaevlerinde olduklarından ödüllerini kendileri alamadılar.

İHD tarafından ilk kez düzenlenen ve her yıl yinelenecek olan **"İnsan Hakları Fotoğraf Yarışma"**nda derece alan **Hüseyin Tek, Berat Şunıvar, Nilgün İsmet, İlker Maga, Doğan Yaşar ve Ramazan Şanıvar**' a ödüllerinin verilmesinden sonra, İHD Kültürel Haklar Komisyonu üyesi **Mahmut Tali Öngören** tarafından **Joan Baez**' ın mesajının okunmasıyla Açılış Oturumu son buldu.

Kültürel Haklar Haftası'nda, bir hafta boyunca 13 değişik konuda oturumlar düzenlendi. İnsan Hakları konulu fotoğraf, resim, afiş, karikatür ve yakılmış yasaklanmış yayınların sergileri düzenlendi. İnsan Hakları konulu belgesel filmlerden oluşan **"1. İnsan Hakları Film Şenliği"** yapıldı. Konserler, dinletiler, tiyatro gösterileri gerçekleşen diğer etkinliklerdendi. Bu haftanın bir diğer özelliği de haftaya katılmak isteyen bütün sanatçıların ürünlerini sergileyebilmelerine açık olmasıydı. ■

"Osman Amca" termik santrala karşı kampanyanın simgesi...

için çıkan bir parti değil, halkın mutluluğu için çalışacağız ve hep var olacağız. Halk, Aliağalılar Termik santrali istemiyor. Biz sanayiye karşı değiliz, biz barışçılık, insan sağlığı ve özgürlükleri için mücadele ediyoruz dedi. Ertuğ'dan sonra Kozbeyli köyünün ileri gelenlerinden Süleyman Dinçer söz alıyor ve şunları belirtiyor: "1950'den beri politikacılar insanları sömürdüler, şimdi yine kendi çıkarları için halkın sağlığıyla oynuyorlar. 2000'li yıllara kadar elektiriğe ihtiyacımız olmadığı söyleniyor, mutlaka 2000'li yıllarda enerji üretimi için modern teknikler kullanılacaktır, niçin bu çağdışı santralin yapılmasına izin verelim. Binlerce insanın sağlığıyla oynamaya kimsenin hakkı yok. Konuşmalar sürüyor, Aliağa Belediye Başkanı Hakkı Ülkü klasik belediyecilik anlayışını artık terk ettiklerini tertimik santrala karşı olduklarını ve eylemlerin insan hatkları gününde olmasının anlamını vurğulayarak çevre illerde de santrala karşı etkinliklerin süreceğini bildiriyor. Aslan Başer Kafaoğlu'da termik santralin iş sağlayacağı yolundaki devletin sözlerinin aldatmaca olduğunu, termik santrallerin fazla insan gücüne gerek duymadığını belirtiyor.

Köy halkından söz alanlar santrala hayır dediklerini açıkça söylüyorlar. "Yatağan'daki gibi, kulaksız, burunsuz doğan çocuklar, düşük yapan kadınlar, verimsizleşen tarlalar ve hayvanlar, solunmayacak derecede pis hava ve bozulmuş bir sağlık istemiyoruz" diyorlar.

Alman-Türk yeşil dayanışması...

Düzenlenen Basın toplantısından sonra,insanların sığabileceği kapalı bir mekan aranıyor. Bunun üzerine Kozbeyli köyüne komşu Gerenköy halkı bir dayanışma örneği göstererek herkesi köylerine davet ediyorlar. Ve otobüsler dolusu insan şenliği sürdürmek için Gerenköy'e doğru hareket ediyor. Gerenköy'ün düğün salonu tıklım tıklım dolu, ellerde dövizler pankartlar, Grup Bulutsuzluk Özlemi, Cem Karaca, Ayşegül Aldiç, Gurup Panik ve birçok amatör müzisyen ve grup şarkılarıyla şenliği hareketlendiriyorlar. Köyün her tarafında, her kahvesinde başka başka bir etkinliğe raslamak mümkün. Enstürümanı elinde olan çalıyor, söylüyor. Köy meydanında İzmir Tiyatro Norm Grubu "Santralin Öyküsü" adlı oyunu sergiliyor. Köy sakinleri de ilgiyle etkinlikleri izliyorlar, yer yer katılıyorlar.

Aliağa Termik santral için herhangi bir ekolojik araştırma, çevre incelemesi yapılmış değil. Sağlık Bakanlığın'dan izin alınmamış Bakan Fahrettin Kurt, "Aliağa'da şov yapılıyor" diyor. Tüm dünyada Termik santrallerin zamanları bilinirken DPT yabancı sermaye başkanı İbrahim Çakır, "Çevreciler ne olduğunu anlamadan santrala karşı çıkıyorlar" diyor. Santral için gerekli olan linyit kömürü ithal edilmek zorunda. Çünkü Türkiye'deki linyitin kalorisi düşük. İthal edilmesi düşünülen ülkede, Amerika dahil tüm dünyanın ilişkilerini kestiği ırkçı Güney Afrika. Gerçekten de Aliağa için Bakanların değil görenlerin karar vermesi, çevre araştırmalarının yapılması gerekiyor ve en önemlisi eğer yapılacaksa bile bu tip santralların insan sağlığını tehtid etmeyecek, doğayı öldürmeyecek yerlere yapılması gerekiyor.

Çevre hareketleri ve Aliağa termik santraline karşı çıkış, ülkemizde insan'a ve insan sağlığına karşı duyarlılığın artık geliştiğine dair iyi bir kanıt. "Termik Şenlik" akşama doğru yavaş yavaş sona eriyor. Aliağa ve çevresinde ki köylerin sakinleri artık yanlız olmadıklarının farkındalar., Kötü hava koşullarına, imkansızlıklara karşın büyük bir coşku yaşanıyor 10 Aralık'ta Aliağa'nın köylerinde. İnsanlar duyarlılıklarını ortaya koyuyorlar. Otobüslerde İzmir'e dönerken dillerinde hep aynı şey var. "TERMİK SANTRALİ YAPTIRMAYACAĞIZ". ■

"Önce Çevre"

Talat Ulusoy

"Bir ülkede yapılan tüm yatırımlar, kararlar insanların mutluluğuna yönelik değil mi? Bizim için aslolan budur."(*)

Gencelli termik santralini savunurken, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sayın F.Kurt böyle diyor. Tüm yatırımların insanların mutluluğuna hizmet edeceği tarzındaki geleneksel kalkınma anlayışının, farklı sözlerle de olsa, sol kesimce de seslendirildiğini duyabilirsiniz. Geleneksel kalkınma anlayışının aşılmaya çalışıldığı günümüzde artık bu görüşler eskimiştir.

En az masrafla, gelişmekte olan ülkeler için en hızlı büyümeyi, gelişmiş ülkeler için en yüksek verimi hedefleyen geleneksel kalkınma anlayışını sorgulamak gerekiyor. Alternatif olarak belirecek yeni kalkınma anlayışı ancak bu sorgu üzerinde temellendirilebilir.

"İnsan doğanın efendisidir!" Bu sözler, Birinci Sanayi Devrimi ile birlikte **"ne oldum delisi"** olan insanı anlatıyor. Üstelik, günümüze dek tüm sanayi uygarlığı döneminde her sistemde ve her alanda benimsendi. Bir yerde efendi ya da efendiler varsa, orada köle ya da köleler de olmalı değil mi?"**Efendi İnsan'ın köleleri İnsan** ve insanın da bir parçası olduğu **doğa.** Nitekim kapitalizm doğa sömürüsüne önce insandan başlıyor, sonra doğanın üstüne çullanıyor. Doğa üstündeki sömürü artıkça, insan üzerindeki sömürü de artıyor. İnsanıyla birlikte tüm doğayı tahrip eden bir kalkınma anlayışı savunulabilir mi?

Geleneksel kalkınma anlayışının sarıldığı bir slogan var: "Önce insan!" Yeni toplumsal-siyasal kültür için geçerli bu sloganın geleneksel kalkınma anlayışında ne işi var? Gelişmiş (kapitalist) ülkelerde bu sloganla kastedilen insan, **"tüketim arzuları sonsuza kırbaçlanmış insan"dır.** Doğada ihtiyaçları sonsuz bir başka canlı olmadığı halde, neden insan ihtiyaçları yapay olarak körükleniyor? Kapitalizmin büyüme ve genişleme yasasına uyuma zorlanmak için olmasın bu?

"Önce ekmek!" Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ve genellikle de sol'da kullanılan bu slogan, **"önce insan"** ın arabesk versiyonudur. İnsan salt mideden oluşan bir yaratıkmışçasına düşünmek niye? Hayati ihtiyaç maddelerinin öncelikle karşılanması gibi insani bir noktadan yola çıkılıyor olsa da aynı kalkınma anlayışı ve düzeni sürdükçe varılacak yer yine insanın ve doğanın tahribidir.

Yeni kalkınma anlayışının temel bakışı **"önce çevre"** olmalı. Çevre kavramı insanıyla, canlı ve cansız doğasıyla tüm varlıkları kapsıyor. Bu varlıklar arasında dehşetli bir denge var. Varoluşları bu dengeye bağlı, yoksa "efendi"nin varlığına değil. Dolayısıyla "önce çevre" bakışı tüm varlıkların varoluş güvencesi oluyor. İnsanı çevresinden soyutlayarak tanınacak bir öncelik, ilk bakışta hümanist ya da akılcı bir yaklaşım gibi görülse de, tam tersine insanın mahvını hazırlıyor.

Çevre ile uyumlu bir kalkınma anlayışının yaşama geçebilmesi için katılımcı demokratik bir politik rejim gerekiyor. Burada yatırım kararları salt hükümetlerce, politikacılarca, bürokratlarca ya da "merkezi planlama otoriteleri"nce değil; bilimciler, uzmanlık kuruluşları ve ilgili yurttaşların da görüş ve oylarına başvurularak alınmalıdır. Aldığı ve alacağı tüm yatırım kararlarının insanın mutluluğuna yönelik olduğu düşüncesi, tanrısal şaşmazlığına inanan köleci düzen "efendi"lerine özgüdür.

Dört bir yanımızın Bursalaşmasını istemiyorsak; geleneksel kalkınma anlayışını mülkiyet, teknoloji, rekabet ve diğer noktalardan da sorgulmak, alternatif bir anlayışın ortak çizgilerini yakalamak gerekiyor.

(*) *Cumhuriyet, 2 Aralık 1989, s.12*

MERCEK

Hazırlayan: Attilâ AŞUT

İçerdeki dostlar için bir yılbaşı yazısı

CEZAEVİNDEKİ GAZETECİLER

TUTUKLU GAZETECİLERLE DAYANIŞMA SÜRECEK

Dünyada çok hızlı gelişmeler yaşanıyor...

2.Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Doğu-Batı kutuplaşmasına kaynaklık eden **"soğuk savaş"** politikaları artık tarihe karışıyor. Son **Malta** doruğu ile dünyada yeni bir sayfa açıldı. Uluslararası ilişkilerde daha belirgin bir yumuşama, barış ve işbirliği süreci hız kazanmış görünüyor. Yüzyılın ortalarında yaşanan çok sancılı ve acılı bir çağ kesiti, 20. yüzyılla birlikte sona ererek, yerini yeni umutlara bırakacak...

Dün **Yalta'da** başlayan süreç, "soğuk savaş'ın, kutuplaşmanın yolunu açmıştı... Bugün **Malta** 'da işbirliği ve anlayış egemen... 50 yılda varılan nokta, gerçekten heyecan verici... Çağımız insanının **"Yalta'dan Malta'ya"** yarım yüzyıllık yolculuğu, her alanda **" özgürleşme ve demokratikleşme"** istemlerinin de esin kaynağını oluşturuyor.

* * *

Türkiye'nin, dünyadaki bu gelişmelerin dışında kalması olanaklı mı? **"Özgürlük ve demokrasi"** istemleri, halkımızın günlük yaşamında da artık daha çok öne çıkmaya başladı.

"12 Eylül rejimi"nin yasal cenderesini kırma yolunda her gün yeni kazanımlar elde ediliyor. Danıştay, 1402'liklerin görevlerine dönmelerine karar veriyor; "güvenlik soruşturmaları"na kaynaklık eden gizli yönetmelikleri iptal ediyor... Mahkemeler,-141 ve 142. maddelerle ilgili davalarda, **"... düşünce suçlarının, toplumun ulaştığı sosyal, kültürel ve çağdaş seviye itibariyle ceza yaptırımına konu edilmemesi yönünde yaygın ve etkin bir ortamın doğduğu..."** gerekçesiyle, artık "tutuklama" kurumuna başvurmuyorlar... Daha da önemli bir gelişme... **komünistler**, 70 yıla yaklaşan "illegaliteye" son vererek, geçen hafta açık kimlikleriyle toplum önüne çıktılar. Açıkça, **Türkiye Birleşik Komünist Partisi**'nin (TBKP) yöneticileri ve üyeleri olduklarını ilan ettiler. Gerçekten de toplumumuzun ulaştığı çağdaş düzey nedeniyle, bu girişim büyük bir anlayışla karşılandı; haklı ve yerinde bulundu...

Tüm bu gelişmeleri elbette sevinçle karşılıyoruz. Siyasal iktidarın oyalama manevralarına karşın, halkımızın demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşımı, yeni kazanımlarla sürüyor...

Ne var ki, ülkemizde artık **komünistler**'in açık kimlikleriyle ortaya çıktıkları bir dönemde, cezaevlerinde hala "basın suçu" ndan yatan 25 yazıişleri müdürünün varlığını görmezlikten gelmenin büyük haksızlık olacağını düşünüyorum. Bu arkadaşların cezaevlerinde bir gün bile tutulmaları, bağışlanmaz bir "toplum suçu" ve "uygarlık ayıbı"-dır.

Bugün, yurdun dört bir yanına dağılmış cezaevlerinde (Bartın'da, Çanakkale'de, Nazilli'de, Gaziantep'te, Bursa'da, Aydın'da, Bayrampaşa'da, Ceyhan'da ve bilemediğim daha başka yerlerde), 10 yıla yaklaşan bir süredir kesintisiz yatan meslektaşlarımız var. **Başta Basın Konseyi** olmak üzere, tüm basın-yayın kuruluşlarını, **Çağdaş Gazeteciler Derneği'**ni, **Türkiye Gazeteciler Sendikası'**nı, **İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'**ni, hiç zaman yitirmeden, bu "düşünce kurbanları"yla dayanışmaya ve öncelikli bir "basın affı" için kampanya başlatmaya çağırıyorum.

Cezaevlerindeki gazetecilerin "tam listesi"ni, **ADIMLAR'**ın 11. sayısında yayımlamıştım. Konuyla ilgilenecekler bu listeden yararlanabilir. Ancak, bu "yılbaşı" sayısında "içerdeki" meslektaşları hiç anmamak ve onlara iyi dileklerimizi iletmemek eksiklik olacaktı. Listeyi yinelememek için, içlerinden "yüzyılı" aşkın ceza yiyenleri öne çıkarma yolunu seçtim.

Böylece, birkaç yüz yıla varan hapis cezaları verip de cezaevlerinde "unuttuğumuz" gazetecileri yeniden toplumun gündemine getirmek istedim. Okurlarımızı, bu arkadaşlara birer "yılbaşı kartı" göndermeye çağırıyoruz.

İşte, cezaevlerinde **"asırlık"** cezalara çarptırılmış gazete sorumluları:

- **VELİ YILMAZ** (748 yıl 6 ay hapis cezası var. Herhalde bu bir "dünya rekoru"dur. Ama, ülkemiz açısından utanç verici bir rekor! **Bartın Özel Tip Cezaevi'**nde yatıyor.)
- **OSMAN TAŞ** (Toplam cezası 666 yıl 2 ay hapis. **Bartın Özel Tip Cezaevi**'nde.)
- **HASAN SELİM AÇAN** (307 yıl 6 ay hapis. **Çanakkale E Tipi Cezaevi**'nde.)
- **GÜZEL ASLANER** (Toplam cezası 146 yıl hapis.)
- **ERHAN TUSKAN** (123 yıl hapis. **Çanakkale E Tipi Cezaevi.**)

66, 48, 36 yıllıkları artık saymıyorum... Yukarıdaki rakamların yanında, onlar "devede kulak" sayılır!

Her şeye karşın, barış ve sevgi dolu günlere; mutlu yıllara; aydınlık yarınlara...

Yeni düşmanımız: "TARTAR"

Biz, düşmansız yaşayamayız!

İlerici demokrat kamuoyuna duyuru...

Birçok tutuklu yakınımızın kanı, canı pahasına direnişlerde kazanılan hakları insanlık dışı antidemokratik keyfi uygulamalarla yok sayan zihniyetlere karşı olduğumuzu belirtiriz. Bu anlayışın ürünü olarak bir çok cezaevlerinde bir keyfiyet sürdürülüyor. Aydın'da iki değerli yakınımızın ölümü ile, bir çok insanın sakat kalmasından uzun süreli yaşanan bir direnişin sonunda verilen sözlerin yerine getirilmediğini biliyoruz. En doğal insani ihtiyaçlar bir baskı aracı olarak kullanılmaktadır. Diyarbakır 1.nolu cezaevinde uzun süredir çözüm getirilmeyen bir çok sorun devam etmektedir.

1- Altı ay'dan fazladır koğuşlara su verilmemektedir.

2- Bu süre zarfında banyo, çamaşır yıkamak için su ihtiyacı karşılanmıyor.

3- Temizlik için gerekli malzemeler verilmiyor.

4- Geçen yıl bozuk diye çalıştırılmayan kaloriferler, bu yıl da aynı gerekçeyle çalıştırılmıyor.

5- Cezaevinde, tifo başta olmak üzere bulaşıcı hastalık kol geziyor.

6- Revir, hastane, ilaç verilmesi konusunda zorluklar çıkartılıyor.

7- Koğuşların çoğuna su damlamakta, içerisi rutübetli ve en sağlıklı insanların bile sağlığı bozulmakta.

Bütün bunların yanına yemek kalitesizliği de eklenince cezaevi yaşamı çekilmez olmaktadır. Bu sorunlara yetkililer kayıtsız kaldığı gibi, "ödenek yok, hiç bir şey yapamıyoruz" sözleriyle sorunları geçiştiriyorlar.

Biz tutuklu yakınları olarak bu durumlardan endişe duyuyoruz.- Yetkililerin sorunlara bir an önce çözüm getirmesini istiyoruz. Aksi halde doğacak olumsuz gelişmelerden su gün kulaklarını tıkayan yetkilileri sorumlu tutacağız. Tüm demokratik kamuoyunu cezaevleri sorunları karşısında duyarlı olmaları ve bize güç vermelerini bekliyoruz.

Tutuklu Aileleri adına:
Sultan Çatak, Minaz Kaya, Nesime Eren

Kadın ve mutfak

Erkeklerimizin genelde; temel olarak istedikleri, bizlerin yani eşlerinini insan olarak bilinçlenmemiz ötesinde kendilerine karşı daha hoşgörülü olacak biçimde bilinçlenmemizdir.

Erkeklerimiz "kadın sorunlarını tartıştığımız toplantılarımızda; Bunca aşamadan sonra bile henüz" koca çekiştirmenin, evin ve mutfağın dışına çıkmadığımız" biçiminde her fırsatta eleştiriler yöneltmekteler. Aslında birçok kitap okumuş siyasi deneyimleri de olan bu insanlar, gerçekte hiç değinmedikleri ama buna rağmen bizim hala aşamadığımızı vurguladıkları ev ve mutfağa birkez olsun ciddi olarak değinebilseler belki konunun boyutunu biraz kavrarlar.

"Artık mutfaktan çıkmalısınız, birşeyler üretebilmelisiniz" demek kolay. Kadının uyku dışında gününün tümünü tükettiği ev ve mutfaktan çıkması kadın için de çok büyük bir kazanım. Kadın o oranda kendine vakit ayırabilecek ve hergün aynı işi yapmaktan robotlaşmış beyinleri ancak o zaman olması gereken yaratıcı özelliğini kazanabilecektir.

Aslında erkeklerimiz kadınların bilinçlenmelerini istediklerini söylerken, önce kendilerinin gerçekte ne istediklerini sorgulamalılar. Düşüncelerinde; hala kendilerine bağımlı evde ve dışarıda her alanda kendilerine sadece destek olacak, yardımcı alabilecek, dışarıdaki faaliyetlerinde onlara kolaylık sağlayabilecek bir insan yaratıyor olmasınlar sakın.

Öyle ya, politik olarak bilinçli kadın onun dışarıda faaliyetlerinin önemini bildiğinden onu rahat bırakacak ve tüm ev işlerini severek tek başına üstlenecektir. Tüm bunlara bizde kadınlar olarak saygı duyuyor ve gerekliliğine inanıyoruz. Ama işin içinde biraz tek taraflılık ve haksızlık olup olmadığını düşünsünler biraz..." Tüm bunlar kadının görevi gibi çağdışı bir düşünceyi de savunamayacaklarına göre. Bir süre rolleri değiştiğimizi düşünsünler bakalım, kendileri işin içinden çıkabileceklermi? "Kadınların ayrılmaz parçası" çocukları ise hiç hesaba katmıyoruz. Herşeyden önce biz kadınları sadece kendilerinin yardımcıları olarak gördükleri ve ayrı birer insan olarak da düşünemedikleri sürece kadınlar olarak bizlerin tam bir bilince ulaşmamız olası değil. Ev ve mutfağı aşmamız gerektiğini sürekli yineleyerek, sonuna hiç dokunmadan Kurumsallaşacağını söyleyerek transit geçmek yerine, şimdiden ev ve mutfağa biraz ellerini atsalar daha iyi olur.

Defalarca yinelenmesi ve iyice inanılması gerekir ki, "Ev ve mutfaktan çıkamayan kadının tartışmalarında ve bu yöndeki tüm oluşumlarında ev ve mutfağı aşmalarını beklemek onlara yapılan en büyük haksızlıktır. Çünkü kadının yaşamı ve tek pratiği budur.

Günçe Nur
İZMİT

KAMUOYUNA

Bizler Adalet Bakanlığının 22 Mayıs ek genelgesi gereğince Diyarbakır, Malatya gibi cezaevlerinden Elazığ E-Tipi cezaevine nakledilen siyasi tutuklularız.

Cezaevine girer girmez pek çok eşyalarımıza el konularak insanı aşağılamak ve kişisizleştirmek için üretilip siyasi tutukluların başına musallat edilen Tek-Tip elbiseyi giymemiz dayatıldı. Bunu kesin olarak red ettiğimiz için alelacele iki ay mektup cezası verildi ve "infazınızı yakarız, çıplak dolaştırırız" gibi çeşitli tehditler savruldu. Ayrıca hepimizin saçını zorla kestirmeye çalışarak, kendimizden utanan birer insan haline getirilmeye çalışıldık. Dışardoan ailelerimizin getirdikleri yiyecekler, giyecekler alınmakta, onbeş günde bir yapılan kapalı görüş süresi, camla kapatılmış kabinlerde 20-30 dakika gibi sınırlı bir zaman dilimine sığdırılmaktadır. Ocak ve ısıtıcı yasaktır. Cezaevi çayhanesinde çay fahiş fiatla satılarak tam bir soygun gerçekleştirilmektedir.

Yasaklar listesinde, kaset, mürekkep, saz, yorgan, askı, daktilo, kolonya koğuşlar arası misafirlik vs. gibi en doğal ihtiyaçlarımız yer almaktadır. Koğuşlarda sık sık yapılan aramalar ise, koğuş tanınmaz hale getilinceye değin sürdürülüyor.

Tam bir keyfiliğin hüküm sürdüğü cezaevinde, bütün bu uygulamalar olurken son günlerde bir de hükümlülerin çalıştırılması gündeme getirilerek bizlerden kömür ve küllerinin taşınması isteniliyor. Bizler cezaevinin bu uygulamasına karşı geldiğimizde ise, "infazını yakarız", sizleri sürgün ederiz tehdidinde bulunuyorlar. Kömür taşımayı kabul etmediğimiz gün kaloriferler yakılmıyor.

Cezaevi yönetimine, yukarda izahına çalıştığımız uygulama ve keyfiyetin nedenlerini sorduğumuzda, bizlere tek kelimeyle 1 Ağustos genelgesi denilmektedir.

Herşeye rağmen her türlü diyalog yolunu kullanıp, istemlerimizi dile getirip çözümler aradık. Ancak bu güne kadar herhangi bir sonuç alamadığımız gibi cezaevi yönetimi böyle davranmakla bilinçli bir şekilde bizleri direnişte bulunmaya sevk etmektedir.

Ne pahasına olursa olsun keyfi baskı ve uygulamalara karşı boyun eğmeyeceğimizi belirtiyor ve istemlerimizin gerçekleşmesi için tüm kamuoyuna bize destek verilemeleri için çağrıda bulunuyoruz.

Elazığ E-Tipi Cezaevindeki
Siyasi tutuklular Adına
Süleyman Çalmaz

BEHİCE BORAN
ANIT-MEZAR PROJE YARIŞMASI

• BEHİCE BORAN'ın gömülü bulunduğu İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'ndaki yerinde bir Anıt-mezar yapımı için, BORAN'ın yakınlarından oluşan bir komite tarafından herkese açık bir FİKİR PROJESİ YARIŞMASI düzenlenmiştir.
• Yarışmacının konuya yaklaşımında **Behice Boran'ın önder, kararlı, mücadeleci ve birleştirici** kişiliğini yansıtan bir ifade aranacaktır.
• Yarışmaya katılanlar tasarılarını uygun gördükleri artistik, teknik çalışmalarla ve istedikleri ölçekte sunabilirler. İsterlerse birden fazla teklifle katılabilirler.
• Teklifler; beş rakamlı rumuzu içeren kapalı kimlik zarfı ve teklifi tanıtan bir yazı ile birlikte en geç 23 Şubat 1990 Cuma günü saat: 17.00'ye kadar, "Mülkiyeliler Birliği-Muallim Naci Cad. KURUÇEŞME-İSTANBUL" adresinde olacak şekilde; postayla gönderilmeli veya elden teslim edilmiş olmalıdır.
• Yarışmaya katılan projeler Mülkiyeliler Birliği salonlarında 26 Şubat 1990 tarihinden itibaren jüri tarafından değerlendirilmeye başlanacak ve jüri çalışmaları 2 Mart 1990 Cuma günü yapılacak ÖDÜL TÖRENİ ile sonuçlanacaktır.

• **Asil Jüri Üyeleri:**
Mimar Bora AKÇAY (TMMOB Mim. Od. Genel Başkanı), Mimar-Yazar Cengiz BEKTAŞ, Heykeltraş Şaım BUCAY, Mimar-Senarist Feride ÇİÇEKOĞLU, Mimar Oktay EKİNCİ (TMMOB Mim. Od. II. Başkanı), Prof. Hüseyin GEZER (Heykeltraş), Mimar Yücel GÜRSEL (TMMOB Mim. Od. İst. Şube Başkanı), Mimar Zakarya MİLDANOĞLU (TMMOB II. Başkanı), Prof. Zühtü MÜRİDOĞLU (Heykeltraş), Karikatürist-Mimar Tan ORAL, Prof. Orhan ŞAHİNLER (Mimar)

• **Danışman Jüri Üyeleri:**
Tektaş AĞAOĞLU (Yazar), Prof. Sadun AREN, M.Ali AYBAR, Demirtaş CEYHUN (Yazar), Avukat Neclâ FERTAN, Dursun HATKO, Özcan KESGEÇ, Aziz NESİN (Yazar), Mimar Ali RÜZGÂR (TMMOB Mim. Od. Genel Sekreteri), Prof. Mina URGAN, Sıdıka SU

• **Raportör Üyeler:**
Osman KAPIISUZ, Mimar Şener ÖZLER (TMMOB Mim. Od. İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi), Mimar Halit ZENGİN

• Jüri ilk toplantısını 26 Şubat 1990 Pazartesi günü saat: 16.00'da yapacaktır. Jüri toplantıları için 2/3 çoğunluk yeterli sayılacaktır.
• Mezar yeri ve yakın çevresini gösteren plân, kroki ve geçici mezar fotoğrafları şartnamede verilmiş bulunmaktadır. Uygulama aşamasında yer teslimi rölöve'deki duruma uygun olarak yapılacaktır.
• Uygulamaya değer görülen proje müellifi uygulamayı yürütecektir.
• Ödüllendirme:
Uygulamaya değer görülen projeye Altın Plaket
Ödüllendirmeye değer görülen on projeye Gümüş Plaket
Ayrıca, katılan projelere birer Katılım Onur Belgesi verilecektir.

Düzenleme Komitesi
Muşfik EREM, Neclâ FERTAN,
Dursun HATKO, Mina URGAN, Sıdıka SU

Ek bilgi için Muşfik EREM Tel: 9 (1) 175 41 82

DİL HAKKI ...

baştarafı 11. sayfada

sını dünya kamuoyuna duyurmak kampanyası açtı, o zaman Bulgar yöneticileri de "hakbilir ve insancıl" kesildiler, Kürt halkına yapılan haksızlıkları "görebildiler" ve ele almaya başladılar. Eğer daha önce bu konuyu ele alsalardı, bu yine de onların oradaki Türklere yaptıkları haksızlığı örtmezdi ama hiç değilse içten bir davranış olarak kabul edilebilirdi. Ama şimdi Bulgar yöneticilerine sormak gerekir: Kürdlere yapılan haksızlıklar 70 yıla yakındır sürüyor, peki siz şimdiye kadar neredeydiniz, neden bu konuya tek sözcükle olsun değinmediniz de şimdi bunu ele aldınız ve bir silah olarak kullanmaya başladınız?

Ayrıca bir haksızlık hiçbir zaman başka bir haksızlığın gerekçesi olamaz, bir haksız davranış hiçbir zaman haksız bir davranışı haklı kılmaz. Ne Türkiye'de Kürdlere yapılan haksızlık Bulgaristan'daki Türklere yapılan haksızlığı haklı kılar, ne de Bulgaristan'da Türklere yapılan haksızlık Türkiye'de Kürdlere yapılan haksızlığı haklı çıkarır.

Yine Demirel'in sözlerine dönelim. Dediğim gibi, Demirel'in Bulgar yöneticileriyle ilgili sözleri doğrudur. İşte bu noktada Demirel'e ve Türkiye'nin tüm siyaset ve devlet adamlarına, iktidardakilerin ve muhalefettekilerin hepsine sormak gerekir:

Bulgar yöneticilerinin oradaki Türklere uyguladıkları bu yasakçı ve baskıcı siyaset insanlık suçudur da, Türkiye'deki siyasal iktidarların 70 yıla yakın bir süredir Kürd halkına uyguladıkları yasakçı ve baskıcı siyaset de insanlık suçu değil midir? Bulgar yöneticileri ile Türkiye siyasal iktidarlarının yaptıklarını bir bir ve özet olarak karşılaştıracak olursak sonucun aynı olduğu gün gibi ortaya çıkacaktır.

Bulgar yöneticileri Türkçeyi yasaklıyorlar. Türkiye siyasal iktidarları da Kürdçeyi yasaklamamışlar mıdır ve bu yasak 70 yıla yakın bir süredir devam etmiyor mu? Bulgar yöneticileri orada yaşayan Türklerin adlarını yasaklayıp Bulgar adlarıyla değiştiriyor. Türkiye siyasal iktidarları da Kürdçe adları yasaklamıyorlar mı ve çocuklarına Kürdçe adlar veren Kürd aileleri bu adları değiştirmeye zorlamıyorlar mı, değiştirmedikleri takdirde mahkeme kararlarıyla bu adları değiştirtmiyorlar mı? Bulgar yöneticileri Türk köy ve kasabalarının adlarını Bulgarca adlarla değiştiriyorlar. Peki, Türkiye siyasal iktidarları da bütün Kürd köylerinin adlarını Türkçe adlarla değiştirmediler mi? Kürdçe bir tek köy adı bıraktılar mı? Bulgar yöneticileri oradaki Türklerin varlığını inkâr ediyor ve onların "Bulgar Müslümanları" ya da "Müslüman Bulgarlar" olduklarını iddia ediyor. Türkiye siyasal iktidarları da Kürd halkının varlığını inkâr etmiyorlar mı ve Kürd halkı için "dağ Türkleri" ya da "dağlı Türkler" demiyorlar mı? Ve 70 yıla yakındır sürdürdükleri asimilasyon politikasını bu uydurma ve gülünç teorinin üzerine kurmaya çalışmıyorlar mı?

Her iki tarafın uyguladıkları yöntem de aynıdır. O da devlet gücünün kullanılarak bu asimilasyon siyasetlerini yürütme yöntemidir. Bütün dünya Bulgaristan'da Türklerin var olduğunu biliyor, kabul ediyor ve her gün ilan ediyor; ama Bulgar yöneticileri dünya kamuoyunu hiçe sayarak ve ellerindeki devlet gücünü kullanarak bilim dışı ve gerçek dışı olan eritme siyasetlerini sürdürüyorlar. Aynı biçimde bütün dünya Kürd halkının var olduğunu biliyor, kabul ediyor ve her gün ilân ediyor; ama Türkiye siyasal iktidarları dünya kamuoyunu hiçe sayarak ve ellerindeki devlet gücünü kullanarak bilim dışı ve gerçek dışı olan eritme siyasetlerini sürdürüyorlar.

Peki, Bulgar yöneticileri oradaki Türklere eritme siyasetini uyguladıkları zaman bu insanlık suçu oluyor, Türkiye siyasal iktidarları aynı eritme siyasetini Kürd halkına uyguladıkları zaman insanlık suçu olmuyor mu? Bu çift standart niye, bu çift ölçü niye, bu çift siyaset niye?

Büyük yazar Aziz Nesin'in eline sağlık, Türkiye'de ve Bulgaristan'da ayrı ayrı halklara uygulanan aynı eritme siyasetini ne güzel biraraya getirip aynı kitabın konusu yaptı ve **"Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler"** kitabıyla bu alanda mücadele bayrağını açtı. Ben bir Kürd insanı olarak ve bir demokrat insan olarak kendisine yürekten teşekkürlerimi sunarım. Umarım, insan haklarına ve demokrasiye inanmış bütün kişi ve kuruluşlar bu yolda kendisini izleyecek ve işlenen bu insanlık suçuna karşı mücadeleye atılacaklardır.

Hepsine selâm, hepsine başarılar! ☒

Temsilcilikler
YURTİÇİ

Genel Koordinatör: Abidin Sökmen, Piyerloti Cad., Dostluk Yurdu Sok., Bafimbey İşhanı, No: 8/12, Çemberlitaş, Tel: 516 23 27 **Bölge Koordinatörleri:** * **Ankara-** Ziya Yavuzeş, Sağlık I.Sok., No: 8/9, Sıhhiye * **İzmir-** Mustafa Karakuş * **Trakya-** İ. Can Dinl * **Adana-** Ömer Uz-Ahmet Y. Türkmen, İnönü Cad., Aydın İşhanı, Asma Kat: 6, No: 607 **Temsilcilikler:** * **Tokat/Amasya-** Ömer Ünal, Baltca Köyü * **Antakya-** Ferit Lil, Saray Cad., Gedikoğlu İşhanı, No: 17/4 * **Bandırma(Balıkesir)-** Mehmet Aydın, Kuşi Açar Cad., Oumalar Pasajı, No: 36/4 * **Batman-** Nejdet Filizoğlu, Hacdar Mah., Eceler Sok., Sema Ap., No: 1/1 * **Gaziantep-** Halef Şanarlı, Bey Mah., Abdullah Edip Çilgi Cad., No: 12/2 * **İstanbul-** Hamdi Estioğlu -Vahap Öncener, İstanbul Cad., No: 36/7, Tel: 542 41 07 * **Bayrampaşa-** Selahattin Sabır-Hayrettin Altun Cevahir, Yenidoğan Mah., Numunebağ Cad., No: 36 * **Beyazıt-** Ahmet Özgür-İsmail Yıldız, İskele Cad., No: 3, Kat: 3, Paşabahçe, Tel: 322 61 88 * **Eminönü** - İlhan Başcan, Yeşiltulumba Sok., No: 58 * **Kadıköy-** Erol Karasoy-Ali Şimşek, Osmanağa Mah., Reşit Efendi Yanlyol Sok., No: 1/9 * **Kartal-** Hamit Alunc-Mehmet Malkoç, Yukarı Mahalle, Yanlı Sok., No: 11/3 B Blok, Tel: 374 82 44 * **Şişli-** Müslüm Erdal-Mehmut Doğan, İzzetpaşa Mah., Deniz Sok., No: 5/3 * **Ümraniye-** Ali Şen, Alemdağ Cad., No: 53/C * **İzmir-** Vedat Pekel, 1471 Sok., No: 45/5, Alsancak, Tel: 22 87 33 * **Denizli-** Atilla Erenler, Doktor Cad., Menteş İşhanı, Kat: 3, Tel: 358 20 * **Diyarbakır-** Mustafa Dağcı-İsfendiyar Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Salih Şimşek, İnönü Cad., Kahraman İşhanı, Kat: 4, No: 32, Tel: 427 32 * **Kocaeli-** Nevzat Cingiz, Ali İhsan Kayalar, Ömerağa Mah., Selim Sok., Esyiler Han, Kat: 2, Tel: 14 42 26 * **Mersin-** Adil Albeyoğlu, Hastane Cad., 38 Sok., No: 10/1 * **Manisa-** Ramazan Tüküncü, Kuyualan Mah., Erler Cad., No: 113/5 * **Muğla-** Necati Demirel-Özcan Özgür, Belediye İşhanı, No: 215, Kat: 2, Tel: 85 87 * **Sakarya-** Hayri Çiftler, Kanalder Cad., Süreyçloğlu İşhanı, Kat: 1 No: 38/40 * **Çarşamba (Tekirdağ)-** Hüseyin Özdün, Gazi Mustafa Kemal Mah., Edip Sok. * **Zonguldak-** Ömer Güven -Ahmet Öztürk, Alemdar Cad., Ömer Yeğen İşhanı, Kat: 6, Daire: 8 * **Karadeniz/ Ereğli-** Devrim Bulvan, Çatıroğlu İşhanı, Kat: 5 * **Antalya** - Ahmet Yalçın, Sinan Mah., Atatürk Cad., Birlik İşhanı, No: 115 * **Eskişehir** - İlhan Pervane - Suat Atsak, İsmet İnönü Cad., Üstün İşhanı, No: 38, Daire: 29 * **Tatvan** - Yusuf Kenan Oğuzcan, Cengiz Topel Cad., Yaramış İşhanı, No: 33, Kat: 3 * **Zonguldak** - Gazi Paşa Caddesi, Aralık Sok., Turan Apt., No: 46, Kat: 3

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarısözen **Temsilcilikler:** * **Federal Almanya** - Aydın Şenasen, Moltke Str. 45, 4100 Duisburg, Fax: (49- 203) 339 229, Tel: (49- 203) 340 365 * **Batı Berlin** - Donau Str. 104, 1000 Berlin 44 * **Avusturya-** Halit Erdem, Mittelsteig 7/18, A-1040 Wien, Tel: (43-222) 568 7445 * **Belçika-** Turgay Çelikbaş, Chee B. Abemberg 456, 1180 Brüksel, Tel: (32-2) 345 1078 * **Danimarka-** Ayşe Coşkun, Dyringparken 122.2th, 2660 Brondy Str., Tel: (45-2) 544 262 * **Fransa-** Hayri Aba, 57 Rue de la Mare, 75020 Paris, Tel: (33-1) 434 93 538 * **Hollanda-** Semra Ulusoy, Mexico Dreef 229, 3563 Utrecht, Tel: (31-30) 62 20 29 * **İngiltere-** Cahit Baylav, 8 Stoke Newington Road, London N16 7XN, Fax: (44-1) 923 1902 * **İsveç-** Salih Beşmen-C.O. Köylüoğlu, Vasbringen 42 NB, 163/73 Spanga, Tel: (46-38) 6811 * **İsviçre-** Hasan Demircan, Postfach 56, 5814 Sommensdorf, Tel: (41-57) 271 971 * **Kıbrıs-** Zeki Ertuğ, 19 Necmi Avkıran Sok., Lefkoşa, Tel: (90-520) 76 407 * **Yunanistan-** Güleray Öztüregü, 00301 2265146, Fitou Neroulou 11141, Galatsi, Athens, Tel: 18 512929

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş., Türkiye İş Bankası Tarpe Şubesi, Hesap No: 1016904" hesabına yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini "Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44/4, Sultanahmet, İstanbul" adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları
6 Aylık
Yurtiçi:15 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):30 DM.
Yıllık
Yurtiçi:30 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):60 DM.

adımlar

☑ Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Sahibi: Şefik Çalık ☑ İşletme Müdürü: Atilla Tanıkan ☑ Yazıişleri Müdürü: Hüseyin Çakır ☑ Yayına Hazırlayanlar: Füsun Öztürk Baysan, Hüseyin Çakır, Semih Gümüş, Haluk Tan İpekçi, Nurettin Pirim, Sadettin Yumuşak ☑ Yönetim Yeri: Peykhane Sokak, No: 44, Kat: 4, Sultanahmet, İstanbul - Tel: 516 11 79, Fax: 516 11 79 ☑ Ankara Temsilcisi: Özcan Kesgeç ☑ Ankara Büro: Marmara Sokak, No: 36/16, Sıhhiye - Tel: 135 36 08, Fax: 135 36 08 ☑ Dağıtım: GAMEDA ☑ Baskı: Son Havadis Web Ofset, 575 35 60

Türk-İş 15. Genel Kurulu

PERŞEMBE'NİN GELİŞİ...

Adımlar (İş-Sendika Servisi) - Türk-İş'in 15. genel kurulu, 11 Aralık 1989 günü Ankara'da DSİ salonlarında çalışmalarına başladı. 17 Aralık Pazar akşamı genel kurul sona erecek. **Adımlar'ın piyasaya çıktığı gün Türk-İş yeni yönetim kurulunu seçiyor. Bu yazı 13 Aralık akşamı yazılıyor. Adımlar** muhabirlerinin üç günlük gözlemleri aktarılmaya çalışılıyor. Genel kurulun bitmesine bu yazı yazılırken daha dört gün var. Dolayısıyla yazının bir geleceği bilme "kerameti" söz konusu değil. Olsa olsa, "Perşembe'nin gelişi Çarşamba'dan bellidir" de, "Çarşamba'yı ne denli iyi gözleyip gözleyemediğimiz söz konusu edilebilir.

Türk-iş, eski Türk-Iş değil

"Türk-İş adam olmaz", "Türk-İş işçi sınıfının sendikal hareketini burjuvazinin güdümünde tutulmakla görevli" gibi uzatılabilecek görüş sahiplerine, Türk-iş'in eski Türk-İş olmadığını söylemek ne ifade eder bilinmez ama, Türk-İş eski Türk-İş değil. Genel kurul sonunda oluşacak yönetim bu yargıyı haklı çıkaracak bir kompozisyonda oluşmasa bile, bu yargımız değişmeyecek. Çünkü..

Bugüne değin başbakanın, iktidar partisi genel başkanının katılmadığı -siz katılamadığı okuyun- Türk-İş kongresi gördünüz mü?

Devlet bakanının -**Işın Çelebi**- yuhalandığı, sözünün kesildiği, çalışma bakanının -sendikacılıktan gelmekle, **Şevket Yılmaz**'la birlikte çalışmakla övünen **İmren Aykut**- konuşamadığı, iktidar partisi sözcüsü ile bir bakanın -**Halil Özsoy** ile **Namık Kemal Zeybek**- konuşturulmadığı, yani söz verilmediği bir Türk-İş kongresine tanık oldunuz mu?

Sendikaların "asker" delegasyonlarla gelmediği, TekGıda-İş, Teksif gibi bugüne kadar Türk-İş yönetimini büyük ölçüde belirleyen ve Türk-İş'e sürekli genel başkan veren sendikaların delegelerindeki önemli "sol" ağırlık, "kıymeti harbiyesi" olmayan bir durum mu?

Delegelerin konuşmalarındaki niteliksel sıçrama, "Bahar Eylemleri'ni bu genel kurula mutlaka taşıyacağız. Taban bize bu görevi verdi" haykırışları bir eylemliliğin, genel kurul delegelerini "onaylayıcı" olmaktan çıkarıp, "katılımcı" ve "belirleyici" olmaya yönelten yepyeni bir dalganın, en azından sevindirici yalazlanmaları sayılmamalı mı?

ICFTU genel sekreter yardımcısı **Enzo Frizzo**'nun, ETUC genel sekreter yardımcısı **Markku Jaackelainem**'in, DGB merkez yürütme kurulu üyesi **Lothar Zimmermann**'ın demokrasi ve insan hakları konusunda ülkemizi eleştiren, işçi sınıfımız ile dayanışan konuşmaları. EAUC genel sekreter yardımcısının "Bizim diğer bir üyemiz de DİSK idi, yöneticileri tutuklandı. Faaliyetlerine izin verilmiyor. Bu durumu kınıyoruz." sözlerinin aldığı alkışlar, Türk-İş genel kurulundan kimilerinin suratına şamar gibi iniyordu.

"Zat-ı muhterem"

İkinci gün delegelerin konuşması başladı. Delegeler, çalışma raporu ve Türk-İş üzerine görüşlerini açıklamaya başladılar. Her sendikaya yarımşar saat ayrılmış durumda.

Hava-İş ve Toleyis adına yapılan konuşma ile Basın-İş adına genel başkan **Ali Ekber Güvenç**'in konuşması ilgi ile izlendi. Güvenç, "Kongreye gelinceye kadar, gurup gurup, sendika sendika toplantılar yaptık. Bu yönetimin gitmesini istemiyen bir tek kişi bile çıkmadı." derken salondan en küçük bir itiraz bile gelmiyordu. Güvenç sözlerini, "Üyesine karşı değil, sermayeye karşı güçlü bir Türk-İş istiyoruz," diyerek tamamladı.

"Şimdi sizlere, sendika ve grev hakkını Türk işçisine tanıyan, Kıbrıs fatihi bir zat-ı muhterem hitap edecekler. Kimdir bu zat-ı muhterem? Bülent Ecevit!.. Buyurun sayın Ecevit." Kongre divan başkanı, Türk-Metal sendikasının genel kurulunda divan başkanlığı yaparken, adlarının solcuya çıkmasından üzüntüsünü belirten, Yol-İş genel başkanı ve adı "Sosyal Demokratların" Türk-İş başkan adayı olarak dolaşan **Bayram Meral**'di bu anonsun sahibi.

Ecevit, alkışlarla kürsüye geldi. Konuşması süresince de oldukça alkışlandı. Özellikle sosyalist ülkelerde işçilerin "komünizmi yok ekmek için tribünlerden aşağı indiğini" anlatırken alkış az değildi. Ecevit'in kendisinin de bu sırada oldukça heyecanlandığı gözleniyordu. Dönemini ve başbakanlığı süresini, savunarak anlatan Ecevit, DİSK'in toplumsal anlaşma için başvurusunu anlattı. Polanya'daki işçi hareketinin, Sovyetler Birliği de dahil "bütün totaliter rejimleri" altüst ettiğini söyleyen Ecevit, işçilerin toplumsal muhalefeti oluşturmaları, politikaya aktif müdahaleleri gerektiği üzerinde durdu. Bunun önünde anayasal ve yasal engeller olduğunu belirten Ecevit, "Sovyetler Birliği'nde, Polonya'da, Macaristan'da, Bulgaristan'da... yok muydu?" diye sordu. On yıl önce demokrasinin bir seyirlik oyun olmadığını söylediğini, işçilerin tribünden inmesi gerektiğini belirttiğini ifade eden Ecevit, "Bunu yadırgayanlar oldu. Ama şimdi dünyada olanlar karşısında yadırgayan olacağını sanmıyorum. Ve yineliyorum. İşçiler tribünden komünizmi getirmek için değil, yok etmek için iniyorlar." dedi. 141-142 ve 163. maddelerin kalkması gerektiğini, ama bunlar kalkınca demokrasinin gelmiş olmayacağını, diğer yasakların da kalkması gerektiğini savundu. "Başbakan Özal, siz Türk ekonomisini batırdınız. Sayın Cumhurbaşkanı Özal, lütfen Türk ekonomisinin yakasını bırakınız!" diyen Ecevit, 1990 bütçesini de "cari harcamalar, iç ve dış borç ödeme bütçesi" olarak nitelendi.

> **Başını sosyalistlerin çektiği sol guruptan önemli bir çoğunluk, olaya (5-0), (3-2) gibi skorcu bir anlayışla yaklaşmayı reddediyor; Balaban'ın genel başkanlığında, Türkiş'in siyasal ve kitlesel temsilini sağlayacak, göreve ehil, sol ağırlıklı bir yönetim için ilkeli uğraş veriyordu.**

Filistin İşçi Sendikaları Konfederasyonu dış ilişkiler sekreteri **Halit Abdülgani** kongreye ikinci gün yetişebiliyor ve anons edildiğinde uzun uzun alkışlanıyordu.

Bahar Eylemleri'nin temelinde yatan ekonomik-demokratik istemler delegelerce bir ekonomi uzmanı bilgeliğinde dile getiriliyor, alkışlanıyordu.

DİSK'in açılması ve mal varlığının iadesi talep ediliyor, ayakta alkışlayanların sayısının azımsanmayacak olduğu gözleniyordu.

Türk-Metal genel başkanı **Mustafa Özbek**, konuşmasında en radikal söylemle ortaya çıkıyor, buna rağmen yuhalanıyordu. "Faşist, in aşağı" söyleriyle.

Nazar boncuğu

Bu genel kurulun görünen en olumsuz yönü bir tek kadın delegenin bulunmasıydı. Basisen Orta Anadolu Bölge Şube Başkanı **Yaşar Seymen**'di bu delege. Yaşar Seymen için kuşkusuz bir onur oluşturan bu durum, Türk-iş için kuşkusuz öyle sayılamazdı. Sosyalist delegeler dahil, genel kurul delegasyonun "erkeklerinin" bundan rahatsızlık duyduğunu söyleme olanağı da ne yazık ki yoktu.

Türk-İş'teki değişim seçimlere yansır mı?

Likat-İş Türkiye Maden-İş, Genel Maden-İş, Haber-İş, Hava-İş, Tarım-İş bu yılki genel kurullarda yönetimi hemen hemen tamamiyle değişmiş sendikalardı. Ve bu değişiklikler yönetimin sol eğilimli yöneticilere geçmesi biçiminde somutlanmıştı. Türk-İş sendikalarında yönetim sol ağırlık kazanmıştı. Türk-İş delegasyonunda da sol sayıca ilk kez fazlalaşıyordu.

Sol sendikalar, aralarında toplanarak Türk-İş yönetimi için çalışmalara başladılar. Basın bu oluşumu "sosyal demokrat sendikalar" olarak lanse etti. Sendikalar da adeta bunu benimsediler. Bu ilk yanlıştı. Daraltıcı olması bir yana, sosyalistleri de ifade etmiyordu. Ayrıca, "çağdaş sendikal ilkeler"den yola çıkan bu gurubun kendini isimlendirmesi de buna uygun olmalıydı. Genel kurulda "sosyal demokrat"ın yerini en genel anlamıyla "sol"a bıraktığı olumlu bir gelişme olarak gözlendi.

Sol tümü ile homojen olmadığı gibi, Tek-Gıda-İş, Tes-İş gibi genel başkanlarının solda veya sağda göründüğü sendikalar da bütünlük içinde değildi. Bu yapı içinde, Türkİş tarihinde ilk kez sağ, kongrenin üçüncü günü bitmesine rağmen genel başkan adayını göstermiyor, soldaki gelişmeleri izliyordu.

Oysa sol, kongreden önce 19 sendika olarak toplanıyor ve **Orhan Balaban**'ı genel başkan adayı olarak kararlaştırıyordu. Bu saptamanın doğruluğu veya yanlışlığı bir yana, verilen karar buydu. Daha sonra 19 sendikadan Yol-İş, Balaban'a karşı çıkarken, Basisen sol ve sağ arasında kendisine yer arıyordu. Kongrenin 3. gününe gelinmişken, sağın adayı açıkça belli değil.

Bunlar olurken, Şevket Yılmaz Mustafa Özbek'le anlaşıyor, ılımlısı ve diğerleriyle sağ, ne pahasına olursa olsun yönetimi elden bırakmamaya kararlı olduğunu ortaya koyuyordu. Şevket Yılmaz böylece solla demokratik bir işbirliğini fiilen yok ediyor, kendisi ile işbirliği sol açısından faşist eğilimle işbirliği yapmaya eş bir durum yaratıyordu. Tek-Gıda-İş başkanı ise, Şevket Yılmaz'ın seçilememe durumu karşısında, Türk-İş'in kadim geleneği uyarınca kendisini "rezerv" koyuyordu.

Orhan Balta'nın başkanlığını, geniş tabanlı bir yönetim adına destekliyordu. Balta'nın delegasyonu ise büyük oranda sol oluşumun listesine oy vereceklerini kulislerde açıkça söylüyorlardı. **Kenan Durukan** da 2. gün Balaban lehine adaylıktan çekildiğini açıklıyordu.

Başını sosyalistlerin çektiği sol guruptan önemli bir çoğunluk ise, olaya (5-0), (3-2) gibi skorcu bir anlayışla yaklaşmayı reddediyor; Balaban'ın genel başkanlığında, Türkİş'in siyasal ve kitlesel temsilini sağlayacak, göreve ehil, sol ağırlıklı bir yönetim için ilkeli uğraş veriyordu.

Bu başarılabilirse -ki bunu başaracak çoğunluğa sahipler- Türk-İş yeni dönemde etkili ve işlevsel olabilirdi. Aksi durumda, Şevket Yılmaz'ın başkanlığında bir yönetime -Türk Metal'le bütünleşmiş olarak- Türk-İş teslim edilmiş olacaktı. Bu ise kişilerden öte Türk-İş'in sağa teslim edilmesini doğuracaktı ki, bunun bedeli pahalı ödenebilir.

Tek-Gıda-İş genel başkanı Orhan Balta veya bir başka isim etrafında statükonun devamı anlamına gelecek bir yönetim de hesap dışı değildir. Dileriz ki sol, mevcut koşullarda üstün olan varlığına rağmen, Türk-İş yönetimini "düşünsel örgütlülükle" pekişmiş bir sağa teslim etme mucizesini göstermez.

Zira bu, gerçekten bir mucize ile olanaklı olabilecek durumdur. Bu mucizenin adı ise açıkça beceriksizlik ve kişisellik olacaktır. Sorumsuzluğu ise söylemeye bile gerek yok.